

รายงานการวิจัย

กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา
ในจังหวัดเชียงใหม่

STRATEGIES OF TEACHING BUDDHISM USING ACTIVITY-BASED LEARNING
FOR ELEMENTARY SCHOOL IN CHIANG MAI PROVINCE

สังัด เขียนจันทิก

อุเทน ลาพิงค์

พิทักษ์ แฝงโกฏิ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อทดลองกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ และ 4) เพื่อสะท้อนผลกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบทดสอบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 รวมจำนวน 394 คน และ ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 20 รูป/คน รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาด้านสื่อการสอน ด้านเนื้อหาและภาระงาน ด้านผู้เรียน และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนาด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการใช้สื่อและกิจกรรมเป็นฐานทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ เกิดทักษะและกระบวนการคิดในเชิงเหตุผล ผลเป็นที่น่าพึงพอใจและเป็นไปในทางที่ดี

2) ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องอริยสัจ 4 โดยใช้กิจกรรม Timeline ก่อนและหลังของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนเฉลี่ย Posttest อยู่ที่ ($=7.23$, $S.D.= 1.923$) และคะแนนเฉลี่ย Pretest อยู่ที่ ($=5.02$, $S.D.= 2.445$)

3) ผลสะท้อนกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ชี้ให้เห็นว่าการที่ครูผู้สอนให้ประสบการณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎีหลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้นไป สำหรับนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 2 นั้น มีความสามารถในการจำแนก ระบุถึงรูปแบบหรือประเภทของปัญหา อุปสรรค (ทุกข์) และสาเหตุ (สมุทัย) ได้ ทั้งยังสามารถที่จะเรียนรู้และวางแผนวิธีการแก้ไขได้ (มรรค) แต่ถึงกระนั้นกลับยังไม่สามารถที่จะตระหนักรู้หรือวินิจฉัยเคราะห์ในระดับที่ลึกซึ้งลงไปถึงระดับความอยาก (กิเลส) ที่เป็นต้นตอที่ลึกที่สุดของใจได้

คำสำคัญ : กลยุทธ์, พระพุทธศาสนา, กิจกรรมเป็นฐาน

ABSTRACT

The objectives of this research are: 1) To study the learning process through activity-based learning in primary schools in Chiang Mai province, 2) To develop strategies for teaching Buddhism using an activity-based approach for primary schools in Chiang Mai province, 3) To test the effectiveness of the activity-based teaching strategies for Buddhism in primary schools in Chiang Mai province and 4) To reflect on the outcomes of the activity-based teaching strategies for Buddhism in primary schools in Chiang Mai province. Research instruments used questionnaires, In-depth Interviews and Tests. Sample Groups were totally 394 students from grades 4 to 6 in primary schools and 20 teachers from the Social Studies, Religion, and Culture subject. Quantitative data were collected and analyzed using statistical software. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The results of the study were found that:

1). Activity-based learning in primary schools in Chiang Mai Province in all five areas is at a high level. When considering each aspect, from the highest to lowest average, it was found that the area with a higher average than the other areas was the learning activities area, then second in teaching media, the content and workload, the learner side and the environment, respectively. Organizing learning in the Buddhism subject through the process of organizing teaching and learning activities using media and activities as a basis made students interested in learning, Developing skills and logical thinking processes. The results were satisfactory and positive.

2). The effectiveness of teaching the Buddhist Studies topic "The Four Noble Truths" using the Timeline Activity showed a statistically significant improvement in students' achievement from before to after participating in the activity, at the .05 level. The average post-test score was significantly higher than the pre-test score, with a mean post-test score of ($=7.23$, S.D.= 1.923) compared to a mean pre-test score of ($=5.02$, S.D.= 2.445).

3) The reflections on the strategy of teaching Buddhism using activity-based learning in primary schools in Chiang Mai province indicate that providing students with theoretical knowledge, principles, and concepts on various topics related to the subject matter first, followed by engaging them in activities that allow them to apply these theories in practice, leads to improved test scores. For students in the second educational stage, this approach enables them to identify and differentiate between different forms or types of problems (Dukkha) and their causes (Samudaya). They

also learn to plan solutions (Magga). However, despite these gains, they still struggle to gain deeper awareness or critical insight into the underlying desires (Kilesa) that are the root causes of suffering.

Keywords: Strategies, Buddhism, Activity-Based Learning

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะคณะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอันดียิ่งจาก พระมหาวิเศษ ปญญาวชิโร, รศ.ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาโรช สอาดเอี่ยม และอาจารย์ ดร.ธนะดี สุริยะจันทร์หอม ซึ่งทุกท่านได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อตรวจเครื่องมือการวิจัย พร้อมทั้งให้ความรู้และคำแนะนำปรึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รองอธิการบดี วิทยาเขตล้านนา ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา และผู้บริหารทุกท่านที่ให้โอกาสและการสนับสนุนทุนการวิจัย ตลอดจนให้กำลังใจในระหว่างการศึกษาจนทำให้คณะผู้วิจัยสามารถทำวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณ คณาจารย์ในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่วิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ล้านนา ทุกท่านที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีช่วยเหลือในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งได้อำนวยความสะดวกและช่วย วิเคราะห์ข้อมูลแก่คณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สิริชัย อติศักดิ์วัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล ชำนาญ ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์เสียสละเวลาอ่านและตรวจรายงานการวิจัยเรื่องนี้ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ แก่คณะผู้วิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะผู้บริหาร โรงเรียนและครูในพื้นที่อำเภอสันกำแพงทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามและให้ สัมภาษณ์และอนุญาตให้เข้าเก็บข้อมูลทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยหวังว่า รายงานวิจัยฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจ จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเช่นเดียวกันนี้ต่อไป

ผศ.ดร. สัจด์ เขียนจันทิก และคณะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญรูปภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	6
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.4 นิยามศัพท์	8
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต	10
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมคุณธรรมและศีลธรรม	10
2.1.2 หลักจริยธรรม	10
2.1.3 หลักศีลธรรม	12
2.1.4 หลักอิทธิบาท 4	13
2.1.5 หลักฆราวาสธรรม 4	15
2.1.6 หลักพรหมวิหาร 4	18
2.1.7 อริยสัจ 4	19
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง (Child Center Learning)	20
2.2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	20
2.2.2 หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.3 การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	30
2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning: ABL)	32
2.3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน	32
2.3.2 จุดมุ่งหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	34
2.3.3 ขั้นตอนในการดำเนินการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐาน	35
2.3.4 ข้อควรคำนึงในการเลือกและจัดกิจกรรม	37
2.3.5 เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	38
2.3.6 การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม Timeline	41
2.4 หลักสูตรแกนกลาง 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	43
2.4.1 สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	43
2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	49
3 วิธีการดำเนินการวิจัย	50
3.1 ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่	52
3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	52
3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
3.1.3 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	54
3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	54
3.1.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	55
3.2 ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่	55
3.2.1 การพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา	55
3.2.2 การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา	55
3.3 ระยะที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็น ฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่	56
3.3.1 การทดลองกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
3.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
3.3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	57
3.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	58
3.3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	58
3.4 ระยะที่ 4 นำเสนอกิจกรรมการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	59
4.1 ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่	59
4.1.1 ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	59
4.1.2 ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	64
4.2 ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่	69
4.3 ระยะที่ 3 ทดลองใช้กิจกรรมการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็น ฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่	71
4.4 ระยะ 4 นำเสนอกิจกรรมการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่	78
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	80
5.1 สรุปผลการวิจัย	80
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	85
5.3 ข้อเสนอแนะ	93
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัย	105
ภาคผนวก ข แบบประเมินเครื่องมือทางวิจัย	113
ภาคผนวก ค รายนามผู้เชี่ยวชาญ	119
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	121

ภาคผนวก จ ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

124

ประวัตินักวิจัย

125

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	51
ภาพที่ 4.1 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (1)	72
ภาพที่ 4.2 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (2)	72
ภาพที่ 4.3 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (3)	73
ภาพที่ 4.4 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (4)	73
ภาพที่ 4.5 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (5)	74
ภาพที่ 4.6 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (6)	74
ภาพที่ 4.7 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (7)	75
ภาพที่ 4.8 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (8)	75

สารบัญตาราง

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ	60
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามชั้นเรียน	60
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน โดยรวม 5 ด้าน	61
ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน ด้านผู้เรียน	61
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	62
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน ด้านเนื้อหาและภาระงาน	62
ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน ด้านสื่อการสอน	63
ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน ด้านสิ่งแวดล้อม	63
ตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอน พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานก่อนและหลังของนักเรียนที่เข้าร่วม กิจกรรม	76
ตารางที่ 4.10 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนการตอบถูกของแบบทดสอบก่อนและหลัง ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม	76

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การคมนาคม และการสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร เป็นผลให้สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การใช้ชีวิตที่เร่งรีบและมีการแข่งขันที่สูงขึ้น อีกทั้งยังมีภาวะโรคอุบัติใหม่แพร่ระบาด จนกระทั่งเกิดผลกระทบในทุกด้านและทุกสังคมอาชีพ ทำให้ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของเด็กและเยาวชน ซึ่งเกิดจากการขาดการอบรมสั่งสอนในเรื่องคุณธรรมและการได้รับความอบอุ่นทางใจจากผู้ปกครอง ดังนั้น โรงเรียนจึงเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองของผู้เรียน จำเป็นต้องมีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณธรรมนำความรู้ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคน ผู้สอนจึงควรสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามคุณลักษณะของผู้เรียนที่กำหนดไว้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีคำสำคัญ 3 คำ คือ ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม อันมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก จำนวน 8 ประการ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์, ซื่อสัตย์สุจริต, มีวินัย, ใฝ่เรียนรู้, อยู่อย่างพอเพียง, มุ่งมั่นในการทำงาน, รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 ได้กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542; 4) และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีบทบัญญัติไว้ใน มาตรา 54 ว่ารัฐต้องจัดการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ต้องจัดการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย ด้วยการสนับสนุนส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย อีกทั้งรัฐยังต้องจัดการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการ ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีความร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล โดยการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560; 14) และต่อจากนั้น มีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2559 เรื่องให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยได้กำหนดค่านิยมการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี ให้หมายถึงการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล) (ถ้ามี) ระดับประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.3) หรือเทียบเท่า และรวมถึงการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ด้วย (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2559, 2559: 11)

นอกเหนือจากนี้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580 เป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นวิสัยทัศน์คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”(ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (2561; 5) โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ประกอบด้วยความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ การพัฒนาประเทศในช่วงเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (2561; 8) สำหรับยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ 3 คือ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดม ออบอ้อมอารี มีวินัย รักชาติ ศาสนา และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (2561; 30-37)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ร่าง) ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับปรับปรุงตามผลการรับฟังความเห็นจากประชาชน) กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ โดยได้กำหนดหลักการและแนวคิดประการที่หนึ่งไว้ คือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกันบนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไขระดับประเทศและระดับโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ และประการที่สอง คือการสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ระดับ

ประกอบด้วย 1. การพร้อมรับ หรือ ระดับ “อยู่รอด” ในการแก้ไขข้อจำกัดหรือจุดอ่อนที่มีอยู่ 2. การปรับตัว หรือ ระดับ “พอเพียง” ในการปรับเปลี่ยนปัจจัยที่จำเป็นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน พื้นที่ และประเทศ และ 3. การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน หรือ ระดับ “ยั่งยืน” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565: ก-ข) ซึ่งในแผนฯ ได้จัดทำหมุดหมายประกอบด้วย 13 หมุดหมาย โดยหมุดหมายที่ 12 ระบุว่าไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต มีการกำหนดเป้าหมายที่ 1 ว่าคนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉบับพันของโลกร สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565: 121-131)

เพื่อให้แผนพัฒนาประเทศบรรลุผลตามเป้าหมายผ่านกระบวนการจัดการศึกษา จึงมีการนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 โดยได้กำหนดสาระสำคัญสำหรับบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาใน 5 ประการ ได้แก่ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (Access) ความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equity) คุณภาพการศึกษา (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และตอบโจทย์บริบทเปลี่ยนแปลง (Relevancy) ในระยะ 20 ปีข้างหน้า โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยการจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ 1. เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2. เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทผู้ดีของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3. เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4. เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, 2560: ค-ฉ)

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ใน 7 เรื่อง คือ 1. การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย 2. การยกระดับคุณภาพการศึกษา 3. การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย 4. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 5. การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 6. การพัฒนาระบบราชการและการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล และ 7. การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ ในนโยบายข้อที่ 1 นั้น มุ่งเน้นการเร่งสร้างความปลอดภัยให้สถานศึกษาจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่ที่หลายหลาย แรงปลุกฝังทัศนคติ พฤติกรรม และองค์ความรู้บูรณาการในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เสริมสร้างการรับรู้

ความเข้าใจ ความตระหนัก และส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนในข้อที่ 2 คือการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษานำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ โดยการจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามความสนใจรายบุคคลของผู้เรียนผ่านดิจิทัล แพลตฟอร์มหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ที่ทันสมัยและหลากหลาย (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565; 37-39) และจากนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดทำแผนและดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องตามนโยบายและแผนระดับชาติของรัฐบาลมาอย่างต่อเนื่อง และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้กำหนดนโยบายเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความปลอดภัย ด้านโอกาส ด้านคุณภาพ และด้านประสิทธิภาพ ซึ่งในด้านคุณภาพนั้น มุ่งส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษา ให้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นสมรรถนะไปใช้ตามศักยภาพของสถานศึกษา สามารถออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของตนได้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่เหมาะสม สามารถจัดการตนเอง จัดระบบและกระบวนการทำงานของตนเอง และร่วมกับผู้อื่น ประสานงานสื่อสารรวมพลังทำงานเป็นทีมได้ เป็นพลเมืองที่ดี มีศีลธรรม และอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน และนอกจากนโยบายแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังได้กำหนดจุดเน้นใน 9 เรื่อง โดยในจุดเน้นที่ 4 ระบุว่าเน้นพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสมรรถนะและจัดทำกรอบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ให้เหมาะสมตามวัยของผู้เรียน และในจุดเน้นที่ 6 ระบุถึงการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ (Active Learning) มีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Assessment for Learning) เพื่อให้เกิดสมรรถนะกับผู้เรียนทุกระดับ โดยมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเรียนรู้ทุกระดับ ตามจุดเน้นที่ 8 อีกด้วยเช่นกัน (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565; 39-41)

จากแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2567 จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ 1 ของภาคเหนือ และเป็นอันดับ 2 ของประเทศ ในการเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนแม่บทการพัฒนาต่าง ๆ จังหวัดเชียงใหม่ต้องพัฒนาเพื่อให้ก้าวทันกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่ซับซ้อน รวดเร็ว และรุนแรง จังหวัดเชียงใหม่จึงได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 – 2570 เพื่อจะมุ่งให้เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity) โดยมีจุดเน้นการพัฒนาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1. เศรษฐกิจดี และประชากรมีรายได้ 2. สังคมน่าอยู่ คุณภาพชีวิตที่ดี และ 3. การเติบโตอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2565; บทสรุปผู้บริหาร) ตามทะเบียนราษฎรของจังหวัดเชียงใหม่ ณ เดือนเมษายน 2565 ทั้งสิ้น 1,789,576 คน เป็นเพศชาย 864,095 คน และเพศหญิง 925,481 คน และเมื่อจำแนกประชากรตามกลุ่มวัยแล้วพบว่า

ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่เป็นกลุ่มวัยผู้ใหญ่หรือวัยทำงาน โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 1,045,839 คน คิดเป็นร้อยละ 58.44 ของประชากรทั้งหมด รองลงมาคือวัยสูงอายุ จำนวน 383,029 คน คิดเป็นร้อยละ 21.40 ของประชากรทั้งหมด และมีประชากรวัยรุ่นจำนวนน้อยที่สุด คือ 118,775 คน คิดเป็นร้อยละ 6.64 ในขณะที่จำนวนประชากรวัยเด็กหรืออายุระหว่าง 1-12 ปี มีจำนวน 241,933 คน คิดเป็นร้อยละ 13.52 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2565; 4-5) ซึ่งจำนวนมากกว่าวัยรุ่นถึงสองเท่า และเมื่อเทียบกับสถิติข้อมูลประชากรเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2562 ระบุว่าว่ามีจำนวนประชากรวัยเด็กหรืออายุระหว่าง 1-12 ปี จำนวน 235,698 คน คิดเป็นสัดส่วน 13.31 % ของจำนวนประชากรทั้งหมดของจังหวัดเชียงใหม่ของปี 2562 (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2564; 50-51) ก็จะพบว่ามีจำนวนวัยเด็กที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ ซึ่งเด็กเหล่านี้ ยังอยู่ในช่วงวัยของการศึกษาที่ต้องได้รับการอบรมบ่มเพาะในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นอนาคตของชาติอันสงบสุขในภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ตามสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุว่าการเรียนรู้กลุ่มสาระนี้ ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการปฏิสัมพันธ์กันกับคนอื่นที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย อันจะช่วยให้ปรับตนเองให้เข้ากับบริบทสภาพแวดล้อม การปรับตนให้พัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุและปัจจัยหลายๆ ด้าน เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น อดทน อดกลั้น ยอมรับความแตกต่าง มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมอันเหมาะสม นำความรู้ไปปรับใช้ในวิถีชีวิต เป็นพลเมืองดีของชาติและของสังคมโลกต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 132-145) ซึ่งจากเนื้อหาในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาของประเทศไทย สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมนั้น กำหนดให้นักเรียนต้องศึกษาประวัติ ความสำคัญของศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตามหลักธรรม แต่เนื้อหากลับเป็นเรื่องของศาสนามากกว่าศีลธรรมและจริยธรรม อีกทั้งเนื้อหาของวิชาพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นความรู้พื้นฐานทางศาสนามากกว่าที่จะเป็นเนื้อหาในเรื่องของหลักศีลธรรมและจริยธรรม (พุทธรักษ์ ปราบนอก, 2560) และด้วยความที่เป็นเนื้อหา เรื่องของศาสนานั้น เป็นสิ่งที่ผู้สอนก็มีกลัวที่จะเสนอข้อคิดเห็นหรือจัดการเรียนการสอนให้มีความแปลกใหม่ไปจากที่กำหนดไว้ได้ ทำให้รูปแบบการเรียนการสอนจึงเป็นในลักษณะของการบรรยาย ท่องจำ อันทำให้วัยเด็ก ไม่สนใจและไม่ตรงกับช่วงวัยของเด็กระดับประถมศึกษาที่ต้องจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เรียกความสนใจจากผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา และจากการศึกษาวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระโรงเรียนมหาวชิราวุธอำเภอมะเอนก จังหวัดสงขลา ของ ประไพ จุทอง (2559) พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้น เกรดเฉลี่ยและอาชีพของบิดามารดา ก็ยังพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง อันเนื่องมาจากการเรียนการสอนเป็นแบบบรรยาย ท่องจำ ไม่ลงพื้นที่จริงหรือไม่มีอะไรแปลกใหม่ที่น่าสนใจ ดังนั้น การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในอดีตจนถึงปัจจุบันจึงยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเท่าที่ควรเพราะครูและบุคลากรทางการศึกษาเน้นการสอนโดยการบอกและให้เด็กท่องจำ

เน้นวิชาความรู้มากกว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ขาดการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ใกล้ตัว อีกทั้งผู้สอนไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความซาบซึ้งพอที่จะนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างได้ จึงส่งผลออกมาว่าเยาวชนไทยขาดระเบียบวินัยติดยาเสพติดก่อการทะเลาะวิวาทกันอยู่เสมอ (พระมหาศุขชัยกรณ์ สิทธิเมธี (อาลาภกุล) และ อำนวย เดชชัยศรี, 2563)

ดังนั้น จากปัญหาที่เยาวชนไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสาระพระพุทธศาสนา หรือให้ความใส่ใจในน้อยที่สุดในรายวิชาที่เรียน อันเนื่องด้วยบริบททางสังคม การแข่งขันทางเศรษฐกิจ อาชีพในอนาคต กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม จึงควรมี การนำรูปแบบการเรียนรู้ที่เท่าทันกับยุคสมัยเข้ามาช่วย โดยที่รูปแบบที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยคือการ จัดการเรียนการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ และเพิ่มพูนทักษะการใช้ชีวิตในอนาคต เมื่อเด็กได้มีองค์ความรู้ มีหลักศีลธรรมและจริยธรรม ประทับในจิตใจผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมเป็นฐานอันพัฒนามาจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จำลองเหตุการณ์ในชีวิตมาอยู่ในรูปแบบของบทเรียน เสมือนว่าเด็กได้ประสบการณ์ตรง มีภูมิคุ้มกันทางใจ ก่อนก้าวเข้าสู่วัยรุ่น เมื่อเด็กมีศีลธรรมจริยธรรมแล้วก็จะส่งผลให้คนในสังคมและชุมชน เกิดความสงบสุข สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงตนเองขับเคลื่อนระบบสังคมตั้งแต่ ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับชาติและระดับโลกให้มีความสุขได้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์โครงการวิจัย 4 ประการดังนี้

- 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด เชียงใหม่
- 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อทดลองกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่
- 4) เพื่อสะท้อนผลกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research & Development : R&D) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ซึ่งผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning; ABL) ที่กล่าวถึงทฤษฎีการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

1.3.2.1 วิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ครูพระสอนศีลธรรม ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพระสอนศีลธรรม ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พื้นที่อำเภอสันกำแพง โดยวิธีการคัดเลือกเฉพาะแบบเจาะจง (Purposive Sampling) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พื้นที่อำเภอสันกำแพง โดยวิธีการคัดเลือกเฉพาะแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสมัครใจ

1.3.2.2 วิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากร คือ ครูพระสอนศีลธรรม ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพระสอนศีลธรรม ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เขตพื้นที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 17 รูป/คน โดยวิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง คัดเลือกจาก ผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ ดังนี้

(1) มีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 3 ปี

(2) มีประสบการณ์การสอนเนื้อหากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างน้อย 1 ปี รวมทั้งสิ้น 17 รูป/คน

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ของโครงการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยในจังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ที่มีการบูรณาการความร่วมมือด้านวิชาการกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โรงเรียนในเขตอำเภอสันกำแพง รอบบริเวณที่ตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

1.3.4 ด้านระยะเวลา

ระยะเวลา 6 เดือน

1.4 นิยามศัพท์

กลยุทธ์ หมายถึง กลอุบาย ชั้นเชิง วิธีการหรือวิถีทางที่แบบคายนพลิกแพลงในการดำเนินงานทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้จำเพาะของการดำเนินการนั้น ๆ ผ่านการวางแผนงานวิธีการทรัพยากรเพื่อการลงมือปฏิบัติให้บรรลุผล ภายใต้การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาสของสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมภายในกรอบระยะเวลาที่ต้องการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

การจัดการเรียนรู้แบบใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นพื้นฐาน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในตัวบทเรียนมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ขั้นสร้างความสนใจ (Draw attention) สร้างโอกาสการเรียนรู้และชี้แนะการเรียนรู้ให้กับนักเรียน
2. ขั้นให้ประสบการณ์ (Experience learning) ให้สถานการณ์การเรียนรู้ โดยให้นักเรียนมีโอกาสที่จะสังเกต สำรวจประสบการณ์เพื่อพัฒนาความเข้าใจของตนเอง
3. ขั้นกิจกรรม (Engage in activities) นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างแข่งขันในกิจกรรมที่ต่างกัน
4. ขั้นสร้างความรู้ใหม่ (Construct new knowledge) นักเรียนสร้างความรู้ของตัวเองโดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์
5. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange knowledge) นักเรียนพูดคุยร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิด
6. ขั้นประเมินผล (Evaluate outcomes) เป็นการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ศึกษากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่
2. ได้กระบวนการการพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่
3. ได้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 2

แนว คิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์การสอนพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด เชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมคุณธรรมและศีลธรรม

2.1.2 หลักจริยธรรม

2.1.3 หลักศีลธรรม

2.1.4 หลักปรมัตถธรรม

2.1.5 หลักอิทธิบาท 4

2.1.6 หลักฆราวาสธรรม 4

2.1.7 หลักพรหมวิหาร 4

2.1.8 อริยสัจ 4

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center Learning)

2.2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.2 หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.3 แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.4 การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.5 หลักการการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning: ABL)

2.3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน

2.3.2 จุดมุ่งหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

2.3.3 ขั้นตอนในการดำเนินการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐาน

2.3.4 ข้อควรคำนึงในการเลือกและจัดกิจกรรม

2.3.5 เทคนิควิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

2.4 หลักสูตรแกนกลาง 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.4.1 สาระศาสนา

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมคุณธรรมและศีลธรรม

พระสิทธิชัย รินฤทธิ (2564) หลักคำสอนในพุทธศาสนามีทั้งหลักปฏิบัติที่เป็นจริยธรรม คุณธรรมและศีลธรรม

1. หลักจริยธรรมธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ศีลธรรมอันดี ตามธรรมเนียมยุโรป อาจเรียก จริยธรรมว่า Moral philosophy (หลักจริยธรรม) จริยธรรม ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

2. หลักศีลธรรมเบญจศีล และ เบญจธรรม คือศีล 5 และธรรม 5 ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับต้น สำหรับให้สมาชิกสังคมประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุข ไม่สะดุ้งกลัว ไม่หวาดระแวงภัย เป็นหลักประกันสังคมที่สำคัญ สังคมที่สงบสุข ไร้วางใจกันได้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทะเลาะ ไม่กดขี่ข่มเหง ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน เป็นต้น ก็เพราะสมาชิกของสังคมยึดมั่นอยู่ในหลัก ศีลธรรม

3. หลักปรมาตถธรรมปรมาตถธรรม 4 (สภาวะที่มีอยู่โดยปรมาตถ์, สิ่งที่เป็นจริงโดยความหมาย สูงสุด - ultimate realities; abstract realities; realities in the ultimate sense)

- 1) จิต (สภาวะที่คิด, ภาวะ ที่รู้แจ้งอารมณ์ - consciousness; state of consciousness)
- 2) เจตสิก (สภาวะที่ประกอบกับจิต, คุณสมบัติและอาการของจิต - mental factors)
- 3) รูป (สภาวะที่เป็นร่าง พร้อมทั้งคุณและอาการ - matter; corporeality)
- 4) นิพพาน (สภาวะที่สิ้นกิเลสและทุกข์ทั้งปวง, สภาวะที่ปราศจากตัณหา)

หลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ควรนำไปปฏิบัติ ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 ฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลู่ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใดต้องทำตนให้สมบูรณ์- หลักฆราวาสธรรม 4 หมายถึง หลักธรรมที่ผู้ครองเรือนควรปฏิบัติ หลักพรหมวิหาร 4 ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจ ที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ ดังนั้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาใช้ในชีวิตประจำวันให้มีคุณภาพ ผู้เขียนใช้การวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ตามแนวนักปราชญ์และการวิชาการทางด้านศาสนา

2.1.2 หลักจริยธรรม

ไสว มาลาทอง (2542) จริยธรรม หรือ จริยศาสตร์ เป็นหนึ่งในวิชาหลักของวิชาปรัชญา ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความดีงามทางสังคมมนุษย์ จำแนกแยกแยะว่าสิ่งไหนถูกและสิ่งไหนผิด หากจะอธิบายอย่างง่าย ๆ แล้วจริยธรรม หมายถึง การแยกสิ่งถูกจากผิด ดีจากเลว มาจากคำ 2 คำคือ จริย กับธรรม ซึ่งแปลตามศัพท์ คือ จริยะ แปลว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ คำว่า ธรรม แปลว่า คุณความดี คำสั่ง สอนในศาสนา หลักปฏิบัติในทางศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ เมื่อเอา คำ จริยะ มาต่อกับคำว่า ธรรม เป็นจริยธรรม แปลเอาความหมายว่า กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติ หรือ หลักความจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายในพจนานุกรมภาษาไทยของคำว่า “จริยธรรม” อันเป็นคำนาม หมายถึง “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม” ซึ่งหากอธิบายให้เข้าใจง่ายคือหมายถึงศีลธรรมอันดี กฎเกณฑ์ในการตัดสินว่าสิ่งใดดี ไม่ดี ถูกต้อง ไม่ถูกต้อง หรือสิ่งใดชั่วหรือผิด เช่น ห้ามฆ่าคน ห้ามขโมยของ ห้ามผิดคำพูด ห้ามใช้ความรุนแรง ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่มีใครถูกคุกคามหรือเอาเปรียบกัน ตามธรรมเนียมยุโรปอาจเรียกจริยธรรมว่า Moral philosophy (หลักจริยธรรม)

ผศ.ดร.สถาพร วิชัยรัมย์ (2559) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นลักษณะการแสดงออกที่ดี ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางกายวาจา โดยที่จริยธรรมเป็นกฎระเบียบของสังคมที่สร้างขึ้นมา และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มบุคคลในสังคมนั้นทั้งตัวเราเองด้วย เป็นลักษณะพฤติกรรมที่ดีงามที่แสดงออกทางกายวาจา

นิสนัย พลธรรม (2561) ได้สรุปว่า โครงสร้างของแนวคิดด้านจริยธรรม ประกอบด้วยคุณธรรมหลายประการ ซึ่งส่วนมากมาจากคำสอนทางศาสนา ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ (Accountability) คือ ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันด้วยความพากเพียร และความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปฏิบัติหน้าที่ ให้ดียิ่งขึ้น

2. ความซื่อสัตย์ (Honesty) คือ การประพฤติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติ ปฏิบัติ อย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

3. ความมีเหตุผล (Rationality) คือ ความสามารถในการใช้ปัญญา ในการประพฤติ ปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ และความยึดมั่นของตนเอง ที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้

4. ความกตัญญูกตเวทิตะ (Gratitude) คือ ความรู้สำนึกในอุปการคุณหรือบุญคุณที่ผู้อื่นมีต่อเรา

5. ความมีระเบียบวินัย (Disciplined) คือ การควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง และเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม

6. ความเสียสละ (Sacrifice) คือ การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่บุคคลที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังสติปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเอง

7. การประหยัด (Thrifty) คือ การใช้สิ่งของพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ให้มีส่วนเกินมากนัก รวมทั้งการรู้จักระมัดระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะ

8. ความอุตสาหะ (Diligence) คือ ความพยายามอย่างเข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสำเร็จในงานที่กำลังทำนั้น

9. ความสามัคคี (Harmony) คือ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความพร้อมเพรียงร่วมมือกันกระทำกิจการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

10. ความเมตตาและกรุณา (Loving Kindness and Compassion) คือ ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา หมายถึง ความสงสาร คิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

11. ความยุติธรรม (Justice) คือ การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่มีความลำเอียง

กล่าวโดยสรุปแล้ว คำว่า จริยธรรม มาจากรากศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤต ดังนี้ จริยะ หมายถึงความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติที่แสดงออกมาจากการกระทำทางกาย วาจา และใจ ธรรมะ หมายถึง คุณความดี คำสั่งสอนในศาสนา หลักปฏิบัติในทางศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ดังนั้นจริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติหรือหลักความจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ

2.1.3 หลักศีลธรรม

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538) ความหมายของศีลไว้ในหนังสือ เบญจศีลเบญจธรรมว่า ศีลนั้นเป็นเหมือนบรรทัดสำหรับให้คนประพฤติความดีให้คงที่เปรียบเหมือนผู้แรกจะเขียนหนังสือ ต้องอาศัยเส้นบรรทัดเป็นหลักไปตามนั้น หนังสือที่เขียนจึงจะมีบรรทัดอันตรง ถ้าหากไม่มีเส้นบรรทัด ตัวหนังสือก็จะขึ้นคดลงดังงูเลื้อย เมื่อชำนาญแล้วก็จะเขียนไปได้โดยไม่ต้องมีบรรทัดฉันทใด คนเราจะประพฤติความดีโดยไม่ต้องมีอะไรไว้เป็นหลักยึดเหนี่ยวใจไม่มั่นคงอาจเอนเอียงลงหาทุจริต เพราะโมหะครอบงำ เมื่อบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์จนเป็นปกติมารยาทได้แล้วจึงประพฤติคุณธรรมอย่างอื่นก็มักยั่งยืนไม่ผันแปรศีลที่ศฤงคารรักษาเป็นประจำบ้าง ว่าเป็นมนุษยธรรมหรือ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์บ้าง มี 5 ประการคือ

1. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่าการประทุษร้าย
2. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ เว้นจากการลักขโมย โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ทำลายทรัพย์สิน
3. กามเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน
4. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง
5. สุราเมรายมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมาคือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2538) กล่าวว่า เบญจธรรม คือ หลักธรรม 5 ประการ เป็นหลักธรรมที่บุคคลทั่วไปควรนำมาปฏิบัติอันเป็นคู่ของเบญจศีลแต่ละข้อนั้นมีความหมาย ไว้ดังนี้

1. เมตตากรุณา คือ ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข และช่วยเหลือเขาให้พ้นทุกข์ การไม่ทำร้ายผู้อื่นนั้น ก็นับว่าเป็นคนดีแล้ว แต่ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นต้องเอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นด้วย สังคมจะสงบร่มเย็นยิ่งขึ้น

2. สัมมาอาชีวะ คือ ตั้งใจทำมาหาเลี้ยงโดยสุจริต หมายถึง การหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบธรรม ข้อนี้คู่กับศีลข้อสองที่ให้เว้นจากการถือเอาของที่หาไม่ได้เอง คนที่ประกอบอาชีพสุจริต ขยันขันแข็งในการทำมาหากินย่อมยินดีกับของที่ตนหาได้เอง ไม่คิดฉกฉวยเอาของผู้อื่น

3. กามสังวร คือ ระมัดระวังในเรื่องรักๆ ใคร่ ๆ ทางกามารมณ์ หมายถึง การยินดีเฉพาะในคู่ครองของตนและการไม่คิดหมกมุ่นอยู่แต่เรื่องความรักความใคร่จนเกินขอบเขตการที่คนเรามีความต้องการทางเพศนั้น มิใช่ของผิดปกติแต่อย่างใด แต่ถ้าเดินสายกลางไว้ก็จะทำให้เราไม่ไปผิดลูกเมียผู้อื่น ธรรมข้อนี้คู่กับศีลข้อสาม

4. สัจจา คือ รักษาวาจาให้ได้จริง บุชาคำจริง หมายถึง การพูดความจริง เป็นธรรมที่คู่กับศีลข้อสี่ ที่ให้เว้นจากการพูดเท็จ ธรรมข้อนี้เป็นการส่งเสริมให้มนุษย์รู้จักแสดงไมตรีจิตต่อกัน ทางวาจา การพูดความจริงนี้หมายรวมถึงการพูดคำสุภาพ คำอ่อนหวาน และการสื่อสารที่ตรงกับความเป็นจริง ไม่บิดเบือนสื่อ

5. สติสัมปชัญญะ คือ ผึกตนมิให้ประมาท หมายถึง มีสติรอบคอบ รู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา ว่ากำลังทำอะไร พุดอะไร ธรรมข้อนี้คู่กับศีลข้อห้าที่ห้ามมิให้ดื่มสุราเมรัย ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามศีล และธรรมข้อที่ห้าอยู่เสมอ จะเป็นผู้ที่ไม่ขาดสติ ไม่ประมาท จะทำการสิ่งใดก็จะสำเร็จได้โดยไม่ยากและโอกาสที่จะผลต่อตัวทำผิดด้วยความประมาทก็มีน้อยหรือไม่มีเลย

สรุปได้ว่า เบญจศีลและเบญจธรรม คือ ศีล 5 และธรรม 5 ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ของสังคมาภยัตถ์ สำหรับให้สมาชิกสังคมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุข ไม่สะดุ้งกลัว ไม่หวาดระแวงภัย เป็นหลักประกันสังคมาที่สำคัญ สังคมาที่สงบสุข ว่างวางใจกันได้ เอื้อเพื่อแผ้วถ่อมกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทะเลาะ ไม่กดขี่ข่มเหง ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน เป็นต้น ก็เพราะสมาชิกของสังคมายึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรม

2.1.4 หลักอิทธิบาท 4

พุทธทาสภิกขุ (2537) ได้อธิบายว่า อิทธิบาท แยกเป็น อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ บาท แปลว่า ฐานเชิงรอง ดังนั้น อิทธิบาท จึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี 4 อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

พระธรรมปิฎก (2542) ให้ความหมายว่า อิทธิบาท คือ ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือเปล่งง่าย ๆ ว่าทางแห่งความสำเร็จ

พระอภิธรรมปิฎก วิภังค์ (ออนไลน์) ในอิทธิบาทวิภังค์ สุตตันตภาชนีย์ ได้กล่าวอธิบายคำว่า อิทธิ หมายถึง ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดี กิริยาที่สำเร็จ กิริยาที่ สำเร็จด้วยดี ความได้ ความได้เฉพาะความถึง ความถึงด้วยดี ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง ความเข้าถึงธรรมเหล่านั้น คำว่า อิทธิบาท มีอธิบายว่า เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ และวิญญานขันธของบุคคลผู้เป็นอย่างนั้น (ผู้ได้ธรรมที่มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) คำว่า เจริญอิทธิบาท มีอธิบายว่า ภิกษุเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งธรรมเหล่านั้น เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า เจริญอิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามประสบความสำเร็จ 4 ประการ ดังนี้

ปัญญา ใช้บางยาง (2548) ได้กล่าวถึง อิทธิบาท 4 ไว้เป็น 2 นัย คือ นัยแห่งพระสูตร และ นัยแห่งพระอภิธรรมจะแสดงหนักไปทางโลกุตตระ ในที่นี้เป็นการแสดงตามนัยแห่งพระสูตร ความหมายของอิทธิบาท มีดังนี้ความพอใจ การทำความพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำความฉลาด ความ พยายามในธรรม นี้เรียกว่า ฉันทะ ความปรารถนาความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอุตสาหะ ความอดทน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความก้าวไปอย่างไม่ย่อท้อ

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโน) (2549) ได้กล่าวถึงความหมายของอิทธิบาท 4 ไว้ ดังนี้ อิทธิบาท 4 คือคุณธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัยคือสิ่งที่ตนประสงค์นั้นต้องอยู่ในวิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายามทำให้เกิดขึ้นได้มิใช่เป็นความเพ้อฝันที่ไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จคุณธรรมกลุ่มนี้เรียกว่า อิทธิบาท 4

สนอง วรอุไร (2550) อธิบาย อิทธิบาท 4 ว่าเป็น สู่ความสำเร็จของชีวิต ตามที่พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ว่า จิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย จิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิต เพราะฉะนั้น ความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจ ไม่ว่าเราจะต้องการอะไรหากเราตั้งใจกำหนดจิตไว้มั่นคง ทุกสิ่งจะสำเร็จได้ตั้งใจ และอิทธิบาท 4 ให้ถึงขั้น คือ ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยใจรัก ด้วยความพากเพียร ด้วยใจจดจ่อและ ใช้ปัญญาไต่สวนอย่างสม่ำเสมอแล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (2550) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 หมายถึง คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายหรือ หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์สุข นอกจากนี้อิทธิบาทยังเป็นธรรมที่อนุโลมได้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล เช่น ประสบความสำเร็จทางการเรียน การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต เป็นต้น

สุพันธ์ แสนสี (2558) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักอิทธิบาท 4 พอสรุปได้ว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จเป็นบันไดแห่งความสุขและความสำเร็จ คนเรา เมื่อมีความรัก ความพอใจขยันหมั่นเพียรความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอกการทำงานย่อมมีประสิทธิภาพและคนทำงานก็ย่อมมีความสุข

สรุปได้ว่า อิทธิบาท 4 หมายถึง เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบหรือองค์กรที่ปฏิบัติงาน โดยมี ฉันทะ คือความพอใจ วิริยะ คือความพากเพียร ความพยายามไม่ย่อท้อ จิตตะ คือความเอาใจจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้ และวิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา เมื่อนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในตนเองที่หวังไว้ และ องค์กรย่อมประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.5 หลักฆราวาสธรรม 4

ทัตตชีโว ภิกขุ (2529) กล่าวอธิบายอย่างละเอียดว่า ฆราวาสธรรมเป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นฆราวาสที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีคุณธรรม และยังได้ให้ความหมายพร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายของฆราวาสธรรมแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ แบ่งตามศัพท์ได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. มีความจริง คือ ไม่เล่น
2. มีความตรง คือ ความประพฤติทางกาย วาจาตรง ไม่บิดพลิ้ว ไม่บ่ายเบี่ยง
3. มีความแท้ คือ ไม่เหลวไหล

ในทางปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ คือ ถ้าทำอะไรแล้วทุ่มหมดตัว ซึ่งถ้าแบ่งในทางปฏิบัติ จะแบ่งได้ 5 ลักษณะ คือ

1. จริงต่อหน้าที่ คือ ไม่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร ก็ทุ่มเทและทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด
2. จริงต่อกรงาน คือ ถ้าได้รับมอบหมายงานอะไรก็ตามที ก็ตั้งใจทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม้ว่าจะงานนั้นจะไม่ใช่งานที่สำคัญหรืองานที่ใหญ่โตก็ตามที
3. จริงใจกับเวลา หมายถึง ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด
4. จริงต่อบุคคล หมายถึง คบกับใครก็ต้องมีความจริงใจ ไม่ใช่คบเพื่อหวังผลประโยชน์
5. ตรงต่อความดี หมายถึง ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม จะต้องมีความดีธรรมคอยกำกับอยู่เสมอไม่ทำให้คนอื่นได้รับความเดือดร้อน

ข้อที่ 2 ทมะ หมายถึง พยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัดบังคับจิตใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับทีละเล็กทีละน้อย เมื่อทำบ่อย ๆ ครั้งก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย

ข้อที่ 3 ขันติ คือ ความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเข้มแข็งทางจิตใจขันติมี 4 ลักษณะ คือ

1. อดทนต่อความลำบากตรากตรำ ได้แก่ อดทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศภูมิประเทศที่ทุรกันดารสามารถอดทนได้ไม่ย่อท้อ
2. อดทนต่อความทุกข์เวทนา คือ อดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย
3. อดทนต่อความเจ็บใจ คือ อดทนต่อการกระทบกระเทือนเปรียบเปรยการทำให้เจ็บอกเจ็บใจ
4. อดทนต่ออำนาจกิเลส คือ การไม่เอาแต่ใจตนเองไม่ยอมสบายต่อความฟุ้งเฟ้อต่าง ๆ และเป็นข้อที่ต้องใช้ความอดทนมากที่สุด

ข้อที่ 4 จาคะ หมายถึง ความเสียสละ ตัดใจ ตัดกรรมสิทธิ์ของตน ตัดความยึดถือ ความเสียสละ มี 2 นัย คือ

1. สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้ รวมทั้งการทำบุญให้ทาน
2. สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใคร ไม่พยาบาท

การฝึกคุณธรรมทั้ง 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ อย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็นผู้ที่มีจิตใจผ่องใส แม้จะเป็นฆราวาสก็จะมีชีวิตที่ดีที่สุดในตัว

พระมหาสุรศักดิ์ สุรเมธี (ชะมารัมย์) (2556) ได้อธิบายความหมายและประเภทของฆราวาสธรรมไว้ มีใจความว่า หลักฆราวาสธรรม คือ ธรรมะสำหรับผู้ครองเรือน ประกอบด้วย

1. สัจจะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความไว้น้ำใจเชื่อใจกัน ไม่นอกใจกัน สามีรักภรรยา ภรรยาก็รักสามีตอบ ต่างฝ่ายต่างจริงใจและซื่อสัตย์ต่อกันไม่มีความลับต่อกัน คือ ให้รักเดียวใจเดียว อย่างเป็นคนหลายใจ อย่างหึงกันมากจนเกินเหตุ เพราะจะนำไปสู่การผิดใจกัน ทำให้เกิดการโกรธเคืองกัน และอาจทำให้ชีวิตครอบครัว พังลงได้

2. ทมะ หมายถึง การรู้จักข่มใจ หักห้ามใจในเวลาที่มีเรื่องราวที่ไม่สบายใจเกิดขึ้น เช่น เวลาโกรธ ก็ให้พยายามข่มใจไม่ให้โกรธ หรือแสดงความโกรธนั้นต่ออีกฝ่าย เพราะจะทำให้อีกฝ่ายไม่พอใจหรือ อาจโกรธตอบ อันจะนำไปสู่การทะเลาะกัน เป็นต้น

3. ขันติ หมายถึง ความอดทน หมายความว่า ให้รู้จักอดทนต่อคำกล่าวติฉินนินทาของอีกฝ่าย หรือคนอื่น ๆ เขาจะว่าอะไรก็ให้พยายามอดทนเอาไว้ เก็บอารมณ์เอาไว้ อย่าแสดงออกตอบ เพราะ หากแสดงออกตอบก็จะนำไปสู่การก่อวิวาทกันโกรธเคืองกัน ผิดใจกัน เวลาที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโกรธ ก็ให้อีกฝ่ายพยายามอย่าโกรธตอบ หรือทางที่ดีที่สุดให้เดินหนีไปให้ไกล อย่าพูดด้วย รอให้อาการความโกรธสงบลงเสียก่อน จึงค่อยพูดด้วย เพราะในเวลาโกรธ คนเรามักจะขาดสติ มักไม่ยอมรับฟังเหตุผลของอีกฝ่าย มักใช้กำลังในการแก้ปัญหา ขึ้นพูดด้วยก็จะเข้าสำนวนไทยที่ว่า “สี่ขอให้ควายฟัง” หรือ “เป่าปี่ให้ควายฟัง” ทำอย่างไรก็ไม่รู้เรื่องหรือ เสียเวลาเปล่า ดังนั้น จึงต้องอดทนเอาไว้

4. จาคะ หมายถึง การเสียสละ กล่าวคือ การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนให้แก่อีกฝ่าย หรือการรู้จักเสียสละความสุขของตนเพื่ออีกฝ่าย พยายามยอมกันในบางเรื่องหรือทุกเรื่อง สามียอมภรรยา ภรรยายอมสามี สามีรู้จักเสียสละต่อภรรยา ภรรยารู้จักเสียสละต่อสามี ต่างฝ่ายต่างรู้จักเสียสละต่อกัน ก็จะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุขได้

ดิลก บุญอิม และ พระอธิการสุชาติ จนฺทสโร (สายโรจน์) (2561) กล่าวว่า หลักฆราวาสธรรมนี้ แนวปฏิบัติ 4 ประการ คือ

1. สัจจะ มีความจริงใจมีความจริงจัง ตลอดจนความซื่อตรง ต่อกันและกัน สรุปรวม คือ “ความรับผิดชอบ” เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน

2. ทมะ มีการฝึกตน ฝึกการรู้จักข่มจิตข่มใจตน มีความกระตือรือร้นในการฝึกตน ควบคุมอารมณ์ ข่มใจ ระวังความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน อย่างไม่มีข้อแม้หรือเงื่อนไข เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้

3. ขันติ มีความอดทนต่อธรรมชาติที่ไม่เอื้ออำนวย อดทนต่อทุกขเวทนาเพราะการเจ็บป่วย อดทนต่อการทำงาน และอดทนต่อการปฏิบัติธรรม เพื่อรักษาความดีไว้

4. จาคะ มีความเสียสละสิ่งของ เสียสละความสะดวกสบาย และเสียสละอารมณ์เศร้าหมอง ไม่เอามาเก็บฝังใจ โดยความเสียสละนั้นๆ ต้องตั้งมั่นอยู่ในพื้นฐานของเหตุและผล

สรุปได้ว่า ฆราวาสธรรม 4 หากผู้ใดได้นำไปประพฤติปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ก็จะทำให้เกิดความสุขและความเจริญในชีวิตเพราะในชีวิตของมนุษย์นั้นการถือสัจจะเป็นสิ่งจำเป็นถือเป็นด่านแรกของความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังต้องเป็นคนรู้จักข่มใจตนเองและมีความอดทนต่อสิ่งยั่วยุดต่าง ๆ ที่จะนำ

ให้เราไปสู่ความเดือดร้อนภายหลัง นอกจากนี้ยังเป็นคนที่รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกับคนรอบข้าง จึงทำให้เป็นที่รักของบุคคลต่าง ๆ เสมอ

2.1.6 หลักพรหมวิหาร 4

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539) พรหมวิหารธรรมประกอบด้วย 1. เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีมีไมตรีต่อประชาชนหรือผู้ใดปกครอง กล่าวคือปรารถนาให้เขาเหล่านั้นมีความสุข 2. กรุณา ความสงสารคือช่วยเหลือให้พระภิกษุหรือประชาชนให้พ้นจากความทุกข์ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความเดือดร้อนของประชาชนรวมถึงสัตว์ทั้งหลาย 3. มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อพระภิกษุหรือประชาชนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ก็รู้สึกชื่นชมยินดีกับความสำเร็จของเขาเหล่านั้น และ 4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางคืออันที่จะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา กล่าวคือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชังไม่ซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จพิจารณาเห็นการกระทำของเขาเหล่านั้นตามหลักแห่งกรรม คือ การกระทำของเขาเอง ว่าเขาเป็นผู้กระทำขึ้น อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ

ดนัย ไชโยธา (2544) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับพรหมวิหารธรรมไว้ว่า เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นฐานสำหรับการจัดการศึกษาควบคู่ไปกับวิทยาการ พรหมวิหารธรรมเป็นธรรมอันเป็นเครื่องอยู่ของพรหม หลักธรรมสำหรับผู้ใหญ่หรือผู้ปกครอง หลักธรรมนี้เป็นธรรมสำหรับทุกคน เช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์ หัวหน้าหน่วยงานและนักบริหาร

ศุภชัย เมืองรักษ์ (2555) ให้ความหมายพรหมวิหาร 4 ว่าหมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติ จึงจะได้ชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ประกอบด้วยหลัก 4 ประการคือ

1. เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั้งหน้า

2. กรุณา หมายถึงความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในที่จะช่วยปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ทั้งหลาย

3. มุทิตา หมายถึง ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิงประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญองกามยิ่งขึ้นไป

4. อุเบกขา หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วย ปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วอันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อมีมีกิจที่ควรทำเพราะเขาธิบดีชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมควรกับความรับผิดชอบของตน

สรุปได้ว่า การมีพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่บุคคลได้นำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ไปใช้ ย่อมเข้าถึงจิตใจของผู้อื่นด้วยการวางตน ที่ถูกที่ควรอันทำให้เกิดความรักความปรารถนาดี บุคคลหรือหมู่คณะใดมีคุณธรรมนี้ยึดเหนี่ยวจิตใจจะ ทำให้บุคคลและหมู่คณะนั้นมีความสุข ความสำเร็จในชีวิตในที่สุด เกิดดับ นิพพานเป็นขั้นวิมุตติ คือพ้นจากขันธ์ นิพพานเป็นสภาพรู้ เป็นนามธรรม เป็นอนัตตา

2.1.7 อริยสัจ 4

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะไม่ตรัสรู้ไม่เข้าใจอริยสัจ 4 ทั้งเรา และเธอ จึงได้วิ่งเล่นเร่ร่อนไป (ในชาติทั้งหลาย) ลี้กัลนานานอย่างนี้” (ที.ม. 10/86/107)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (2562) กล่าวว่า อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญที่ครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้จึงนำหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสุดท้ายในการนำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักอริยสัจ 4 คือ

1. ทุกข์ หมายถึง ความทุกข์หรือสภาพที่ทนได้ยาก ซึ่งก็แก่ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ ความหมายที่ลึกกลกลงไปอีกหมายถึงสภาวะของสิ่งทั้งหลายที่ตกอยู่ในกฎธรรมดแห่งความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา มีภาวะบีบคั้น กดดัน ขัดแย้ง ขัดข้อง มีความบกพร่องไม่สมบูรณ์ในตัวเอง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่มีความพึงพอใจเต็มอิมแท้จริง พร้อมทั้งสร้างปัญหาก่อความทุกข์กายใจขึ้นมาได้เสมอ ปัญหาทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและที่อาจเกิดขึ้นใหม่เมื่อใดเมื่อหนึ่งในรูปใดรูปหนึ่งก็ได้แก่ผู้ที่ยึดติดถือมั่นไว้ด้วยอุปาทาน

2. ทุกขสมุทัย หรือเรียกสั้น ๆ ว่า สมุทัย หมายถึงเหตุเกิดแห่งทุกข์หรือสาเหตุให้ทุกข์เกิดขึ้นได้แก่คนที่ยึดถือเอาตัวตนเป็นที่ตั้งโดยอาการที่ว่าเราจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ จะไม่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้น เราร้อนร่าวนรจนระวนระวาย หวงแหวนเกลียดชัง หวั่นกลัว หวาดระแวง ความเบื่อหน่ายหรือความคับข้องติดขัดในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอยู่ตลอดเวลาไม่อาจปลดปล่อยเป็นอิสระสดชื่นเบิกบานได้อย่างบริสุทธิ์สิ้นเชิง ไม่รู้จักความสุขชนิดที่เรียกว่าไร้ฝุ่นผงรังควาญ

3. ทุกขนิโรธ หรือ นิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์ ได้แก่ภาวะที่กำลังดับวิชชา สำรอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกตัณหาครอบงำหรือหลุดลากไปตาม ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความรู้สึกระวนระวายความเบื่อหน่ายหรือความคับข้องติดขัดอย่างใด ๆ มีสภาวะหลุดพ้นเป็นอิสระ ประสบความสุขที่บริสุทธิ์สงบปลอดโปร่งโล่งเบาผ่องใสเบิกบานเรียกสั้น ๆ ว่านิพพาน

4. ทุกขนิโรธคามนีปฏิปทา หรือ มรรค หมายถึงแนวทาง วิธีปฏิบัติ หรือปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับทุกข์หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ซึ่งก็ได้แก่อริยอัฏฐังคิกมรรคหรือทางประเสริฐ มีองค์ 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมากัมมันตะ สัมมาวาจา สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา เพราะเป็นการปฏิบัติสายกลางซึ่งดำเนินไปอย่างพอดีให้ถึงนิโรธโดยไม่ติดข้องหรือเอียงไปทางที่สุดสองอย่างคือกามสุขัลลิกานุโยค (ความหมกมุ่นในกามสุข) และอัตตakilมณานุโยค (การประกอบความลำบากแก่ตนคือบีบคั้นทรมานตนเองให้เดือดร้อน) (ชนาธิป ศรีโท, 2563)

พระสมพล ยสชาโต (คล้ายสุบรรณ) และพระศิริวัฒน์ ปิยสิโล (คงศิริ) (2566) ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักอริยสัจ 4 ไว้ว่า ในทางพุทธศาสนา อริยสัจเป็นความจริงอันประเสริฐ ที่เป็นหนทางแก้ปัญหาหรือทางดับทุกข์ การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันคือกำหนดรู้ว่าความสุขจะเกิดได้ต้องกำจัดมูลเหตุแห่งความทุกข์ให้หมดสิ้น หลักธรรมเพื่อดำเนินชีวิตมีหลายข้อ ผู้ประพาดิธรรมไม่ว่าข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมจะเป็นผู้มีคุณสมบัติในการดำเนินชีวิต ครองตน ครองคน และครองงานได้ในทุกระดับ ดังนั้นจึงควรนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้ามีสติพันทุกข์พบความสุขแบบอริยสัจ 4 ปัญหาในชีวิตประจำวันก็สามารถแก้ไขได้

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2544) กล่าวถึงการนำอริยสัจ 4 มาประยุกต์ให้เป็นเครื่องมือในการสอนว่า เป็นรูปแบบการสอนที่ทำให้ผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะทางการคิดแบบมีวิจารณญาณ เพราะพุทธวิธีการสอนแบบอริยสัจ 4 เป็นวิธีการแห่งปัญญา และการแก้ไขปัญหตามระบบแห่งเหตุผล เมื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงเป็นการพัฒนากระบวนการคิดให้กับนักเรียนและฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด มีระเบียบขั้นตอนในการคิด รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และรู้จักตัดสินใจอย่างฉลาด

สรุปว่า หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญที่สุดในการที่จะพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เป็นหลักธรรมที่ยืนยันการตรัสรู้ การรู้แจ้งเห็นจริง การเข้าถึงพระนิพพานตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่ปลดทุกข์ทั้งทางโลกียธรรมและโลกุตระธรรมขั้นสูง เป็นทางสายกลางในการดำเนินชีวิตทั้งด้วยเพศศฤงษ์ผู้ครองเรือนและของบรรพชิตผู้สละเรือนเพื่อหาความหลุดพ้น จึงถือเป็นบทสรุปสุดยอดแห่งหลักธรรมทั้งปวง ดังนั้น หากผู้ใดทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันแล้ว ความทุกข์ก็จะคลาย ความสุขจากการที่ไร้ทุกข์ก็จะมีขึ้นในใจ แก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างไม่มีข้อขัดข้อง

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center Learning)

2.2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ศศิธร เวียงวะลัย (2556) ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การวัดการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่ต้องเน้นผู้เรียนให้แสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ด้วยตนเอง หรือรวมทั้งมีการฝึกและปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับสังคมและการประยุกต์ใช้ มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยสะท้อนจากที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรายวิชา หรือเลือกทำโครงการหรือชิ้นงานในหัวข้อที่สนใจในขอบเขตเนื้อหาวิชานั้น ๆ

ทศนา แคมมณี (2558) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง และเป็นไปอย่างรอบด้าน ทั้งทางกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางกาย คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะของผู้เรียน เพื่อให้ร่างกายพร้อมที่จะรับและเรียนรู้ได้ดี

2. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสติปัญญา คือการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางสติปัญญาหรือสมอง ได้คิด ได้กระทำโดยใช้ ความคิด เป็นการใช้ สติปัญญาของตนสร้างความหมาย ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้

3. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางอารมณ์ คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนไหวทางอารมณ์หรือ ความรู้สึก

4. การมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวทางสังคม คือการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางสังคม หรือมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นและ สิ่งแวดล้อมรอบตัว

นรรซ์ชต์ ผืนเชียร (2561, ออนไลน์) ให้ความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ วิธีการ และสื่อที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ซึ่งเกิดมาจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยตัวเอง แต่แตกต่างที่ความต้องการ ความสนใจและความถนัด รวมไปถึงทักษะต่าง ๆ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงไม่ควรไปในแนวทางเดียว ควรมีความหลากหลายและตอบสนองต่อความสนใจของเด็กทุกกลุ่ม

ผศ.เกรียงศักดิ์ พลอยแสง (2561) กล่าวว่า คำว่า “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้เข้าใจอย่างลึกซึ้งในเนื้อหาสาระ สามารถคิดวิเคราะห์ พัฒนาองค์ความรู้และนำไปปรับประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับบริบทของสภาพแวดล้อม รวมทั้งสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง

วันชัย สาเส็ง (2561) แจกแจงความหมายว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการความคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน และมีคุณสมบัติตรงกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การยึดว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอิสรภาพ เรียนรู้อย่างมีความสุข ทั้งทางกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ในกิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้น

2.2.2 หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2554 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

1. การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนส่งเสริมการจัดการ เรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่เน้นการพัฒนาทั้งระบบ หมายถึง การดำเนินงาน ในทุกองค์ประกอบของ ให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ คุณภาพของผู้เรียนตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด ดังนั้นตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงการ พัฒนาทั้งระบบ ประกอบด้วย

1. การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่มีจุดเน้นการคุณภาพบัณฑิต อย่างชัดเจน
2. การกำหนดแผนยุทธศาสตร์สอดคล้องกับเป้าหมาย
3. การกำหนดแผนการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบ สอดคล้องกับเป้าหมายและเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์
4. การจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายใน
5. การจัดทำรายงานประจำปีเพื่อรายงานผู้เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับ แนวทางการประกัน

คุณภาพจากภายนอก

2. การจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบหลักที่แสดงถึงการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมประกอบด้วย ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนและบทบาทของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนเป็นสำคัญจะทำได้สำเร็จเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอนได้แก่ ผู้สอนและ ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความหมายของการเรียนรู้ ดังสาระที่ ทิศนา แคมมณี (2547) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะบุคคลทำแทนกันไม่ได้ ผู้สอนที่ต้องการให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องเปิดโอกาสให้เขาได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง
2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่ต้องมีการใช้ กระบวนการคิด สร้างความเข้าใจ ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นผู้สอนจึงควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ กระบวนการคิดทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม เพราะในเรื่องเดียวกันอาจคิดได้ หลายแง่หลายมุมทำให้เกิดการขยาย เติมเต็มข้อความรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของการเรียนรู้ตามที่ สังคมยอมรับด้วย

ดังนั้น ผู้สอนที่ปรารถนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมี ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับ บุคคลอื่นหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

4. การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เป็นความรู้สึกเบิกบานเพราะหลุด พ้นจากความไม่รู้ นำไปสู่ความใฝ่รู้ อยากรู้ยิ่งเพราะเป็นเรื่องน่าสนุกผู้สอนจึงควรสร้างภาวะที่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ หรือคับข้องใจบ้างผู้เรียนจะหาคำตอบเพื่อให้หลุดพ้นจากความข้องใจ และเกิด ความสุขขึ้นจากการได้ เรียนรู้เมื่อพบคำตอบด้วยตนเอง

5. การเรียนรู้เป็นงานต่อเนื่องตลอดชีวิต ขยายพรมแดนความรู้ได้ไม่มีที่ สิ้นสุด ผู้สอนจึงควร สร้างกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ไม่รู้จัก

6. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงเพราะได้รู้มากขึ้นทำให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ในการ เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ เป็นการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ผู้สอนควรเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้รับรู้ ผลการพัฒนาของตัวเอง

จากความหมายของการเรียนรู้ที่กล่าวมา ผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
2. การเน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก
3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน
4. การจัดกิจกรรมให้น่าสนใจ ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย
5. ความเมตตากรุณาต่อผู้เรียน
6. การท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้
7. การตระหนักถึงเวลาที่เหมาะสมที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้
8. การสร้างบรรยากาศหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติจริง
9. การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้
10. การมีจุดมุ่งหมายของการสอน
11. ความเข้าใจผู้เรียน
12. ภูมิหลังของผู้เรียน
13. การไม่ยึดวิธีการใดวิธีการหนึ่งเท่านั้น
14. การเรียนการสอนที่ดีเป็นพลวัต (Dynamic) กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การสร้างบรรยากาศ รูปแบบเนื้อหาสาระเทคนิค และวิธีการ
15. การสอนในสิ่งที่ไม่ไกลตัวผู้เรียนมากเกินไป
16. การวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

3. การเรียนรู้ของผู้เรียน

องค์ประกอบสุดท้ายที่สำคัญและนับว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากเดิมที่เน้นเนื้อหา สารจะเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ ก็เพื่อเน้นให้มีผลต่อการเรียนรู้ ดังนั้น ตัวบ่งชี้ที่บอกถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบด้วย

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข อันเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล คำนึงถึงการทำงานของสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทาง อารมณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ต้องการเรียนรู้ในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ บรรยากาศของ การเอื้ออาทรและเป็นมิตรตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

2. การเรียนรู้จากการได้คิดและลงมือปฏิบัติจริง หรือกล่าวอีกลักษณะ หนึ่งคือ “เรียนด้วยสมองและสองมือ” เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด ไม่ว่าจะเกิดจาก สถานการณ์หรือคำถามก็ตาม และได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการฝึกทักษะที่สำคัญคือ การแก้ปัญหา ความมีเหตุผล

3. การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป้าหมายสำคัญด้านหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ผู้เรียนแสวงหาความรู้ที่ หลากหลายทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย ทั้งที่เป็นเอกสารวัสดุสถานที่ สถานประกอบการบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เพื่อน กลุ่มเพื่อน หรือผู้เป็นภูมิปัญญาของชุมชน

4. การเรียนรู้แบบองค์รวมหรือบูรณาการ เป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสาน สาระความรู้ด้านต่าง ๆ ได้สัดส่วนกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ความดีงามและคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ในทุกวิชาที่จัดให้เรียนรู้

5. การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นผลสืบเนื่องมาจาก ความเข้าใจของผู้สอนที่ยึดหลักการว่าทุกคนเรียนรู้ได้ และเป้าหมายที่สำคัญคือพัฒนาผู้เรียนให้มี ความสามารถที่จะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สอนจึงควรสังเกตและศึกษาธรรมชาติของ การเรียนรู้ของผู้เรียนว่าถนัดที่จะเรียนรู้แบบใดมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมการเรียนรู้ จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วย กระบวนการเรียนรู้ของตนเองผู้เรียนจะได้รับการฝึกด้านการจัดการแล้ว ยังฝึกด้านสมาธิ ความมีวินัย ในตนเอง และการรู้จักตนเองมากขึ้น

ทิศนา ขัมมณี (2545) เสนอหลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางไว้ ดังนี้

1. การสร้างความรู้ (Construct) หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิด การสร้างสรรค์ (Constructivism) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2. การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หมายถึง ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับ ผู้สอน เพื่อน สื่อ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3. การมีส่วนร่วมทางกาย (Physical Participation) หมายถึง ผู้เรียน มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายในการทำกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ

4. การเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning) หมายถึง ผู้เรียนได้เรียนรู้ กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

5. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Application) หมายถึง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) กล่าวถึงหลักการและแนวคิดในการจัดการเรียน การสอน โดยยึด ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า เป็นการเรียนรู้ตามแนวพุทธธรรม เน้น “คน” เป็นศูนย์กลาง กระบวนการเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการพัฒนา “คน” ทั้งในลักษณะที่เป็นปัจเจกชนและพัฒนาในกลุ่มคนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดควรคำนึงถึงประเด็นสมองของ มนุษย์มีศักยภาพสูงสุดในการพัฒนาการเรียนรู้สูงสุด ความหลากหลายของสติปัญญา การเรียนรู้ เกิดจากประสบการณ์ตรง เมื่อ “คน” มีความสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ วิธีการฝึกฝนอบรมจึงเป็น การพัฒนาทุกองค์ประกอบของความเป็น “คน” การเรียนรู้ตามวิถีชีวิตไทยแบบดั้งเดิมมีลักษณะเป็น การสั่งสอนรายบุคคล เมื่ออยู่ในครอบครัว พ่อแม่สอนลูกชายให้เขียนอ่านออกเขียนได้ สอนลูกหญิงให้ทำงานบ้านงานเรือน รู้จักรักษา วัฒนธรรม เมื่อเติบโตขึ้นผู้ชายได้บวชเรียนกับพระที่วัด ได้ฝึกงาน อาชีพ การทำมาหากิน ส่วนผู้หญิงฝึก คุณสมบัติของกุลสตรีและฝึกงานอาชีพ กระบวนการเรียนรู้ตาม วิถีวัฒนธรรมไทย ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดควรคำนึงถึงประเด็นสมองของ มนุษย์มีศักยภาพสูงสุดในการพัฒนาการเรียนรู้สูงสุด ความหลากหลายของสติปัญญา การเรียนรู้ เกิดจากประสบการณ์ตรง เมื่อ “คน” มีความสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ วิธีการฝึกฝนอบรมจึงเป็น การพัฒนาทุกองค์ประกอบของความเป็น “คน” การเรียนรู้ตามวิถีชีวิตไทยแบบดั้งเดิมมีลักษณะเป็น การสั่งสอนรายบุคคล เมื่ออยู่ในครอบครัว พ่อแม่สอนลูกชายให้เขียนอ่านออกเขียนได้ สอนลูกหญิงให้ ทำงานบ้านงานเรือน รู้จักรักษา วัฒนธรรม เมื่อเติบโตขึ้นผู้ชายได้บวชเรียนกับพระที่วัด ได้ฝึกงาน อาชีพ การทำมาหากิน ส่วนผู้หญิงฝึก คุณสมบัติของกุลสตรีและฝึกงานอาชีพ กระบวนการเรียนรู้ตาม วิถีวัฒนธรรมไทย

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2547) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญว่า ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือก ตั้งแต่เริ่มต้นเรียนรู้จนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้อำนวย ความสะดวกและเป็นผู้ให้บริการ

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2550) ให้นิยามว่า การจัดการเรียน การสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญพิจารณาจากทั้งผู้สอนและผู้เรียน มีดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาผู้สอน

1. ผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่เอง
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนใช้ทักษะกระบวนการ (Process skills) คือ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม และสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง

3. ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน คือ มีส่วนทั้งด้านปัญญา กาย อารมณ์ และสังคม รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งสิ่งมีชีวิตและปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น หนังสือ สถานที่ต่าง ๆ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางกายภาพและ จิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข

5. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลทั้งทักษะกระบวนการ ชีตความสามารถ ศักยภาพของผู้เรียน และผลผลิตจากการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง

6. ผู้สอนพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

7. ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก คือ เป็นผู้จัดประสบการณ์ รวมทั้งสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คือ ผู้สอนที่เป็น ผู้อำนวยความสะดวกนั้นมีบทบาท ดังนี้ 1) เป็นผู้นำเสนอ 2) เป็นผู้สังเกต 3) เป็นผู้ถาม 4) เป็นผู้ให้การเสริมแรง 5) เป็นผู้แนะนำ 6) เป็นผู้สะท้อนความคิด 7) เป็นผู้จัดบรรยากาศ 8) เป็นผู้จัดระเบียบ 9) เป็นผู้แนะแนว 10) เป็นผู้ประเมิน 11) เป็นผู้ให้คำชื่นชม 12) เป็นผู้กำกับ

เมื่อพิจารณาผู้เรียน

1. ผู้เรียนสร้างความรู้ (Construction) รวมทั้งสร้างสิ่งประดิษฐ์ด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนใช้ทักษะกระบวนการ (Process skills) คือ กระบวนการคิด และกระบวนการกลุ่ม สร้างความรู้ด้วยตนเอง
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (Participation) และมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)
4. ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข (Happy learning)
5. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ (application)

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (2550) ได้อธิบายหลักการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเนื้อหาและกิจกรรมต้องตอบสนองความสนใจของผู้เรียนและผู้เรียน สามารถเรียนได้เต็มศักยภาพ โดยเน้นการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดสภาพ การเรียนรู้ควรจัดในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้เรียนมีอิสรภาพในการเลือกเวลาเรียนได้ตามความต้องการ
2. ผู้เรียนสามารถเลือกสถานที่เรียนได้ตามความสะดวก
3. ผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหาที่จะเรียนได้ตามความสะดวก
4. การจัดหน่วยการเรียนรู้ (Modules) หรือโปรแกรมการเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเนื้อหาและเลือกที่จะเรียนกับครูและเพื่อนคนอื่น ๆ ได้หลากหลาย
5. กิจกรรมการเรียนและการประเมินต้องสัมพันธ์กันอาจจัดได้หลากหลาย ให้เป็นทางเลือกในการเรียนการสอน ได้แก่ การเรียนเป็นคู่ หรือการเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือเรียนโดยการปรึกษากับครู

6. สภาพการเรียนรู้ ต้องเกิดจากผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือลงมือกระทำด้วยตนเอง (Active Learners) ไม่ใช่การเรียนแบบเป็นผู้รับ (Passive Learners) ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียน การสอนและการประเมินในลักษณะต่าง ๆ การเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียน การสอนทำได้โดยการปรับ กระบวนการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กับผู้เรียน กล่าวคือ

6.1 ด้านโครงสร้างของหลักสูตร การจัดโครงสร้างของหลักสูตรต้อง เป็นหลักสูตรที่เป็น ทางเลือกตามความสนใจของผู้เรียน ไม่ใช่เป็นหลักสูตรหรือวิชาที่ถูกบังคับให้เรียน

6.2 ด้านเนื้อหาของหลักสูตร การจัดเนื้อหาของหลักสูตรต้องเป็นหลักสูตร แกนกลาง ผนวกกับโครงการหรือกรณีศึกษา หรือเป็นสัญญาการเรียนที่ครูกับนักเรียนร่วมกันกำหนด

6.3 ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอนต้องเป็น การเรียนรู้ จากปัญหาหรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง

6.4 ด้านการปฏิสัมพันธ์ ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ในการเรียนมีการประชุม ปรึกษาร่วมกัน ระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนหรือมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา

6.5 ด้านการประเมินผล ต้องเป็นการประเมินโดยกลุ่มเพื่อนและการประเมิน ตนเอง หรือมีการประเมินผลร่วมกันและครู

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวถึงการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้อง ศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอัน พึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและจึงพิจารณาออกแบบ การเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธี สอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตาม ศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด บทบาทของผู้สอนและ ผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควร มีบทบาท ดังนี้

1. บทบาทของผู้สอน ควรดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

1.2 กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการที่ เป็นความคิดรวบยอด หลักการ ความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.3 ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและ พัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

1.4 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิด การเรียนรู้

1.5 จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่ เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.6 ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับ ธรรมชาติของ วิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

1.7 วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการ จัดการเรียนการสอนของตนเอง

2. บทบาทของผู้เรียน ควรดำเนินการดังนี้

2.1 กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง

2.2 เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อความรู้อย่างตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.3 ลงมือปฏิบัติจริง สร้างสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ

2.4 มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มหรือครู

2.5 ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

กึ่งแก้ว มิตรวิจารณ์ (2551) ได้สรุปและให้แนวคิดถึงหลักการการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ มีดังนี้

1. แนวคิดในการจัดการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวคิดสร้างสรรค์การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย สามารถพัฒนาวิธีการคิดในการจัดการเรียนรู้จากความรู้ของตนเองและของผู้อื่น จากการศึกษาใคร่ครวญ และจากการปฏิบัติฝึกฝนจนชำนาญ พัฒนาลักษณะการเรียน

2. การพัฒนาคุณภาพความคิด การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพความคิดเป็น รูปแบบวิธี เรียนรู้ที่พัฒนาผ่านกระบวนการศึกษา โดยอาศัยหลักการเรียนรู้ คิด ทำนำไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมี ประสิทธิภาพ เพื่อชีวิตที่มีความสุข ความพอใจ และรักในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. แนวการดำเนินจากเรื่องและเนื้อหา แนวทางการเรียนรู้ที่คิดโดยใช้วิธีการที่ หลากหลาย ภายใต้อาคารณ์การดำรงชีวิตในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ผ่านกิจกรรมเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพ ของตน

4. ยุทธวิธีวิธีการแนวทางในการคิด โดยการค้นหาข้อมูลให้เพียงพอทั้งด้านตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม และด้านวิชาการ สำหรับความคิดและตัดสินใจอย่างถูกต้อง ทุกสรรพสิ่ง คือ แหล่งการเรียนรู้ ทั้งสิ้น และมีลักษณะวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การอ่าน ฟัง คิด เขียน พูด สังเกต ลงมือทำ ฯลฯ โดยใช้ทุกกิจกรรม ทุกสิ่งในวิถีการดำรงชีวิตเป็นสื่อการเรียนรู้ ส่วนการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ พิจารณามิติพัฒนาการคิดครอบคลุมผ่านวิธีการเรียนที่หลากหลายตามความ เหมาะสม เน้นวัดความรู้ เรื่องที่เรียน วัดกระบวนการคิด และวัดวิธีเรียนรู้ เพื่อแสวงหาข้อมูลมา ประกอบการคิด และการ ตัดสินใจอย่างเหมาะสม ดังนี้

4.1 ทำความเข้าใจ ผู้เรียนทำความเข้าใจในเรื่องที่เรียนให้ชัดเจน โดยใช้กิจกรรมที่ หลากหลาย

4.2 จัดโครงสร้างแนวคิดใหม่ ผู้เรียนศึกษาและร่วมกันสร้างแนวคิดใหม่

4.3 นำแนวคิดไปใช้ผู้เรียนนำแนวคิดของตนไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

4.4 ผู้เรียนทบทวนตรวจสอบว่า แนวคิดของตนเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ได้ให้ตัวบ่งชี้ในการจัดการ เรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง และส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และ สมรรถนะของ

ผู้เรียน

4. ใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนา

อย่างเต็มศักยภาพ

5. ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้

6. พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (2556) ได้เสนอหลักการการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ว่าเป็นการจัดการศึกษาที่พัฒนาคนให้มีชีวิตครบ 4 ด้าน คือ

1. ภาวิตกาย คือ กายที่พัฒนาจนมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายได้อย่างดี

2. ภาวิตศิลป์ คือ พัฒนาคอนให้มีศิลป์ที่เจริญแล้ว เพื่อให้มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ดำรง

อยู่ในวินัย ก่อสันติสุข

3. ภาวิตจิต คือ คนมีจิตใจที่เจริญแล้ว สมบูรณ์ด้วย คุณภาพจิต สมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต

4. ภาวิตปัญญา คือ มีปัญญาที่เจริญแล้ว เป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลส รู้เข้าใจและเห็น

สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทัน จนมีความเป็นอิสระโดยสมบูรณ์

กานเย่ (Gagne) (อ้างใน เกรียงศักดิ์ พลอยแสง, 2561) กล่าวถึงหลักการการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ควรจัดให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากง่ายไปหายาก ซึ่งมีทั้งหมด 9 ขั้นตอน คือ

1. สร้างความสนใจ (Gaining attention)
2. แจ้งจุดประสงค์ (Informing the learning)
3. กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น (Stimulating recall of prerequisite

learned capabilities)

4. เสนอบทเรียนใหม่ (Presenting the stimulus)

5. ให้แนวทางการเรียนรู้ (Providing learning guidance)

6. ให้ลงมือปฏิบัติ (Eliciting the performance)

7. ให้มีการอภิปราย วิพากษ์ วิจารณ์ (Feedback)

8. ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ (Assessing the performance)

9. สนับสนุนให้มีรวบรวมองค์ความรู้และถ่ายทอดผลการเรียนรู้ (Enhancing retention and transfer)

นรรักษ์ ฝันเชียร (2561) คุณสมบัติของแนวการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ ได้แก่

1. ผู้เรียนจะต้องมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ตั้งแต่เริ่มต้นจนไปถึงการประเมินผลการเรียนรู้

2. เนื้อหาวิชา ประสบการณ์ และความต้องการของผู้เรียน คือสามสิ่งสำคัญที่ครูต้องนำมาพิจารณาในการออกแบบการเรียนรู้

3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

4. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้เรียน คือการพัฒนาทักษะทางสังคมและทำให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในการเรียนรู้ การเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่นและการเกิดองค์ความรู้ใหม่

5. ครูคือผู้อำนวยความสะดวก โดยการจัดหาสื่อและวัสดุ คอยสนับสนุนและแนะนำแนวทางที่เหมาะสม รวมไปถึงการหาจังหวะสอดแทรกเนื้อหาที่ต้องการสื่อลงไปในกิจกรรมของเด็กอย่างชาญฉลาด

6. สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายในห้องเรียน ที่ผู้เรียนสามารถหยิบใช้จะส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจของตัวเองได้

7. การจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญจะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆ ด้านไปพร้อมกันได้

สรุปได้ว่า หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเป้าหมายมุ่งเน้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง แนวคิดสร้างสรรค์ มีการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย โดยอาศัยหลักการเรียนรู้ คิด ทำ นำไปใช้ในการ ดำรงชีวิตในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร ผ่านกิจกรรมเรียนรู้ที่มีลักษณะวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นการจัดการบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องตามศักยภาพ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้สอนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนให้ครอบคลุมอย่างรอบด้าน และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค โดยเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงออก ศักยภาพของตนเอง เพื่อชีวิตที่มีความสุข ความพอใจ และรักในการ เรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2.3 การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้พัฒนาแนวทางการประเมินตามมาตรฐานตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติไว้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ มีการระบุตัวบ่งชี้ไว้ในมาตรฐานที่ 6 ที่ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีโอกาสในการแสดงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง คือ ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้มาเป็นผู้ชี้แนะความรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสม ซึ่งมีตัวบ่งชี้ดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน
 2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสืบค้น ค้นคว้า สังเกต รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์คิด
 อย่างรอบคอบ

3. หลากหลาย สร้างสรรค์ และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
 4. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้และแสวงหาคำตอบ
 ด้วยตนเอง

5. มีการนำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสิ่งที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการ
 จัดการเรียนการสอน

6. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณภาพและจริยธรรมของผู้เรียน
 7. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนได้รับพัฒนาสุนทรียภาพ อย่างครบถ้วนทั้งด้าน
 ดนตรี ศิลปะ และกีฬา

8. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม
 9. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
 10. ผู้เรียนรักโรงเรียนของตนเองและมีความกระตือรือร้นในการเป็นโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 ประกอบด้วย

1. กระบวนการวัดและประเมินผล หมายถึง มีวิธีการวัดและประเมินผลที่ สอดคล้องกับ
 จุดประสงค์การเรียนรู้

2. คุณภาพของการวัดและประเมินผล หมายถึง วิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย
 ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และได้ผลการประเมินตรงกับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

3. การมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล หมายถึงครู ผู้เรียน ผู้ปกครองหรือผู้เกี่ยวข้องมี
 ส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล และนำผลมาพิจารณาประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

วันชัย สาเส็ง (2561) กล่าวถึงแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการ
 จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ “การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริง”
 อันเป็นการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และประเมินผลตามสภาพจริง การประเมินตามสภาพจริง
 ของผู้เรียน มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นการประเมินไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสามารถทำได้
 ตลอดเวลา ทุกสภาพการณ์

2. เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนจริง ๆ

3. เป้าหมายเน้นที่การพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน

4. มีการใช้ข้อมูลและเครื่องมือที่หลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการประเมินตลอดจน
 จุดประสงค์ในการประเมิน

5. ประเมินที่คุณภาพผลงานของผู้เรียนที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ความสามารถในหลาย ๆ ด้าน

6. เป็นการประเมินทักษะความคิด เน้นความคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์

7. ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง และการมีส่วนร่วมในการประเมินของผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้สอนได้

นอกจากนี้ วันชัย สาเส็ง (2561) กล่าวเพิ่มเติมถึงแนวทางการปฏิบัติงานด้านการวัดและประเมินผลไว้ว่า การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เป็นการประเมินการแสดงผลของผู้เรียนรอบด้านตลอดเวลา ใช้ข้อมูลและวิธีการหลากหลาย ด้วยวิธีการและเครื่องมือ ดังนี้

1. พึงศึกษาวัตถุประสงค์ของการประเมิน เพราะเป็นการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ดังนั้น จึงควรใช้วิธีการที่หลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ เช่น การสังเกต สัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การทดสอบบันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง การรายงานตนเองของผู้เรียน แฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

2. ควรกำหนดเครื่องมือในการประเมิน เพราะเมื่อวัตถุประสงค์ของการประเมินคือเน้นการของผู้เรียนรอบด้านตามสภาพจริงแล้ว เครื่องมือในการประเมินจึงจำเป็นต้องเป็นเครื่องมือที่หลากหลาย

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลตามแนวการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จะนิยมใช้การวัดแลประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งเป็นการวัดและประเมินผลที่บ่งบอกถึงระดับความรู้ ความสามารถที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน อันเนื่องมาจากการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ จนกระทั่งได้ผลงานในรูปแบบหนึ่งออกมาในตอนสุดท้าย เทคนิคที่นิยมใช้ ได้แก่ การใช้ Portfolio การใช้แบบทดสอบความสามารถจริง (Authentic Test) การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การสาธิต การนำเสนอผลงาน

2.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity Based Learning: ABL)

2.3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน

Horsburgh (1944) ได้อธิบายถึงความหมายของวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า ความ ต้องการในการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับกิจกรรม หรือการทดลอง ถ้าเด็กมีโอกาสที่จะสำรวจด้วยตนเองโดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนในการใช้สื่อที่ดี การเรียนรู้ นั้นจะเป็นความสุขที่ยาวนาน

วิโรจน์ ลักขณาอดิศร (2550) ได้อธิบายถึงวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า เป็น แนวคิดที่มุ่งเน้นให้เด็กซึมซับความรู้ ความเข้าใจ ผ่านการเล่น เกม กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเน้นการกระตุ้นให้ เด็กเข้าใจ และได้ฝึกคิดเองในเนื้อหาสาระระหว่างทำกิจกรรม และเล่นเกมเพื่อให้เด็ก ๆ สามารถพัฒนา แนวคิด ความรู้เฉพาะตนขึ้นมาเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมกลุ่มด้วยแล้ว

ศศิธร ลิจันทรพร (2556) ได้ให้ความหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน

ผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากการเล่นเกม การทดลอง การสร้างสรรค์ ผลงาน และการทำงานกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนการใช้สื่อที่ดี นำไปสู่การพัฒนาความรู้ตัวบุคคล

ศิริชัย นามบุรี (2556) การเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หรือ ABL เป็นการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญไปที่ผู้เรียน เรียนผ่านประสบการณ์ ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงมากในการส่งเสริมศักยภาพของบุคคลที่จะพัฒนาไปได้ตลอดชีวิต ผู้เรียนจะเรียนอย่างมีความสุข มีการพัฒนาไปด้วยความมั่นใจ และพึงพอใจ

เยาวเรศ ภักดีจิตร (2557) ได้ให้ความหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า การเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นการยึดหลักการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการเรียนโดยการปฏิบัติจริง “Learning by Doing” และปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และแก้ปัญหาได้ “Doing by Learning” ในเนื้อหาทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ทุกคนในกลุ่มเป็นผู้ปฏิบัติ คุณครูเป็นที่เลี้ยงและเทรนเนอร์ แต่กิจกรรมที่นำมาใช้ต้องมี ประสิทธิภาพในการเรียนรู้เนื้อหานั้นๆ มีจุดมุ่งหมาย สนุก และน่าสนใจ ไม่ซ้ำซากจนก่อให้เกิดความ เบื่อหน่าย ดังนั้นคุณครูจึงเป็น “นักออกแบบกิจกรรม Activity Designer” มีอาชีพ ที่สามารถ มองเห็นภาพกิจกรรมได้ทันที

นาเดีย กภาพา (2562) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน คือ การเรียนรู้ที่เอากิจกรรมเป็นที่ตั้งเพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด

ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน และคณะ (2565) สรุปความเห็นไว้ว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม คือวิธีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างหนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำของ John Dewey อันหมายถึง ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ในปัจจุบันได้ และสามารถค้นคว้าหาความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลา โดยมีกระบวนการคือครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้มีกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ซึ่งมีความสนุกสนาน น่าสนใจ และไม่น่าเบื่อหน่าย โดยที่นักเรียนจะซึมซับความรู้ ความเข้าใจ และได้ฝึกคิดได้เองถึงเนื้อหาสาระในระหว่างทำกิจกรรม โดยครูจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก คอยให้คำแนะนำ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน ผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านการเล่น เกม กิจกรรมกลุ่ม รวมถึงเรียนผ่านประสบการณ์ คุณครูทำหน้าที่เป็นนักออกแบบกิจกรรมโดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนการใช้สื่อที่ดีผู้เรียนจะเรียนอย่างมีความสุข มีการพัฒนาไปด้วยความมั่นใจ

2.3.2 จุดมุ่งหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) กล่าวว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีหลักการในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดดังนี้

1. ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุดค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง กลุ่มจะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่จะฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้โดยครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพยายามค้นหาคำตอบด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดีและจำได้นาน
2. ให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้โดยครูจะต้องให้ความสำคัญของกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบ ไม่ใช่มุ่งอยู่ที่คำตอบ โดยไม่คำนึงถึงกระบวนการและวิธีที่ได้มาซึ่งคำตอบ
3. เป็นการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนโดยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดเพราะการเข้าร่วมและมีบทบาทในการเรียนจะทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมมีความกระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียน

นาเดีย กาพา (2562) กล่าวถึงลักษณะสำคัญอันเป็นเป้าหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนตื่นตัวและกระตือรือร้นด้านการรู้จักคิด
2. เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากตัวผู้เรียนเองแทนการเรียนรู้จากการฟังผู้สอนในห้องและการท่องจำ
3. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตัวเองแก่ผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนอกห้องเรียนได้ด้วย
4. เพื่อให้ผู้เรียนพึงพอใจในการเรียนรู้ในรูปแบบเป็นฝ่ายรุกหา (Active Learning) มากกว่าการเป็นฝ่ายรอรับความรู้ (Passive Learning)
5. มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบผ่านการอ่าน เขียน คิด อภิปรายและเข้าร่วมแก้ปัญหา
6. เพื่อให้ผู้เรียนสัมพันธ์การเรียนรู้ตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของบลูมทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย

ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และคณะ (2565) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ออกมาเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาได้
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรืออยากร่วมกิจกรรมที่ครูผู้สอนจัดขึ้น
3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง
4. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณ์ญาณ

5. เพื่อช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาแก่ผู้เรียน
6. เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนและช่วยเพิ่มความสุขในการเรียน
7. เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกโดยผ่านการทำกิจกรรมได้
8. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปเชื่อมโยงปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้

โดยผ่านการลงมือทำ

อัฟฟอล อาแว และคณะ (2566) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใส่ใจ เน้นการอภิปรายองค์ความรู้ประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดหาเหตุผล ได้แสดงความคิดเห็นสะท้อนแนวคิดของตนผ่านการแสดงเหตุผลประกอบคำตอบอย่างสมเหตุผล อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการให้เหตุผล โดยผู้สอนมีหน้าที่ออกแบบกิจกรรม อำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา หรือการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยคำถาม ข้อสังเกต ตัวอย่างเปรียบเทียบ ในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า การเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักสังเกต และมีระเบียบวินัย มีการวางแผนในการทำงาน ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุด ค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง และกระบวนการเรียนรู้โดยครูจะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบ และไม่มุ่งแต่คำตอบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

2.3.3 ขั้นตอนในการดำเนินการเรียนการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐาน

NCSALL (2006) ได้เสนอโครงสร้างการจัดการกิจกรรมเป็นฐานโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ คือการรับทบทวนหน้าที่ของผู้เรียนกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียน
2. ขั้นศึกษาและอภิปราย โดยให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาบทเรียนที่ผู้สอนได้จัดเตรียม ๆ และนำมาอภิปรายร่วมกันเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
3. ขั้นกิจกรรม แบ่งกลุ่มผู้เรียนและทำงานร่วมกันตามกิจกรรมที่จัดไว้
4. ขั้นผลสะท้อนจากกิจกรรม ให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

5. ขั้นประเมินผล ประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนมาทั้งหมด

Lakshmi (2007) ได้เสนอเทคนิคการจัดการกิจกรรมเป็นฐาน มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ ครูให้โอกาสการเรียนรู้และให้คำแนะนำการเรียนรู้แก่นักเรียน
2. ขั้นประสบการณ์ ครูให้สถานการณ์การเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีโอกาสที่จะสังเกต สำรวจ ให้ประสบการณ์เพื่อพัฒนาความเข้าใจของตนเอง

3. ชั้นกิจกรรม นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมที่แตกต่างกันและมีการสร้างสรรค์ชิ้นงานซึ่งมาจากทักษะที่จำเป็น

4. ชั้นสร้างความรู้ นักเรียนทุกคนสร้างความรู้ของตัวเองโดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของพวกเขาทั้งในและนอกโรงเรียน

5. ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักเรียนในกลุ่มพูดคุยร่วมกันทำงานและการเคารพในมุมมองของผู้อื่น

6. ชั้นการประเมินผล เกณฑ์การประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้การเรียน การสอน

สุพรีรา ดาวเรือง (2555) ได้เสนอขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไว้ทั้งหมด 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ชั้นตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนรู้
2. ชั้นกิจกรรม
3. ชั้นระดมความคิด
4. ชั้นวิเคราะห์
5. ชั้นสรุปและประยุกต์ใช้

ศศิธร ลิจันทร์พร (2556) ได้เสนอโครงสร้างการจัดกิจกรรมเป็นฐานโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ชั้นกระตุ้นและให้ประสบการณ์ เป็นการทบทวนและสำรวจความรู้เดิมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจก่อนนำเข้าสู่บทเรียน

2. ชั้นให้ความรู้และลงมือปฏิบัติ ให้ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาบทเรียนและทำงานร่วมกันตามกิจกรรมที่จัดไว้

3. ชั้นผลสะท้อนกลับ ผู้เรียนคิดวิเคราะห์สถานการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน ขณะที่จะเข้าร่วมกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตัวเอง

4. ชั้นประเมินผล ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ในรูปแบบการประเมินตนเอง

นาเดีย กภาพา (2562) กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานว่ามี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ชั้นนำ โดยครูให้โอกาสการเรียนรู้ ชี้แนะการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

2. ชั้นประสบการณ์ คือครูให้สถานการณ์การเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะสังเกต สำรวจ ให้ประสบการณ์เพื่อพัฒนาความเข้าใจตนเอง

3. ชั้นกิจกรรม ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างใส่ใจแข็งขันในกิจกรรมที่แตกต่างกัน

4. ชั้นสร้างความรู้ คือผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยขึ้นกับประสบการณ์ของตน

5. ชั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึงผู้เรียนร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

6. ชั้นประเมินผล เป็นการประเมินตนเองอันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน และคณะ (2565) กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. กระตุ้นและให้ประสบการณ์
2. ให้ความรู้ใหม่
3. จัดกิจกรรม
4. นำเสนอผลงาน
5. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ
6. ปรับปรุงและนำไปใช้

จากนักการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมาเกี่ยวกับขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ออกมาเป็น 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำกระตุ้น ครูให้คำแนะนำการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ทบทวนและ สำนวญความรู้เดิม กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจร่วมกับการใช้สื่อประสม
2. ขั้นให้ประสบการณ์ความรู้ใหม่ ครูให้สถานการณ์การเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะสังเกต สำนวญ ศึกษาเนื้อหาบทเรียนและทำงานร่วมกัน
3. ขั้นกิจกรรม นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำงานร่วมกันตามกิจกรรมที่ครู จัดเตรียมไว้ โดยกิจกรรมที่จัดเตรียมสามารถเป็นได้ทั้งกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่มโดยใช้สื่อ ประสมทั้ง สื่อประสมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและสื่อประสมที่ผู้วิจัยคัดเลือกจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีผู้สร้างไว้แล้ว
4. ขั้นสะท้อนความคิด ให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วม กิจกรรมโดยคิดวิเคราะห์สถานการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่เข้า ร่วมกิจกรรม และนำเสนอ ผลงานของตนเองหรือของกลุ่ม
5. ขั้นประเมินผล ประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนมา
6. ขั้นประยุกต์ใช้ นำสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้นำมาใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือ สถานการณ์ ใกล้เคียงกับสิ่งที่ได้เรียนรู้มา

2.3.4 ข้อควรคำนึงในการเลือกและจัดกิจกรรม

อัญชิสา สุรีย์แสง (2553) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมนั้นจะต้องอาศัยผู้นำ กิจกรรมที่มีความสามารถโดยข้อควรคำนึงในการเลือกและจัดกิจกรรมมีดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมในการเลือกใช้กิจกรรมต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม หากเลือกกิจกรรมไม่เหมาะสมจะทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หรือเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการร่วมกิจกรรม
2. ลักษณะของผู้เรียน ผู้นำกิจกรรมต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ร่วมกิจกรรมไว้ล่วงหน้าโดย คำนึงถึงจำนวนอายุ เพศ วัฒนธรรม ค่านิยมพื้นฐาน การศึกษา ประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย

3. ระยะเวลา กิจกรรมที่ใช้ควรมีความเหมาะสมกับเวลาที่มี
4. อุปกรณ์ ผู้นำกิจกรรมจะต้องสำรวจว่ากิจกรรมที่เลือกนั้นต้องการอุปกรณ์อะไรบ้าง
5. สถานที่ ควรเลือกและจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรม
6. ผู้ช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งในบางกิจกรรมไม่สามารถนำกิจกรรมเพียงคนเดียวได้ จำเป็นต้องมีผู้ช่วยเหลือในการดำเนินการหรือช่วยควบคุมดูแลกลุ่มย่อยโดยผู้ช่วยเหลือจะต้องมีความรู้ในการจัดกิจกรรมนั้น ๆ

นิลกุล วรวิษณุธนเลิศ (2555) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity – Base Learning) ครูจะเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นผู้นำกิจกรรมไม่ใช่ผู้บรรยาย ผู้เรียน จะลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจารย์นำมาใช้ ซึ่งมีเทคนิคมากมาย เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้การทำโครงการ การเรียนรู้โดยการบริการสังคม ครูอาจใช้วิธีการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันและให้มีการสรุปผลการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และต้องมีการประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้วิธีนี้จะเป็นการให้ผู้เรียนใช้สติปัญญาและเหตุผล ไม่มีใครอยู่หนึ่งเฉยเพราะจะต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน การแบ่งกลุ่มย่อยควรมีตั้งแต่ 6–10 คน ควรให้ผู้เรียนคละกันให้มากที่สุด เพื่อจะได้มีสมาชิกทั้ง เก่ง ปานกลาง และอ่อน จะได้เรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนได้ วิธีการง่าย ๆ ในการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เช่น การใช้คำถามนำ และให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากทั้งในและนอกห้องเรียน และมานำเสนอในชั้นเรียน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มตั้งคำถามเพื่อถามกลุ่มที่นำเสนอ ซึ่งการถาม-ตอบ เป็นสิ่งง่าย ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้โดยที่ผู้สอนแทบจะไม่ต้องบรรยายมาก เพียงแค่มีการสรุปสาระความรู้ท้ายคาบทุกครั้ง สิ่งสำคัญ คือ ผู้สอนเป็นเพียงวิทยากรกระบวนการที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะมีใช้เพียงแค่สอน แต่จะเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ

2.3.5 เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ทิศนา แคมมณี (2536) กล่าวว่า การจะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้ และการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม สามารถนำไปใช้ได้หลายวิธี ดังนี้

1. เกม (Game) การสอนโดยใช้เกม เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่ผู้เล่นยินยอมที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไข เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการมักจะมีผลแพ้ชนะ การเล่นเกมจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีที่จะเอาชนะต่ออุปสรรคต่าง ๆ และได้ฝึกฝนเทคนิคและทักษะที่ต้องการ รวมทั้งช่วยให้การเรียนมีชีวิตชีวาและผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน

2. บทบาทสมมติ (Role-Play) การสอนโดยใช้บทบาทสมมติเป็นการสอนที่ใช้ตัวละครที่สมมุติขึ้นมาจากสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอน โดยให้ผู้เรียนสมมติบทบาทเป็นตัวละครนั้น ๆ และได้แสดงความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับบทบาทของตัวละครที่ได้รับออกมา

วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงบทบาทของแต่ละตัวละครและสามารถวิเคราะห์ถึงความรู้สึก พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง

3. กรณีตัวอย่าง (Case) การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นการที่ใช้เรื่องราวที่เคยเกิดขึ้นมา ตัดแปลงและใช้เป็นสื่อตัวอย่างหรือใช้เป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันช่วยให้ ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหาได้หลายรูปแบบ ผู้เรียนจะคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนเองได้รับ อย่างละเอียดถี่ ถ้วน นอกจากนี้ยังช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง

4. สถานการณ์จำลอง (Situation) เป็นการสอนโดยการจำลองเรื่องราวขึ้นให้เหมือนจริง หรือใกล้เคียงกับความจริงมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอน โดยให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์และใช้ข้อมูลที่มีสภาพคล้ายกับข้อมูลจริงในสถานการณ์นั้น มาใช้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกับ สถานการณ์จริงผู้เรียนจะมีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงการมีความเสี่ยง ประสบการณ์จัดการเล่นสถานการณ์จำลองจากช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสภาพความเป็นจริงที่ซับซ้อน

5. กลุ่มย่อย (Small Group) การใช้กลุ่มย่อยในการสอนช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึงรวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้รู้ซึ่งกันและกันมีการปรับตัวและมี ปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยการเรียนรู้บทบาทหน้าที่และการแก้ปัญหาตัดสินใจร่วมกันผู้เรียนจะได้ แลกเปลี่ยน ข้อมูลประสบการณ์ความรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกันด้วย

นาเดีย กาพา (2562) จำแนกประเภทของการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. กิจกรรมเชิงสำรวจ เสาะหา ค้นคว้า (Exploratory) เกี่ยวข้องกับการรวบรวมสังสม ความรู้ ความคิดรวบยอดและทักษะ

2. กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ (Constructive) เกี่ยวข้องกับการรวบรวม สังสมประสบการณ์ผ่านการปฏิบัติหรือทำงานริเริ่มสร้างสรรค์

3. กิจกรรมการแสดงออก (Expressional) กิจกรรมเกี่ยวกับการนำเสนอ การเสนอผลงาน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ยังได้ยกตัวอย่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่นิยมใช้ ดังนี้

1. การอภิปรายในชั้นเรียน (Class Discussion) ซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งในห้องเรียนปกติ และการอภิปรายออนไลน์

2. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion)

3. กิจกรรม “คิด-จับคู่-แลกเปลี่ยน” (Think-Pair-Share)

4. เซลล์การเรียนรู้ (Learning Cell)

5. การฝึกเขียนข้อความสั้น ๆ (One-Minute Paper)
6. การเรียนรู้โดยการสอน (Learning by Teaching)
7. แกลเลอรี วอล์ค (Gallery Walk)
8. บทบาทสมมุติ (Role Play)
9. การโต้เถียง (Debate)
10. การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ (Situational Learning)
11. การเรียนแบบกลุ่มร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Learning Group)
12. แชร่ปฏิกิริยาจากการชมวีดีทัศน์ (Reaction to a Video)
13. เกมในชั้นเรียน (Game)

ครูอาชีพอททอม (2564) ได้ให้ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning อันเป็นกระบวนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี จนถึงการนำเสนอองค์ความรู้ที่ผู้เรียนได้ค้นพบ ไว้ 17 ประการ ดังนี้

1. Active Reading การให้แต่ละคนอ่านบทความแล้วแลกเปลี่ยนความคิดกับคนอื่น นำมาเขียนเป็นแผนมโนทัศน์ (Concept Map) ลงกระดาษ เพื่อจัดทำกิจกรรม Walk Gallery ในลำดับไป
2. Brainstorming การกำหนดหัวข้อและเวลา แล้วแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ร่วมกันอภิปรายหาข้อสรุปของกลุ่ม ทุกคนร่วมนำเสนอแนวคิดของตนและมีการบันทึกทุกแนวคิดที่มีผู้นำเสนอในกลุ่ม
3. Agree & Disagree Statement การตั้งคำถามให้เลือกว่าเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร และให้อธิบาย อภิปรายแลกเปลี่ยนกัน
4. Carousel การกำหนดหัวข้อเรื่อง แล้วแบ่งเป็นหัวข้อย่อยอย่างสัมพันธ์กัน แบ่งผู้เรียนให้เท่ากับจำนวนหัวข้อย่อย จากนั้นเขียนหัวข้อย่อย ๆ ลงกระดาษโปสเตอร์ ติดไว้รอบห้อง ให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดและเขียนลงในโปสเตอร์ ตามเวลาที่กำหนด (2-3 นาที) จากนั้นเปลี่ยนไประดมความคิดเห็นบนโปสเตอร์ถัดไป ถ้าเห็นด้วยก็ใส่เครื่องหมายถูกและเพิ่มสิ่งที่มีความเห็นแตกต่าง แล้วสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน
5. Concept Map การเขียนแผนผังมโนทัศน์แสดงแนวคิดและใช้คำเชื่อมโยงระหว่างแนวคิด
6. Gallery Walk การกำหนดหัวข้อเรื่อง แนวคิด วิธีการ ลงบนโปสเตอร์ที่ติดไว้รอบ ๆ ห้อง แล้วให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างเดินชมผลงาน
7. Jigsaw ผู้สอนเลือกเนื้อหาที่แบ่งออกเป็น 3-4 ชิ้น จากนั้นแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม เท่า ๆ กัน กับเนื้อหา (Home group) ให้สมาชิกเลือกเนื้อหาที่ตนสนใจ แล้วไปร่วมกับสมาชิกจากกลุ่มอื่น

(Expert group) เพื่อศึกษา ทำความเข้าใจหรือหาคำตอบร่วมกันในหัวข้อเดียวกัน จากนั้นกลับไปสอนที่กลุ่มเดิมของตน

8. Problem/Project-based Learning หรือ Case Study
9. Role Playing
10. Think-Pair-Share
11. Predict-Observe-Explain
12. Clarification Pause
13. Card Sorts
14. Chain Note
15. Team-pair-solo
16. Students' Reflection
17. Simultaneous round table

2.3.6 การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม Timeline

นายคมสัน ฌ รังสี กล่าวว่า ไทม์ไลน์ (Timeline) คือแผนผังแสดงพัฒนาการอันเป็นลำดับเหตุการณ์ตามลำดับเวลาที่เกิดขึ้น โดยเน้นไปที่เรื่องราวและช่วงเวลาที่น่าสนใจ เป็นอีกหนึ่งรูปแบบการเรียนรู้ผ่านเส้นเวลาด้วยการเรียงเหตุการณ์ตามลำดับของแต่ละเหตุการณ์ในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะเป็นเครื่องมือแสดงผลให้ง่ายต่อการศึกษาข้อมูล อธิบาย และทำความเข้าใจดีดให้ชัดเจนมากขึ้นตามลำดับ ซึ่ง Timeline จะไม่มีการใส่ข้อมูลรายละเอียดลงไป แต่จะใส่เฉพาะหัวข้อเรื่องราวแทนเท่านั้น ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้ Timeline นี้ จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมาย ลำดับเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ จนนำไปสู่การวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

วันชาติ ภูมิ และ ประภาพร มณฑาทิพย์ ให้ความเห็นว่า Timeline เป็นการจัดแสดงข้อมูลเหตุการณ์ต่าง ๆ ในมิติของเวลา (Chronological Order) เพื่อแสดงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้มีความน่าสนใจ เข้าใจง่าย ดังนั้น จึงต้องเลือกข้อมูลที่สื่อถึงบริบทและพัฒนาการที่สำคัญ แล้วนำมาออกแบบ Timeline แสดงผลให้ทันสมัย สวยงาม น่าสนใจ เช่นภาพประกอบเป็นต้น

เพ็ญญา ปาละปิน ได้ให้ความเห็นไว้ใน “เครื่องมือวิศวกรสังคม” โดยนำแนวคิด Timeline มาพัฒนาเป็น “Timeline พัฒนาการ” ให้เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนเพื่อพัฒนาวิศวกรสังคมให้มีทักษะการเป็นนักสื่อสาร โดยกล่าวว่า “เป็นการเห็นคุณค่าอดีต เข้าใจปัจจุบัน เพื่อวางแผนอนาคต” (นงรัตน์ อิศโร, 2564: 100) ซึ่ง Timeline พัฒนาการ จะสนับสนุนการกิจวิศกรสังคมโดยเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นว่าเรื่องราวในวันนี้นั้นล้วนมีรากเหง้าที่เป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องมาจากอดีต การที่จะเข้าใจปัจจุบัน และทำนายอนาคตที่จะเป็นผลเกิดขึ้นได้ ต้องทราบเหตุผลจากอดีตมาตามลำดับ ทั้งที่เป็นข้อมูลในระดับปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือชุมชนวงกว้าง ดังนั้น เครื่องมือ Timeline จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ศึกษาด้าน

ประวัติศาสตร์ชุมชน เมือง ภูมิภาค ประเทศชาติ ทำให้มีการค้นหาเพื่อเรียนรู้เงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้ด้านต้นทุน ศักยภาพ และทรัพยากรของแต่ละพื้นที่ที่ชุมชนตั้งอยู่ จากนั้นจึงพัฒนาต่อยอด เป็น Timeline กระบวนการ ซึ่งก็คือการรู้จักทุกขั้นตอนอย่างละเอียดถ่องแท้ แล้วเลือกสรรพัฒนาศักยภาพอย่างตรงเป้าหมาย ใช้ในการค้นหากระบวนการหรือขั้นตอนการได้มาซึ่งผลิตผลหรือบริการ รวมไปถึงการวางแผนในการพัฒนาเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่แตกต่างในอนาคต

ในเอกสารทางวิชาการของ Sandbox Satun (ออนไลน์) ให้ความเห็นเกี่ยวกับ “Timeline” ที่ใช้ในการเรียนรู้โครงการฐานวิจัยว่า เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการย้อนทวนข้อมูล เพื่อกลับไปหาเหตุและผลในช่วงเวลานั้น ๆ ว่าทำไมจึงเลือกทำเรื่องนี้ ช่วยให้ครูทบทวนกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ไม่มองข้ามผ่านเหตุผลเล็ก ๆ น้อย ๆ เพราะทุกเหตุมีผลต่อความสำคัญต่อการเกิดผล ซึ่งกระบวนการนี้ จะฝึกให้นักเรียนได้ย้อนคิดทบทวนอย่างถี่ถ้วนสม่ำเสมอ ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และหาเหตุของผลได้อย่างแยบยลและละเอียด

Marshall (2019, ออนไลน์) ให้เหตุผลว่า การวาดเส้นเวลา เป็นเทคนิคที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกผ่านการแสดงภาพเหตุการณ์เฉพาะ หรือเหตุการณ์ในช่วงเวลาหนึ่ง ที่สามารถอธิบายเหตุการณ์อารมณ์ความรู้สึก จุดเน้นของเหตุการณ์ ได้อย่างละเอียด ลึกซึ้งและสร้างความเข้าใจในเหตุการณ์นั้น ๆ ได้อย่างมีความหมาย

ภากร อุปการแก้ว และ อาทิตย์ ศรีรุ่ง (2564, ออนไลน์) กล่าวถึงเรื่อง Timeline (เส้นเวลา) ที่ใช้ในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียน ว่า เป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาซึ่งจะทำให้ทราบถึงกระบวนการ การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของแต่ละช่วงเวลา

สรุปความว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม Timeline เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นหลัก เพื่อให้ได้เรียนรู้จักเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านองค์ประกอบและมูลเหตุอันหลากหลายในอดีต เพื่อช่วยให้วิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างแม่นยำ แต่ถึงกระนั้น การเรียนรู้ด้วยการวาดเส้นเวลา หรือ Timeline นี้ ก็ถูกใช้ในการศึกษาเรียนรู้ในศาสตร์แขนงอื่นด้วย ผ่านการประยุกต์ใช้เพื่อเป้าหมายที่แตกต่างกันไปตามศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งจะชวนให้ครูและนักเรียนได้คิด วิเคราะห์ สืบค้น สังเกต มูลเหตุเล็กน้อยที่อาจตกหล่นไป อันเป็นเหตุให้ประกอบเป็นผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมา อันเป็นเครื่องมือฝึกฝนให้นักเรียนได้รู้จักคิด ทบทวน และไม่ละเลยต่อการใส่ใจสิ่งปลีกย่อยเล็กน้อยไป เพราะเหตุทุกเหตุไม่ว่าเล็กหรือสำคัญ ล้วนแต่นำมาซึ่งผลที่เกิดได้ทั้งหมด

2.4 หลักสูตรแกนกลาง 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรแกนกลางสำหรับนักเรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเรียนรู้ และพัฒนาให้เกิดความสมดุล โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญาของผู้เรียนซึ่งต้องเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ มุ่งพัฒนาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ พัฒนาสมรรถนะสำคัญ 5 ประการให้เกิดกับผู้เรียน สมรรถนะที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมอย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีธรรมชาติของเป็นวิชาที่ว่าด้วยสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และมีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และต้องแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ รู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตามระบอบประชาธิปไตยบนพื้นฐานของหลักคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ รู้คุณค่าและภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมที่ดั่งงามของไทย (ศุภกาญจน์ วิชานาติ, พุไทย วันหากิจ และ จุฬารัตน์ วิชานาติ, 2564)

เหตุผลที่ต้องเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมคือเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจการดำรงชีวิตมนุษย์ทั้งในระดับส่วนตนและการอยู่ร่วมในสังคม การปรับตัวตามสภาพการเปลี่ยนแปลงตามสมัยเวลาและเหตุปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น อดทนอดกลั้น ยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน มีคุณธรรมประจำใจและดำเนินเป็นพลเมืองดีของสังคม ดังนั้น สาระในกลุ่มสาระนี้จึงประกอบด้วย 1. สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2. สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม 3. สาระเศรษฐศาสตร์ 4. สาระประวัติศาสตร์ และ 5. สาระภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระที่ 1 คือ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม นั้น ระบุว่า “ผู้เรียนต้องมีความรู้และเข้าใจ ประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รวมถึงเข้าใจ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและดำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

2.4.1 สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ในหลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระศาสนา เนื้อหาสาระพระพุทธศาสนานั้น ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้ระบุถึงการศึกษาให้ความรู้เรื่องพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ จนถึงปรินิพพาน การศึกษาแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาและจากชาดกต่าง ๆ

ตลอดจนถึงพุทธศาสนิกชนตัวอย่าง เช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นต้น ศึกษาและฝึกปฏิบัติการสวดมนต์ แผ่เมตตา และฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนาตั้งแต่ขั้นต้นอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงฝึกฝนในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้ง ยืน เดิน นั่ง นอน การให้ความรู้เรื่องหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตและหลักธรรมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่ง สามารถจำแนกเฉพาะออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ได้ 4 หน่วย (สมพร อ่อนน้อม และ ประจวบ ตรีภักดิ์, 2551) คือ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธ ศึกษาความสำคัญของพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ การสรุปการวิเคราะห์ความหมายในพุทธประวัติ และชาติต่าง ๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พระธรรม ศึกษาองค์ประกอบของพระรัตนตรัย หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิตต่าง ๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 พระสงฆ์ ศึกษาประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และพุทธศาสนิกชนตัวอย่าง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การปฏิบัติตนดี ศึกษาหน้าที่ชาวพุทธ มารยาทอันดีงามของชาวพุทธ ศาสนพิธีที่สำคัญ การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา

สำหรับหน่วยการเรียนรู้เรื่องพระธรรม ในหลักสูตรแกนกลางระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 คือ การศึกษาหลักธรรมคำสอนที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม หิริ-โอตตปปะ ไตรสิกขา โอวาท 3 ประการ ทุจจิต 3 สุจจิต 3 บุญกิริยาวัตถุ 3 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 อคติ 4 ฆราวาสธรรม 4 พละ 5 คารวะ 6 มงคล 38 ประการ และ หลักอริยสัจ 4 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รชกร ไชยวงศ์ (2564) ทำการศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาคือ รูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพรุสาขาวิชาสังคมศึกษา คือ 1) Clarifying unfamiliar terms กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ ข้อความที่ปรากฏอยู่ในปัญหาให้ชัดเจน 2) Problem definition กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน 3) Brainstorm กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผลเพื่อใช้แก้ปัญหา 4) Analyzing the problem กลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญ 5) Formulating learning issues กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ 6) Self-study ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวม

สารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง 7) Reporting จาก รายงานข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่ได้นำมาสรุปเป็นหลักการและแนวทางเพื่อนำไปใช้อีกต่อไป

พระยยุทธนา มาลาวิโส (มาลาวงษ์) (2563) ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชา พระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า (1) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธี สอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดสอบ ก่อนเรียนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเฉลี่ยร้อยละ 79.92 หลังเรียนมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์เฉลี่ย ร้อยละ 81.07 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เนื่องจากชุดวิธีสอนแบบเชิงรุก มีตัวชี้วัด สาระการ เรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ ชิ้นงานและหรือภาระงาน กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อ การเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล ล้วนเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพ (2) นักเรียนที่ ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบเชิงรุกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก ทำให้ผู้เรียนมี ปฏิสัมพันธ์กันในชั้นเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถามโต้ตอบกัน เกิดการช่วยเหลือกันแบบ เพื่อนช่วยเพื่อน ผู้เรียนที่เรียนรู้ได้ เร็วจะช่วยอธิบายความเข้าใจให้เพื่อนฟัง (3) นักเรียนที่ได้รับการ สอนโดยวิธีสอนแบบเชิงรุกมีทักษะ การคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการใช้วิธีสอน แบบเชิงรุก นักเรียนมีการวิเคราะห์สถานการณ์ สามารถจำแนกได้อย่างสมเหตุสมผล (มีทักษะความคิด ด้านการวิเคราะห์เนื้อหา) ร่วมกันวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างเหตุปัจจัยกับผลที่ปรากฏขึ้น เชื่อมโยง กับหลักไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต (มีทักษะด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์) และร่วมกันวิเคราะห์ หลักของไตรสิกขา (ด้านการวิเคราะห์ หลักการ) และ (4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบเชิงรุก อยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากนักเรียนรู้สึกมีความสุข สนุกสนาน มีอิสระ ในการเรียนรู้ ได้แสวงหาเหตุ ปัจจัยของปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม มีความสนใจในการศึกษา สถานการณ์และค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้น ๆ อย่างกระตือรือร้น กิจกรรมช่วยนักเรียน เข้าใจเนื้อหาเรื่องไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิตได้มากขึ้น

กรรณิการ์ ทองสูง (2565) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกโดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน (Activity-Based Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทยของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทย ที่จัดการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน โดยก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 11.62 คิดเป็นร้อยละ 58.10 และหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16 คิดเป็นร้อยละ 80 2. นักเรียนมีความพึงพอใจการจัดการเรียนการสอนแบบเชิง รุกโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.48)

กันตภณ ชื่นกลืนธูป (2564) ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. พัฒนาการการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยการสอน แบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง สูงขึ้น 3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จุฬาลักษณ์ การอรุณ (2562) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้ทักษะ กระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 81.60/80.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะ กระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ทักษะ กระบวนการกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ค่าเฉลี่ย 4.63 คือมีความพึงพอใจมากที่สุด

พระยงยุทธ กตธูโร (2564) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนา เปรียบเทียบการพัฒนา ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ซึ่งได้พบว่า สภาพการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหาและอุปสรรค คือ ตารางเวลาของทางโรงเรียน มีเวลาให้น้อยต่อการสอนของพระสอนศีลธรรม ทำให้เด็กนักเรียนมีความเข้าใจได้ไม่เพียงพอต่อการเรียน พระสอนศีลธรรมบางรูปขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดแรงจูงใจให้ผู้นำไปใช้ตั้งนั้น สำนักงานพระสอนศีลธรรมควรปรับเนื้อหาให้มีความน่าเรียนและน่าสนใจเหมาะกับวัยเด็กนักเรียน ควรพัฒนาหลักสูตรวิชาพุทธศาสนาให้ตอบสนองกับความต้องการของนักเรียน

ศุภกาญจน์ วิชานาติ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา พบว่า การศึกษาในยุคดิจิทัลปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนและหลากหลาย การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญ

เน้นทำได้จริง เกิดสมรรถนะผู้เรียนได้โดยบูรณาการการนำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การใช้สื่อตลอดจนการวัดและประเมินผล มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การศึกษาจากตัวอย่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามแนวพุทธวิธีและลักษณะตัวอย่าง จะมีการพิจารณาหลักธรรมเกี่ยวกับคำสอน โดยแบ่งตามระดับภูมิปัญญาของผู้เรียน สำหรับหลักธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้จะใช้หลักธรรมไตรสิกขาเป็นแกนกลางการศึกษาและมีหลักธรรมที่ว่าด้วยโยนิโสมนสิการเป็นตัวเชื่อมวางกรอบแนวการปฏิบัติให้บรรลุถึงการศึกษาที่เกี่ยวกับพุทธวิธีในการสอน ให้ตามความเหมาะสมเป็นราย ๆ ด้วยเทคนิคอันหลากหลายวิธีของพระพุทธเจ้า

พระมหาสมยศ เพ็ญสา (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนมีอิทธิบาท 4 ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง 2. นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3. นักเรียนชายหญิงมีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน 4. นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน 5. แรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอิทธิบาท 4 ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 6. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา มีแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระมหาศุชัยกรณ สิริเมธี (อาลากุล) และ อำนวย เดชชัยศรี (2563) ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถิปุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ควรส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” สร้างความศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในหลักบาปบุญคุณโทษ 2) ควรสื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อภาพนิ่ง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยกระตุ้นให้นักเรียนมีทักษะและอบรมผู้สอนเพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้สื่อการเรียนรู้ 3) ควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมประกอบอื่น ๆ เช่น กิจกรรมการฝึกจิตภาวนา ประกวดมรยาทชาวพุทธ เข้าค่ายพุทธบุตรประจำปี จัดกิจกรรมหลักและกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา เพื่อพัฒนากระบวนการกิน อยู่ ดู ฟังเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นต้น 4) ควรส่งเสริมผู้สอนวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นให้นักเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงความประพฤติตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการประเมินผลกิริยามารยาท กิน อยู่ ดู ฟัง เป็นร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อติดตามการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อนำผลมาส่งเสริม แก้ไขปรับปรุงต่อไป

ชนสิทธิ์ สิริสูงเนินและเอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ (2564) ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สร้างสรรค์ของนักศึกษาครุคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยพบว่ากิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ที่ส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ มี 6 ขั้นตอน เรียกว่า DEECIE ได้แก่ 1. ขั้นสร้างความสนใจ (Draw attention) 2. ขั้นให้ประสบการณ์ (Experience learning) 3. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (Engage in activities) 4. ขั้นสร้างความรู้ใหม่ (Construct new knowledge) 5. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange knowledge) และ 6. ขั้นประเมินผล (Evaluate outcomes) ส่วนประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานพบว่าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับดี ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และผู้เรียนมีความเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (DEECIE) โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

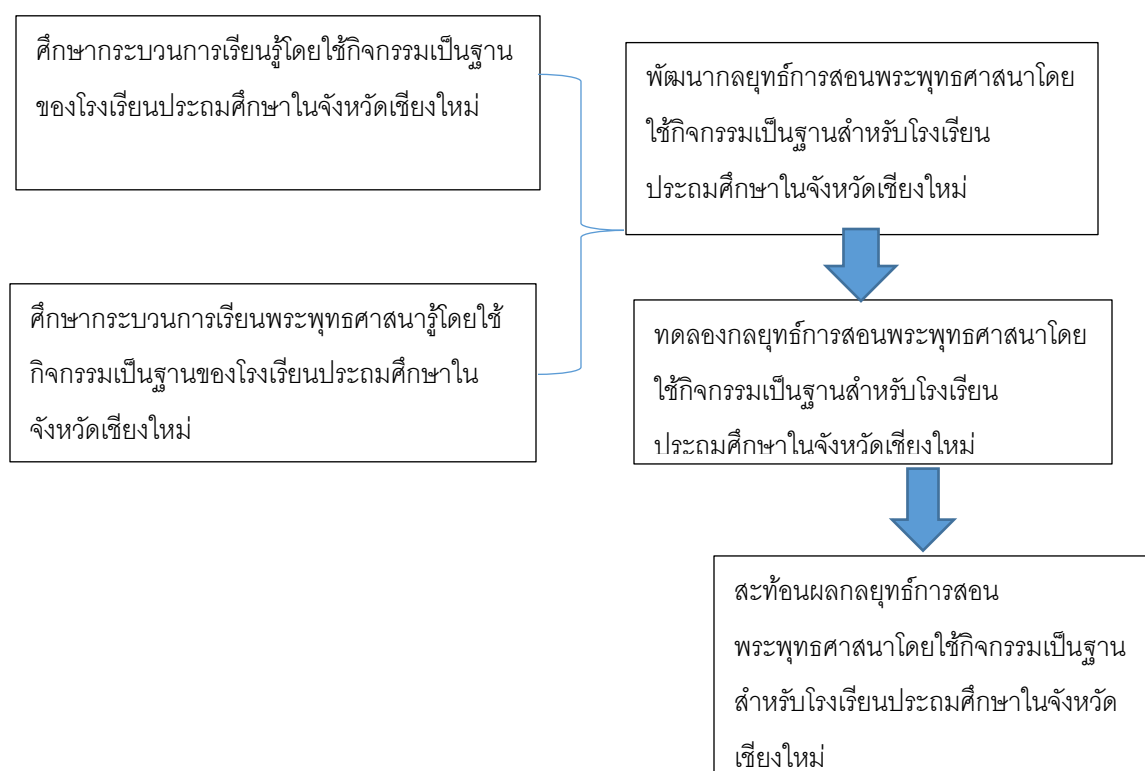
ชนธิป ศรีโท (2563) ทำการศึกษาเรื่อง ความเข้าใจเรื่องอริยสัจ 4 ในพระพุทธศาสนา พบว่า อริยสัจ 4 เป็นแนวทางให้ผู้ศึกษาและปฏิบัติตามนำไปใช้ในการแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับโลกีย์ธรรมจนถึง โลกุตระธรรม มีขั้นตอนเป็นที่วิทยาศาสตร์และพร้อมพิสูจน์อยู่เสมอ เป็นอภิปรัชญา แต่การเผยแพร่อริยสัจ 4 นี้ยังไม่เข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นคณะสงฆ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมียุทธวิธีในการเผยแพร่อริยสัจ 4 นี้ให้ลึกลงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนทุกภาคส่วนให้ได้

พระรุ่งโรจน์ ธิระบุญ (รักษาราชการ) และคณะ (2565) ทำการศึกษาค้นคว้าผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งการศึกษาพบว่า 1. นักเรียนที่เรียนรู้แบบอริยสัจสี่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ นักเรียนพยายามคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาและวิธีการพัฒนาทักษะชีวิต โดยใช้ลำดับขั้นตอนของอริยสัจ 4 เป็นแนวทางการแก้ปัญหาและวิธีการพัฒนาทักษะชีวิตด้วยตนเอง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้น นักเรียนเป็นสำคัญ 2. ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนรู้แบบอริยสัจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ได้ศึกษา สถานการณ์ เริ่มกำหนดประเด็นปัญหา ร่วมกันพิจารณาจากข้อมูล มีการถกเถียงเพื่อกำหนดปัญหา ร่วมกันให้ความหมายของปัญหา การรวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์จำลอง ร่วมกันพิจารณาความ น่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบอริยสัจสี่อยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนรู้สึกว่าได้สัมผัส กับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจากแบบฝึกทักษะหลาย เป็นเรื่องที่สร้างแรงจูงใจให้อยากรู้ และท้าทาย ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา (ขั้นทุกข์) ร่วมกันค้นคิดหาสาเหตุของปัญหาภายใต้มุมมองที่เป็นอิสระ (สมุทัย) นักเรียนร่วมกันรวบรวมข้อมูลเพื่อสนับสนุนทางเลือกที่ตนเองนำเสนอให้กับกลุ่ม (นิโรธ) ร่วมกัน ตัดสินใจเลือกและปฏิบัติด้วยรูปแบบที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาที่เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ (มรรค)

พระปลัดสาธิต อมโร (จินดารอง) (2558) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา ปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัดกรุงเทพมหานคร แล้วพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีปัญหาและอุปสรรคในด้านกระบวนการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้น้อย เนื่องจากผู้สอนใช้วิธีการสอนที่ไม่ค่อยเป็นระบบ และกระบวนการเรียนขาดแรงจูงใจ ไม่มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่น้อย ส่วนใหญ่นั่งเรียนในห้องเท่านั้น และมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพียงบางส่วนของเนื้อหาวิชาเท่านั้น การทดสอบเนื้อหาวิชามีความยากเกินระดับนักเรียนไป

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อทดลองกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ และ 4) เพื่อสะท้อนผลกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อทดลองกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อสะท้อนกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนดังนี้

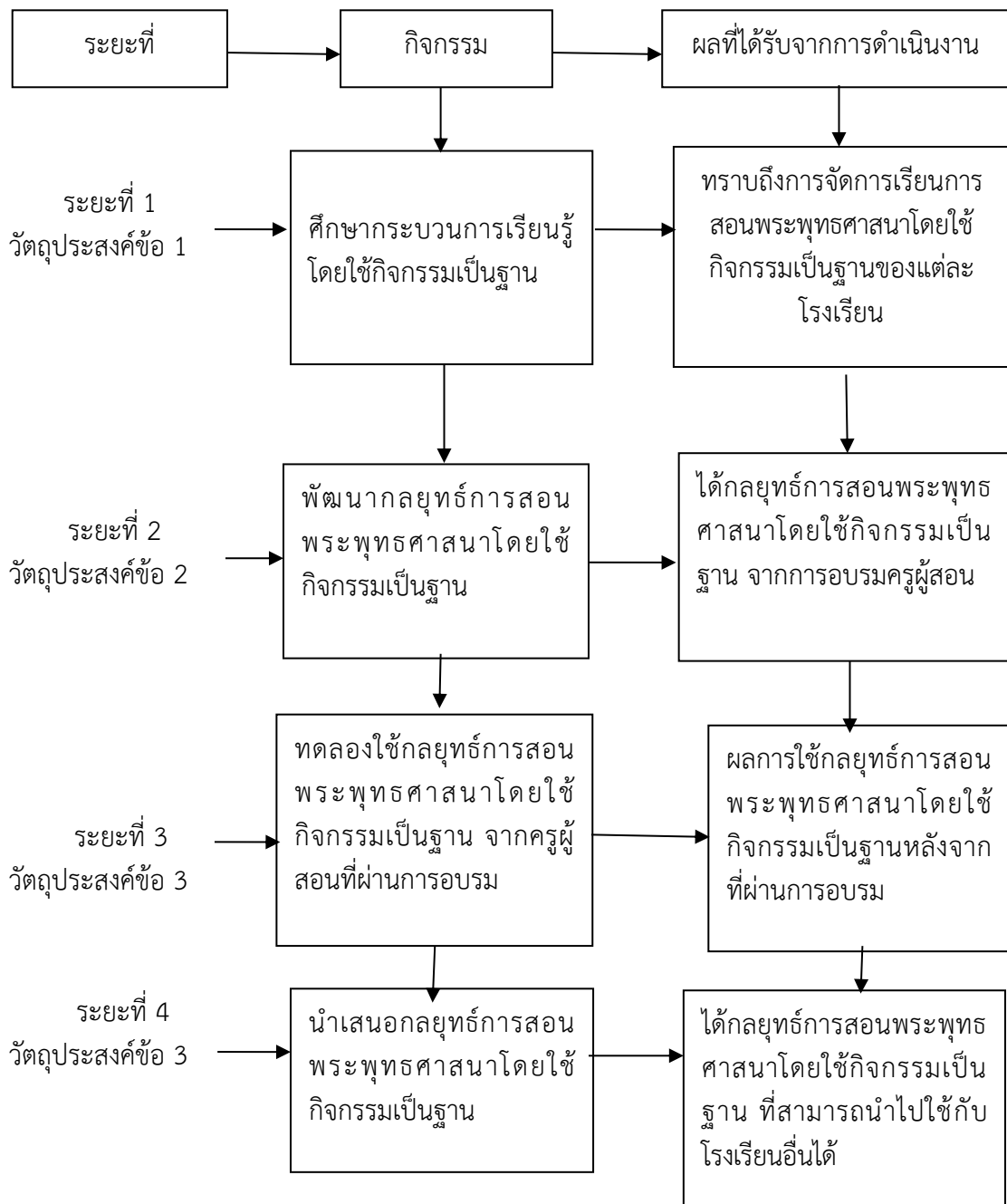
ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 4 นำเสนอกกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

มีรายละเอียดของแต่ละระยะ ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

3.1 ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาจากด้านผู้เรียน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาและภาระงาน ด้านสื่อการสอน และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

3.1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

- กลุ่มตัวอย่าง มีอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง ซึ่งอยู่ในเขตใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา แห่งใหม่ โดยรวมจำนวน 20 โรงเรียน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-5-6 จาก 20 โรงเรียน โดยคัดจากตัวแทนที่เป็นหัวหน้าห้อง จำนวน 100 คน

- กลุ่มที่ 2 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละโรงเรียน จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.2.1 ลักษณะเครื่องมือ

- แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ 2

- แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) และคำถามปลายเปิดที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับโดยใช้หลักของ Likert Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกำหนดเป็นตัวเลข และความหมาย คือ

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

การแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยซึ่งใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าคะแนนที่คำนวณได้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้โดยเกณฑ์ของเบสต์ (Best) ดังนี้ (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2546, หน้า 120)

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนนเฉลี่ย
4.21 - 5.00	มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด
3.41 - 4.20	มีความคิดเห็นระดับมาก
2.61 - 3.40	มีความคิดเห็นระดับปานกลาง
1.81 - 2.60	มีความคิดเห็นระดับน้อย
1.00 - 1.80	มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

3.1.2.2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการ บทความ ตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยใช้คำถาม 2 ประเภทคือ แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด

3) นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรึกษาที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ชัดเจนและความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม

4) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบอีกครั้งเพื่อตรวจสอบหรือปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของคำถาม โดยใช้แบบวัดดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of consistency: IOC) ด้วยวิธีการนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาตรวจสอบคุณภาพและแปลงเป็นคะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่าสอดคล้อง	เท่ากับ +1
มีความเห็นว่าไม่แน่ใจ	เท่ากับ 0
มีความเห็นว่าไม่สอดคล้อง	เท่ากับ -1

จากนั้นนำมาแทนค่าในสูตรความสอดคล้อง ถ้าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ ไม่ต้องปรับปรุง (กรมวิชาการ, 2545 อ่างในวิมล จันทร์แก้ว, 2555 หน้า 100) โดยใช้สูตร

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้อง

R หมายถึง คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5) ปรับปรุงร่างแบบสอบถามก่อนนำไปใช้ โดยนำผลจากการประเมินแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพ มาเป็นหลักเกณฑ์ในการปรับปรุง และได้ยึดเกณฑ์ใน

การพิจารณา คือ ข้อใดมีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้ ส่วนข้อที่ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้ (สุรพงษ์ คงสัตย์, อีรชาติ ธรรมวงศ์, 2551, ออนไลน์) ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.1.3 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

- 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้บริหารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน ที่ได้กำหนดไว้
- 2) รวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
- 3) นำแบบสอบถามทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์ หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

กลุ่มที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

- 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์การสัมภาษณ์ถึงผู้สัมภาษณ์ จำนวน 20 คน จาก 20 โรงเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง
- 2) ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
- 3) บันทึกโดยการใช้เครื่องมือบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือช่วยในการบันทึก

ระยะเวลา

เดือนพฤศจิกายน 2566 ถึง เดือนมีนาคม 2567

สถานที่

โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์จากการนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) ของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ 1 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง ซึ่งอยู่ในเขตใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา แห่งใหม่ โดยรวมจำนวน 20 โรงเรียน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-5-6 จาก 20 โรงเรียน โดยคัดจากตัวแทนที่เป็นหัวหน้าห้อง จำนวน 100 คน มาประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าสถิติความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation) เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์กับแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วเสนอแบบความเรียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นคำตอบและสรุปผลการสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ซึ่งเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 20 คน ที่เป็นตัวแทนของแต่ละโรงเรียน จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน มาวิเคราะห์เป็นความเรียงเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

3.1.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ มีสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

3.2 ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้ เป็นการนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาจากระยะที่ 1 โดยการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของแต่ละโรงเรียนมาหาข้อแก้ไขเพื่อปรับใช้และเพิ่มเทคนิคการสอนให้กับครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนได้กลับไปสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนของตนต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 การพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา

- 1) ครูผู้สอนต้องจัดเตรียมการสอน
- 2) จัดลำดับเนื้อหาที่จะเรียน
- 3) เขียนแผนการสอน
- 4) เตรียมการใช้สื่อ
- 5) การนำเสนอ

จะเห็นได้ว่าบทบาทของครูผู้สอนจะให้ความสำคัญกับนักเรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมจะสะท้อนความต้องการในการพัฒนานักเรียน

3.2.2 การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา

อบรมให้ความรู้ : การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา

การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นการทำกิจกรรมและลงมือปฏิบัติของผู้เรียนเป็นหลัก ยึดหลักการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ ผู้เรียนจะเกิดทักษะต่าง ๆ ผ่านการเรียนรู้ ใช้กระบวนการคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การเรียนรู้ และสามารถตกผลึกความรู้จากการเรียนการสอนเรื่องนั้น ๆ ด้วยตัว

ผู้เรียนเอง ดังนั้นเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นผู้วิจัยใช้วิธีการจัดอบรมให้ความรู้กับครูผู้สอนเพื่อให้ครูผู้สอนได้นำเทคนิคที่ได้รับจากการอบรมไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนต่อไป

กลวิธีในการดำเนินกิจกรรม

- 1) ผู้นำสนทนาการ พูดคุยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- 2) กำหนดกติกาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- 3) จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูผู้สอนกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา จัดบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีประเด็นคำถามเป็นตัวเชื่อมในการสนทนา
- 4) ผู้ดำเนินการอบรม เปิดประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยคำถามปลายเปิด
- 5) ให้แต่ละคนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องสถานการณ์ปัจจุบัน
- 6) ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาให้ความรู้ในเรื่องของเทคนิคการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (กรณีใช้ระบบอินเทอร์เน็ต: Applications) และ การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (1 ในกิจกรรมคือ การประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนา)
- 7) สรุปประเด็นทั้งหมด

3.3 ระยะเวลาที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้หลังจากครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนได้ผ่านการอบรมเพื่อเพิ่มเทคนิคและพัฒนา กลยุทธ์การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรียบร้อยแล้วก็ให้ครูผู้สอนได้กลับไปทดลองใช้กับนักเรียนใน โรงเรียนของตน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 การทดลองกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นตอนผู้วิจัยได้ให้ครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมมาดำเนินการสอนตามกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
 - เนื้อหาที่ใช้ทดลองสอน คือ รายวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้ออริยสัจ 4 ผ่านกิจกรรม Timeline
 - เวลาที่ใช้ในการทดลองของกิจกรรม ใช้ชั่วโมงเรียนของรายวิชาพระพุทธศาสนา
 - นักเรียนแบ่งกลุ่มตามกิจกรรมการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - ครูผู้สอนประเมินแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม
 - ให้นักเรียนทำแบบทดสอบ Pre-Test จำนวน 10 ข้อ การประยุกต์ใช้อริยสัจ 4
 - ดำเนินการสอน อริยสัจ 4 ในรูปแบบกิจกรรม Timeline โดยครูผู้สอนที่ได้ผ่านกระบวนการอบรมมา
- 2) ขั้นตอนหลังการทดลอง ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ให้ครูผู้สอนดำเนินการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบ Post-Test วัดความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับหลักอริยสัจ 4 จำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบหลังเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-5-6 จาก 20 โรงเรียน

- กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

- กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-5-6 จำนวน 294 คน

3.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.2.1 ลักษณะเครื่องมือ

- แบบทดสอบ Pre-Test และ Post-Test

3.1.2.2 วิธีการสร้างเครื่องมือ

- แบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัย สร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบเนื้อหาอริยสัจ 4 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการเกี่ยวกับอริยสัจ 4 ตัวอย่างข้อสอบในแต่ละระดับชั้น

2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเป้าหมายการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ ด้วยรูปแบบข้อสอบตัวเลือกรายละ 10 ข้อ เพื่อใช้เป็นแบบทดสอบทั้ง Pre-Test และ Post-Test

3) นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรึกษาที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ชัดเจนและความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบทดสอบ

4) นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

5) นำแบบทดสอบที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญจัดทำเป็นแบบสอบถามไปทำการทดสอบกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาในครั้งนี้ (Try Out) ที่โรงเรียนวัดบ้านน้อย ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 30 ชุด ซึ่งได้ค่าความยากง่ายข้อที่ 1-7 พอเหมาะระหว่าง .20-.80 ส่วนข้อ 8-10 มีความยากเกินไป จึงได้นำมาปรับปรุงข้อคำถามให้ง่ายขึ้น

3.3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้บริหารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง จำนวน 3 โรงเรียน ที่ได้กำหนดไว้

2) นำแบบทดสอบมอบให้ครูผู้ทำการสอนในชั่วโมงรายวิชาพระพุทธศาสนา ที่ทำการสอนสาระเนื้อหาอริยสัจ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ Timeline

3) นำแบบทดสอบ Pre-Test และ Post-Test ทั้งหมดไปตรวจผลคะแนนถูกผิด แล้วทำการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ (Percentage)

3.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบ Pre-Test และ Post-Test ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 294 คน มาประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยค่าร้อยละ (Percentage)

3.3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยตอนนี้ มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage)

3.4 ระยะเวลาที่ 4 สะท้อนกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการค้นพบในงานวิจัยโดยใช้วิธีการสรุปผลการทดลองวิเคราะห์ผล ที่เกิดจากปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนอผลสะท้อนด้วยการบรรยายแบบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้มีวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประการ

- 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อทดลองกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่
- 4) เพื่อสะท้อนผลกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้วิจัยได้วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในแต่ละขั้นตอนของกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 4 ประเมินผลเพื่อนำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

4.1 ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังนี้

4.1.1 ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

จากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-5-6 จำนวน 100 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กัณฑ์อำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน ดังนี้

1) สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับชั้นที่เรียน ใช้การวิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ตอนที่ 2 กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับชั้นที่เรียน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	38	38.0
หญิง	62	62.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ตัวแทนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาจะเป็นเพศชาย จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามชั้นเรียน

ชั้นเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ป.4	24	24.0
ป.5	27	27.0
ป.6	49	49.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ตัวแทนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เรียนอยู่ ชั้น ป.6 จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 49.0 รองลงมาเรียนอยู่ ชั้น ป.5 จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 และ เรียนอยู่ ชั้น ป.4 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

วิเคราะห์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านเนื้อหาและภาระงาน 4) ด้านสื่อการสอน 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยรวม 5 ด้าน

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านผู้เรียน	3.95	.632	มาก
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.11	.557	มาก
3. ด้านเนื้อหาและภาระงาน	4.01	.686	มาก
4. ด้านสื่อการสอน	4.03	.662	มาก
5. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.84	.657	มาก
รวม	3.98	.534	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาด้านสื่อการสอน ด้านเนื้อหาและภาระงาน ด้านผู้เรียน และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านผู้เรียน

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านผู้เรียน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม	4.18	.716	มาก
2. นักเรียนมีการอภิปรายช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่ม	3.85	.821	มาก
3. นักเรียนกล้าถาม กล้าแสดงความเห็น กล้านำเสนอผลงาน	3.62	1.023	มาก
4. นักเรียนรู้สึกพอใจเมื่อมีเพื่อนร่วมชั้นเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างการนำเสนองาน	3.95	.857	มาก
5. นักเรียนรู้สึกสนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.17	.779	มาก
รวม	3.95	.632	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านผู้เรียน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 1 นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม รองลงมา ข้อ 5 นักเรียนรู้สึกสนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้ ข้อ 4 นักเรียนรู้สึกพอใจเมื่อมีเพื่อนร่วมชั้นเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างการนำเสนองาน ข้อ 2 นักเรียนมีการอภิปรายช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่ม และข้อ 3 นักเรียนกล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็น กล้านำเสนอผลงาน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	4.19	.813	มาก
2. ในระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้มีการมอบหมายการทำงานเป็นกลุ่ม	4.14	.725	มาก
3. มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน	3.87	.825	มาก
4. กิจกรรมการเรียนรู้ได้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์แยกแยะ	4.08	.706	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	4.27	.649	มากที่สุด
รวม	4.11	.557	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 5 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหา มากขึ้น รองลงมา ข้อ 1 กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ข้อ 2 ในระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้มีการมอบหมายการทำงานเป็นกลุ่ม ข้อ 4 กิจกรรมการเรียนรู้ได้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์แยกแยะ และข้อ 3 มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านเนื้อหาและภาระงาน

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านเนื้อหาและภาระงาน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาค่อนข้างน่าสนใจ ทำให้อยากเรียนรู้	3.94	.908	มาก
2. เนื้อหาในบทเรียนมีความเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของนักเรียน	4.00	.853	มาก
3. เนื้อหาในบทเรียนมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน	3.94	.886	มาก
4. นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิต			

ประจำวัน	4.16	.801	มาก
รวม	4.01	.686	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านเนื้อหาและภาระงาน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 4 นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รองลงมา ข้อ 2 เนื้อหาในบทเรียนมีความเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของนักเรียน ข้อ 3 เนื้อหาในบทเรียนมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน และข้อ 1 หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาค่อนข้างน่าสนใจ ทำให้อายากเรียนรู้ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านสื่อการสอน

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านสื่อการสอน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. สื่อการสอนมีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ	4.16	.748	มาก
2. การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนสามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนได้	4.13	.774	มาก
3. มีการใช้สื่อเทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชัน มาใช้ในการสอน	3.93	.891	มาก
4. นักเรียนสามารถใช้เครื่องมือสื่อเทคโนโลยีส่วนตัวได้อย่างเต็มที่	3.90	.927	มาก
รวม	4.03	.662	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสื่อการสอน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 1 สื่อการสอนมีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ รองลงมา ข้อ 2 การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนสามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ ข้อ 3 มีการใช้สื่อเทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชัน มาใช้ในการสอน และข้อ 4 นักเรียนสามารถใช้เครื่องมือสื่อเทคโนโลยีส่วนตัวได้อย่างเต็มที่ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านสิ่งแวดล้อม

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ด้านสิ่งแวดล้อม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ห้องเรียนมีความกว้างเพียงพอสะดวกในการจัดกิจกรรม	3.20	1.073	มาก
2. ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอและกว้างพอเมื่อจัดแจงโต๊ะและเก้าอี้กันอย่างเหมาะสม	4.04	.840	มาก
3. มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนพร้อมในการจัดการเรียนการสอน	3.93	.795	มาก

4. ครูและนักเรียนมีความสุขในการเรียน	4.11	.931	มาก
5. การมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนทำให้บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้	3.95	.914	มาก
รวม	3.84	.657	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 4 ครูและนักเรียนมีความสุขในการเรียน รองลงมา ข้อ 2 ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอและกว้างพอเมื่อจัดแจงโต๊ะและเก้าอี้กันอย่างเหมาะสม ข้อ 5 การมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนทำให้บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ข้อ 3 มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และข้อ 1 ห้องเรียนมีความกว้างเพียงพอสะดวกในการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

4.1.2 ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

จากแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 20 คน จาก 20 โรงเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง รายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

1. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้สอน ท่านมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 1 กล่าวว่าในฐานะที่เป็นครูผู้สอนคิดว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมเป็นฐานนี้มีความสำคัญต่อนักเรียน ในด้านการอาศัยประสบการณ์ตรงทางการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ ต่อการเรียนรู้ และ นักเรียนยังเกิดทักษะจากการทำกิจกรรมหลายประเด็น เช่น ช่วยเพิ่มมุมมองความคิดสร้างสรรค์จากประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน และช่วยเพิ่มความสุขในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับเพื่อนในชั้นเรียนและผู้เรียนกับครูผู้สอน เป็นต้น อีกทั้ง**ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2** ยังเห็นด้วยกับวิธีการดังกล่าว เพราะวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเยอะ ทำให้เด็กนักเรียนไม่ค่อยสนใจ หากใช้กิจกรรมเป็นฐานอาจช่วยดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้ สอดคล้องกับ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 7 และท่านที่ 9** ได้กล่าวว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นสิ่งที่ดี เพราะพูดถึงเรื่องการเรียนพระพุทธศาสนานักเรียนก็จะรู้สึกเบื่อ แต่หากครูมีกิจกรรมให้นักเรียนได้ใช้ก็จะทำให้ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากขึ้น เช่นเดียวกับกับ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 5 และท่านที่ 8** กล่าวว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และมีบทบาทในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ใช้กระบวนการคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกิดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสามารถตกผลึกความรู้จากการเรียนในเรื่องนั้น ๆ ในทำนองเดียวกัน**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 3 ท่านที่ 4 และท่านที่ 6** กล่าวสอดคล้องกันว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมเป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผ่านกิจกรรมการเรียน การสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือกระทำและเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยที่ครูผู้สอนมีหน้าที่กำกับดูแลชั้นเรียนและควบคุม การจัดกิจกรรมให้นักเรียน

ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมและแนะแนวทางการเรียนรู้ของนักเรียนไปยัง จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ส่วน**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 10 และท่านที่ 15** กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักสังเกตและมีระเบียบวินัยในตนเองมากขึ้น ทำให้เข้าใจผู้อื่นและมีการวางแผนในการทำงานล่วงหน้า อีกทั้ง**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 11 ท่านที่ 14 และท่านที่ 18** กล่าวเพิ่มเติมว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มได้มากที่สุด ค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง กลุ่มจะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่จะฝึกให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้โดยครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนพยายามค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดการจดจำได้ดีและจำได้นาน เช่นเดียวกับความคิดเห็นของ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 13 ท่านที่ 16 และท่านที่ 19** ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน จะเป็นการเรียนโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จะไม่เน้นให้นักเรียนท่องจำ แต่จะให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง และมีบทบาทในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยเน้นให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์และการร่วมมือกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรู้ รับผิดชอบร่วมกัน มีวินัย ในการทำงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน โดยครูผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการความสะอาดในการ จัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง และ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 12 ท่านที่ 17 และท่านที่ 20** กล่าวสอดคล้องกันว่า การสอนพระพุทธศาสนาด้วยกิจกรรมเป็นฐาน เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้นักเรียนซึมซับความรู้ ความเข้าใจผ่านกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเน้นการกระตุ้นให้นักเรียนเข้าใจ และได้ลึกลงคิดเองในเนื้อหาสาระระหว่างทำกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาแนวคิด ความรู้เฉพาะตนขึ้นมาเอง และตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมโดยปราศจากความเบื่อหน่าย

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผ่านกิจกรรมการเรียน การสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือกระทำและเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์และการร่วมมือกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรู้ รับผิดชอบร่วมกัน มีวินัย ในการทำงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันโดยที่ครูผู้สอนมีหน้าที่กำกับดูแลชั้นเรียน และควบคุม ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

2. ท่านคิดว่าการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนพระพุทธศาสนาอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 1 และท่านที่ 2 กล่าวว่า สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนพระพุทธศาสนาโดยการนำคำสอนมาจัดเป็นรูปแบบที่มีการเคลื่อนไหว เช่น การสอนโดยใช้เกม ตัวอย่าง เกมบันไดงู สามารถนำมาใช้ในเรื่องประวัติของพระพุทธเจ้า ซึ่งตัวของครูผู้สอนก็นำมาใช้ ผลตอบรับเด็ก ๆ มีความชื่นชอบในกิจกรรมเป็นอย่างดี หรือการสร้างเกมในแอปออนไลน์ ก็สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนได้ เช่นเดียวกันกับ **ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 6 และท่านที่ 8** ที่กล่าวว่า นำมาประยุกต์ใช้ในการสอนพระพุทธศาสนาสามารถด้วยวิธีการการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ เช่น การแสดงละครจำลองสถานการณ์ เป็นต้น และ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 3 ท่านที่ 4 และท่านที่ 7** ที่กล่าวว่า ประยุกต์โดยกิจกรรมการเล่นเกมที่มึนเนื้อหาเกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ส่วน**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 5 ท่านที่ 9 และท่านที่ 10** กล่าวว่า สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย

มีเทคนิควิธีการที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนสนใจ และเข้าถึงหลักวิธีการต่าง ๆ ได้ดีกว่าการอ่านเพียงอย่างเดียว เพราะกิจกรรมบางอย่างต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติเพื่อความรู้ความเข้าใจที่คงทน ซึ่งคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 11 ท่านที่ 13 และท่านที่ 19 แนะนำไปประยุกต์ในการสอนพระพุทธศาสนาโดยวิธีการสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิดและแสดงออกถึงสิ่งที่นึกคิดได้ อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นกระบวนการคิดโดยมีการหย่อนคำถามกระตุ้น เช่น อะไร ทำไม อย่างไร เพราะเหตุใด เพิ่มมากขึ้นโดยกระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้เด็กเกิดความรู้จากประสบการณ์และจัดระเบียบการเรียนรู้ของตนเองได้เป็นระบบ คล้าย ๆ กับผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 14 ท่านที่ 15 และท่านที่ 17 ที่แนะนำให้ใช้กรณีตัวอย่าง ที่เป็นการให้นักเรียนได้ศึกษาเรื่องราวตัวอย่างที่ครูหยิบยกหรือสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และทำการศึกษา และตอบคำถามจากประเด็นเหล่านั้นนำผลคำตอบมาทำการวิเคราะห์ และผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 12 ท่านที่ 16 ท่านที่ 18 และท่านที่ 20 กล่าวว่า ประยุกต์ด้วยวิธีการใช้กลุ่มย่อยในการสอนหรือการเรียนแบบกลุ่มย่อย เช่น ครูเปิดประเด็นในการเรียนขึ้นมาแล้วนำไปให้นักเรียนได้พูดคุยในประเด็นปัญหาหลากหลายมุมมอง แสดงความคิดเห็นของตนเอง และรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในวงสนทนาเพื่อนำมาอภิปราย และสรุปเป็นความเข้าใจของกลุ่ม ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้ทำให้การเรียนรู้ของทุกคนขยายมากขึ้นและมีมุมมองที่กว้างขึ้น เป็นต้น

สรุปได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนพระพุทธศาสนาได้หลากหลาย มีเทคนิควิธีการที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนสนใจ และเข้าถึงหลักวิธีการต่าง ๆ ได้ดีกว่าการอ่านเพียงอย่างเดียว เพราะกิจกรรมบางอย่างต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติเพื่อความรู้ความเข้าใจที่คงทน เช่น การแสดงละครจำลองสถานการณ์ เกม กรณีตัวอย่าง เป็นต้น

3. ท่านคิดว่าคุณลักษณะที่สำคัญของครูในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานควรเป็นอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 1 ท่านที่ 2 และท่านที่ 3 กล่าวสอดคล้องกันว่า สามารถส่งเสริมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กนักเรียนในการปฏิบัติ ครูควรเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้ทดลองปฏิบัติ เรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน อีกทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 5 และท่านที่ 8 ยังกล่าวว่า ครูควรมีความรู้และความพร้อมในกิจกรรมและเรื่องที่สอน เข้าใจเนื้อหาที่จะสอน และเข้าใจผู้เรียนด้วย ซึ่งมีความคิดเห็นคล้าย ๆ กับผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 4 ท่านที่ 6 และท่านที่ 7 ที่ว่า ครูควรมีทักษะด้านการปฏิบัติ กิจกรรมทางศาสนา มีความสุภาพ เรียบร้อย และมีความรู้และความเข้าใจอย่างแท้จริง สอนให้นักเรียนเห็นภาพชัดเจน และผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 9 ท่านที่ 10 และท่านที่ 13 กล่าวเสริมว่า ครูควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่แม่นยำ สามารถพูดโน้มน้าวหรือมีคลังความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสามารถถ่ายทอดออกมาแบบธรรมชาติให้นักเรียนได้เข้าใจและปฏิบัติได้จริง สนุกสนานในการทำกิจกรรมซึ่งมีความคิดเห็นตรงกับผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 11 ท่านที่ 12 และท่านที่ 14 ที่กล่าวว่า ครูจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง และที่สำคัญครูต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี และความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 15 ท่านที่ 16 และท่านที่ 19 ที่กล่าวว่า ครูควรมีความคิดสร้างสรรค์ในการคิดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ

มีความสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับชุมชน วัด ในการประสานนำนักเรียนเข้าร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริง ส่วน**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 17 ท่านที่ 18 และท่านที่ 20** ยังกล่าวว่า ต้องมีความกระตือรือร้น มีความขยัน รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ต้องมีความใฝ่เรียนรู้ด้วยเพื่อให้ทันต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในยุคสมัยใหม่

สรุปได้ว่าคุณลักษณะที่สำคัญของครูในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานควรครุควรมีความรู้และความพร้อมในกิจกรรมและเรื่องที่สอน เข้าใจเนื้อหาที่จะสอน และเข้าใจผู้เรียน ให้คำแนะนำ ชี้แนะ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง และที่สำคัญครูต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

4. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมีปัญหาหรืออุปสรรค อะไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 1 และท่านที่ 2 กล่าวสอดคล้องกันว่า ครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาและผลิตสื่อในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลต่อการขาดทักษะในการคิดเชิงเหตุผล ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ในทำนองเดียวกัน**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 5 ท่านที่ 7 และท่านที่ 8** กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการสอดแทรกหลักในการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนและไม่สามารถ อธิบายการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้ ส่วนความคิดเห็นของ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 3 ท่านที่ 4 และท่านที่ 6** กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเป็นฐานอาจจะต้องการครุมากกว่า 1 คน เพื่อให้มีครูประจำฐานจะได้อธิบายความรู้ให้นักเรียนได้ และอาจมีนักเรียนบางกลุ่มบางคนที่ไม่ให้ความร่วมมือในการเรียนก็ต้องมีการกระตุ้นโดยเพื่อน หรือครูผู้สอน เพื่อให้ นักเรียนสนใจในกิจกรรมการเรียน และ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 9 ท่านที่ 10 และท่านที่ 13** ยังกล่าวว่า เนื้อหาบางอย่างก็ยากสำหรับนักเรียน คำศัพท์บางคำก็ใช้คำยากที่จะจดจำสำหรับเด็ก และบางกิจกรรมอาจใช้เวลานานไม่เหมาะสมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เพราะความสนใจของนักเรียนมีสั้น ไม่ค่อยมีสมาธิเท่าที่นักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีความคิดเห็นตรงกับ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 11 ท่านที่ 12 และท่านที่ 14** ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานต้องใช้เวลาจึงอาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการเวลาที่มีอยู่กับจำนวนเนื้อหาหลักสูตรที่มากได้ และการใช้กิจกรรมเป็นฐานต้องใช้เวลาในการเตรียมการ ส่วน**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 17 ท่านที่ 19 และท่านที่ 20** ได้แสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนไม่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติ เนื้อหาเยอะและยากที่จะเข้าใจสำหรับนักเรียนประถมศึกษา เวลาในการร่วมกิจกรรมกับชุมชนยืดเยื้อกินเวลานานมากจนกระทั่งเด็กนักเรียนเลิกสนใจ อีกทั้ง**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 15 ท่านที่ 16 และท่านที่ 18** ยังกล่าวอีกว่า ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือครูผู้สอนให้ผู้เรียนเป็นผู้อ่านเนื้อหาจากตำราเรียนด้วยตนเอง เพื่อฝึกกระบวนการในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่นักเรียนคิดว่าการเรียนด้วยตนเองไม่เพียงพอต่อความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชา เพราะเป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างยากต้องได้รับการเรียนรู้และการตั้งคำถามจากครูผู้สอนด้วย

สรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคจากการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่พบส่วนใหญ่คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการ

สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการสอดแทรกหลักในการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนและไม่สามารถ อธิบายการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้ ซึ่งเนื้อหาบางอย่างยากสำหรับนักเรียนไม่เพียงพอต่อความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชาต้องได้รับการเรียนรู้และการตั้งคำถามจากครูผู้สอน และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานต้องใช้เวลาจึงอาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการเวลาที่มีอยู่กับจำนวนเนื้อหาหลักสูตรที่มากได้

5. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 1 และท่านที่ 2 กล่าวคล้าย ๆ กันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ จะช่วยส่งเสริมกระบวนการแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนได้ ส่วนความคิดเห็นของ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 7 ท่านที่ 8 และท่านที่ 10** ซึ่งกล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ แปลกใหม่แต่ยังคงมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของหลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนาอยู่ เพื่อให้นักเรียนได้จดจำเกี่ยวกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมที่พัฒนาทักษะการคิด ทักษะความมีเหตุผลของนักเรียน และ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 3 ท่านที่ 4 และท่านที่ 6** ได้เสนอความคิดเห็นว่า ควรมีการลองใช้กิจกรรมการสอนแบบใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ ช่วยให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียนมากขึ้น หากลองปรับมาเป็นการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาก็น่าจะช่วยให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าอยู่ในห้องเรียน และ**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 5 ท่านที่ 9 และท่านที่ 11** ยังได้เสริมอีกว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรได้รับการพัฒนาด้านเทคนิคการสอน และการใช้เทคโนโลยีช่วยสอน อีกทั้งควรวางแผนระยะยาวเพื่อให้สามารถจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมให้ครอบคลุมทุกตัวชี้วัดในหลัก สูตรวิชา ส่วน**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 12 ท่านที่ 15 และท่านที่ 19** กล่าวว่า ควรจัดกิจกรรมสั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และเป็นประสบการณ์ตรงที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดกิจกรรมด้วย และการสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหรือชุดการเรียนรู้ที่ใช้สอนแบบเชิงรุก โดย**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 13 ท่านที่ 14 และท่านที่ 16** เสริมว่า ควรจัดควบคู่กับกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตามโครงการกิจกรรมของโรงเรียนจะทำให้ นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งหมด ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงและสถานที่จริง โดยการนำนักเรียนไปศึกษาสถานที่จริง ส่วน**ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 17 ท่านที่ 18 และท่านที่ 20** กล่าว ควรสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ให้เหมาะกับเนื้อหาและเหมาะกับวัยของผู้เรียน สร้างองค์ความรู้เนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่ายสำหรับนักเรียนแต่ละวัยให้เหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนและสังคม

สรุปได้ว่าครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ แปลกใหม่แต่ยังคงมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของหลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนาอยู่ เพื่อให้นักเรียนได้จดจำเกี่ยวกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมที่พัฒนาทักษะการคิด ทักษะความมีเหตุผลของนักเรียนและควรสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ให้เหมาะกับเนื้อหาและเหมาะกับวัยของผู้เรียน สร้างองค์ความรู้เนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่ายสำหรับนักเรียนแต่ละวัยให้เหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนและสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันด้วยการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียน เกิดทักษะและกระบวนการคิดในเชิงเหตุผล สำหรับการเรียนรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนาทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ผ่านรูปแบบของกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ผลเป็นที่น่าพึงพอใจและเป็นไปในทางที่ดี

4.2 ระยะเวลาที่ 2 พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาจากระยะที่ 1 โดยการนำกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของแต่ละโรงเรียนมาหาข้อแก้ไขเพื่อปรับใช้และเพิ่มเทคนิคการสอนให้กับครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนได้นำไปปรับใช้ในการสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนของตนต่อไป ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.2.1 จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านผู้เรียน พบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น 3) ด้านเนื้อหาและภาระงาน พบว่า นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน 4) ด้านสื่อการสอน พบว่า สื่อการสอนมีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ครูและนักเรียนมีความสุขในการเรียน และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันด้วยการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียน เกิดทักษะและกระบวนการคิดในเชิงเหตุผล สำหรับการเรียนรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนาทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ผ่านรูปแบบของกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ผลเป็นที่น่าพึงพอใจและเป็นไปในทางที่ดี

4.2.2 นำผลจาก 4.2.1 ข้างต้นมาวิเคราะห์หาข้อแก้ไขเพื่อปรับใช้และเพิ่มเทคนิคการสอนให้กับครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนได้กลับไปสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนของตน

ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำการพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ด้วยวิธีการให้ครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนเข้าร่วมการอบรมเพื่อเพิ่มเทคนิคการสอน โดยผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา เพื่อให้ครูผู้สอนได้กลับไปสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนของตน โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลวิธีในการดำเนินกิจกรรม

- 1) ผู้นำสนทนากการ พูดคุยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- 2) กำหนดกติกาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- 3) จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูผู้สอนกับผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา จัดบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีประเด็นคำถามเป็นตัวเชื่อมในการสนทนา
- 4) ผู้ดำเนินการอบรม เปิดประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยคำถามปลายเปิด
- 5) ให้แต่ละคนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องสถานการณ์ปัจจุบัน

6) ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาให้ความรู้ในเรื่องของเทคนิคการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (กรณีใช้ระบบอินเทอร์เน็ต: Applications) และการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (1 ในกิจกรรมคือ การประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนา)

7) สรุปประเด็นทั้งหมด

ข้อค้นพบจากการอบรมครูผู้สอน ดังนี้

1) ครูผู้สอนต้องจัดเตรียมการสอน

- สำรวจทรัพยากรและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อจัดวางแผนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
- กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ซึ่งเป็นความคาดหวังของครูผู้สอน ที่มีต่อนักเรียน ว่าเมื่อผ่านการเรียนการสอนในบทเรียนหนึ่ง ๆ ไปแล้ว นักเรียนควรมีพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร

- วิเคราะห์นักเรียน จะทำให้ทราบถึงความต้องการ ความสนใจ ความสามารถในการเรียน ความรู้ และทักษะพื้นฐานที่มีอยู่ของนักเรียน

2) จัดลำดับเนื้อหาที่จะเรียน เป็นการเตรียมการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามลำดับขั้น โดยการพิจารณาเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3) เขียนแผนการสอน เป็นการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหา สำรวจทรัพยากร วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน วิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหา กำหนดกิจกรรม และวิธีสอน กำหนดสื่อการเรียนการสอน วิเคราะห์และประเมินผล

4) เตรียมการใช้สื่อ

- เตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เช่น การเตรียมบทบรรยายประกอบสื่อ การจัดลำดับการใช้สื่อ การตรวจเช็คสภาพหรือทดลองสื่อก่อนการใช้งานจริง

- เตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนใช้สื่อการสอนครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกับนักเรียนถึง กิจกรรมการเรียนและลักษณะการใช้สื่อการสอน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนทราบบทบาทของตนและเตรียมตัวที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรม

- เตรียมความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ร่วมกัน เช่น สื่อการสอน บางอย่างต้องใช้ร่วมกับอุปกรณ์หรือเครื่องมืออื่นด้วย

- เตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมและห้องสอน เช่น ขนาดของห้องเรียนควรเหมาะสมกับสื่อที่ใช้ สภาพของแสงหรือเสียงก็ควรจัดให้เหมาะสมเช่นกัน

5) การนำเสนอ

- ช่วงนำเข้าสู่บทเรียน การใช้สื่อควรนำเสนอใจให้แก่บทเรียน

- ช่วงสอนเนื้อหาบทเรียน เป็นการใช้สื่อเพื่อถ่ายทอดสาระความรู้ หรือเนื้อหาบทเรียนให้แก่ผู้เรียน

- ช่วงสรุปบทเรียน ควรมีการใช้สื่อการสอนเพื่อสรุปเนื้อหาที่สำคัญของบทเรียน

การใช้สื่อควรปฏิบัติดังนี้

- ใช้สื่อการสอนตามลำดับที่วางแผนไว้

- ควบคุมเวลาการใช้สื่อให้เป็นไปตามแผน
- ไม่ควรให้นักเรียนเห็นสื่อก่อนการใช้ เพราะอาจทำให้นักเรียนหมดความตื่นตัว
- ทำกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบการใช้สื่อ เช่น การระดมสมอง ตั้งคำถาม อภิปราย เป็นต้น
- การนำเสนอควรมีจุดเน้นและอธิบายรายละเอียดในส่วนที่สำคัญในขณะนำเสนอ
- การนำเสนอด้วยสื่อควรออกแบบให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการนำเสนอ เช่น นักเรียนควรมีโอกาสมีส่วนร่วมกับกิจกรรมหรือการใช้สื่ออย่างทั่วถึง

จะเห็นได้ว่าบทบาทของครูผู้สอนจะให้ความสำคัญกับนักเรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมจะสะท้อนความต้องการในการพัฒนานักเรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของนักเรียนได้ การวางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหาและกิจกรรม การสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม การอภิปราย และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูผู้สอนและเพื่อน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเคลื่อนไหว มีชีวิตชีวา ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มนักเรียน

4.2.3 จากข้อ 4.2.2 หลังจากครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนได้ผ่านการอบรมเพื่อเพิ่มเทคนิคและพัฒนากลยุทธ์การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อให้ครูผู้สอนได้กลับไปทดลองใช้กับนักเรียนในโรงเรียนของตนต่อไป

4.3 ระยะที่ 3 ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้หลังจากครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนได้ผ่านการอบรมเพื่อเพิ่มเทคนิคและพัฒนากลยุทธ์การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรียบร้อยแล้วก็ให้ครูผู้สอนได้กลับไปทดลองใช้กับนักเรียนในโรงเรียนของตน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนที่ผ่านการอบรม กลับไปสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน โดยมีนักเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมการทดลองครั้งนี้ทั้งหมด รวมจำนวน 294 คน
2. ผู้วิจัยให้ครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมเป็นผู้ดำเนินการทดสอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้
 - ครูชี้แจงและอธิบายบทเรียนและการทำกิจกรรมให้กับนักเรียนได้ทราบ
 - ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาบทเรียน โดยให้นักเรียนศึกษาบทเรียนที่ครูสอนได้จัดเตรียมให้ และนำมาอภิปรายร่วมกันเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 - ครูแบ่งกลุ่มนักเรียน และดำเนินกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยมีครูคอยเป็นผู้ให้ความสะดวกในการดำเนินกิจกรรม
 - ให้นักเรียนสะท้อนความคิดและองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม
 - ประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่นักเรียนได้เรียนและทำกิจกรรมมา ด้วยวิธีการทำแบบทดสอบ

ซึ่งมีรายละเอียดของขั้นตอนการทำกิจกรรมดังนี้

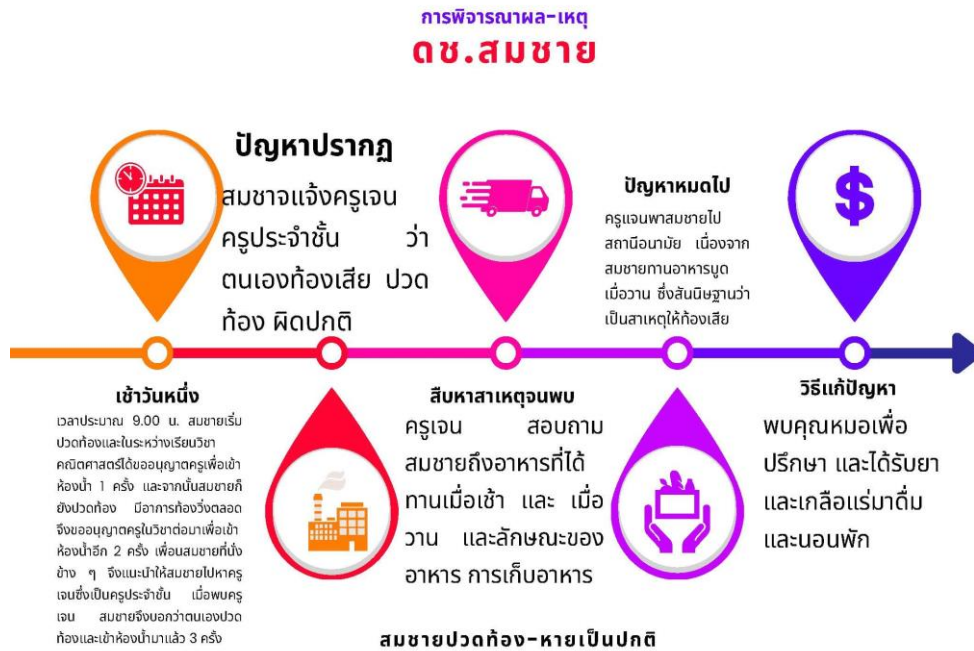
กิจกรรมคือ การประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนาในหัวข้อเรื่องอริยสัจ 4 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักคำสอนที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดับทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ทุกข์ : การมีอยู่ของทุกข์ คือการสำรวจความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง สมุทัย : เหตุแห่งทุกข์ คือการค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร นิโรธ : ความดับทุกข์ คือการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มรรค : หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ คือการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว โดยมีรายละเอียดของเนื้อหา ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4.1 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (1)

ภาพที่ 4.2 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (2)

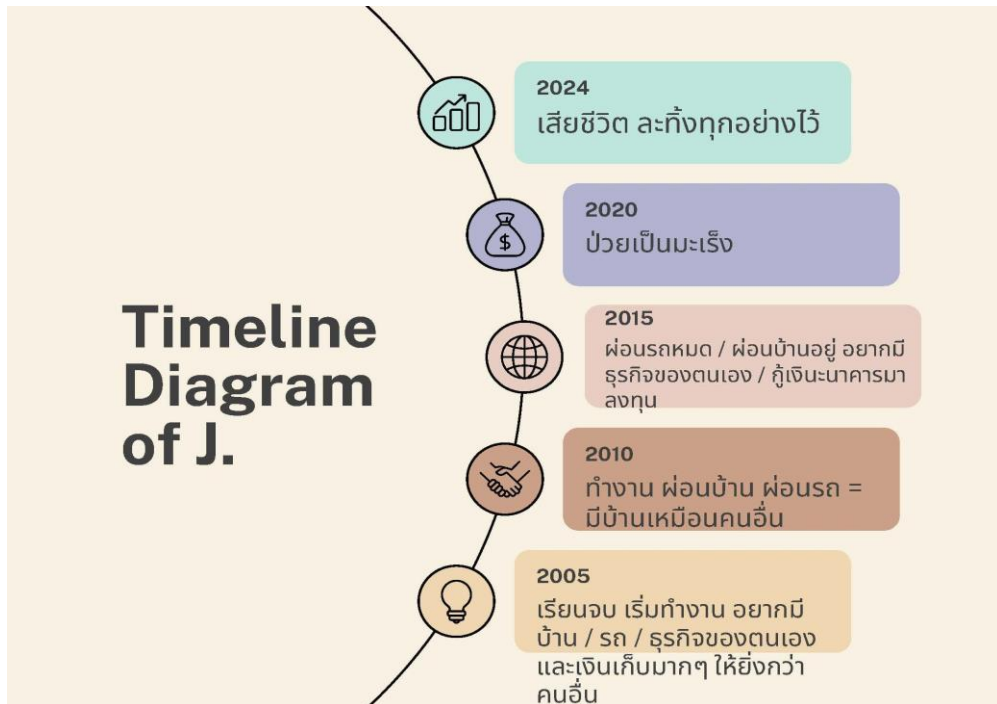

ภาพที่ 4.3 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (3)

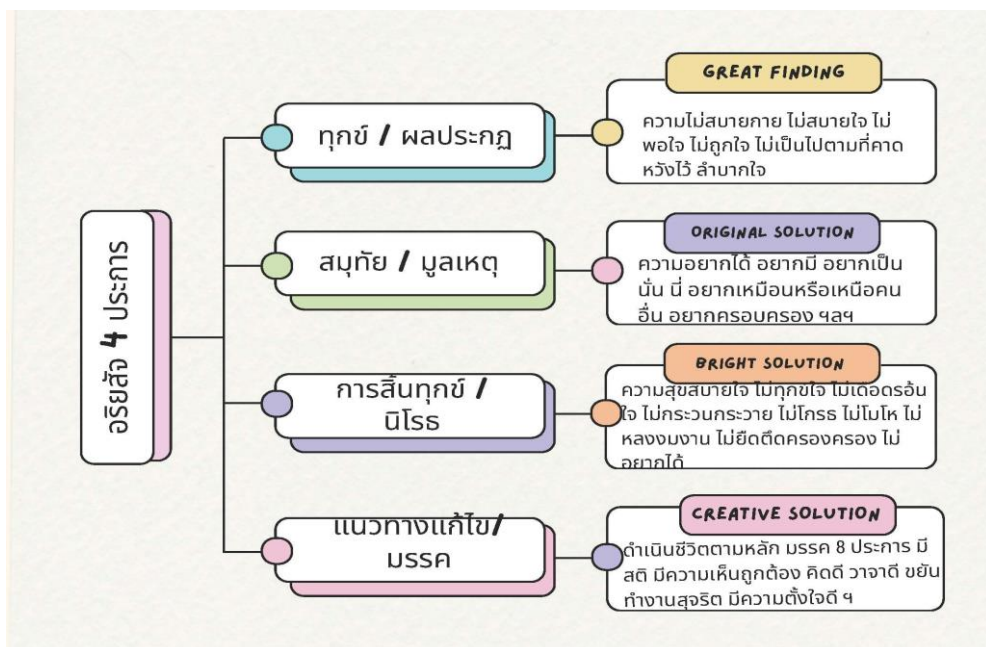
4 ช่วงชีวิต

ภาพที่ 4.4 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (4)

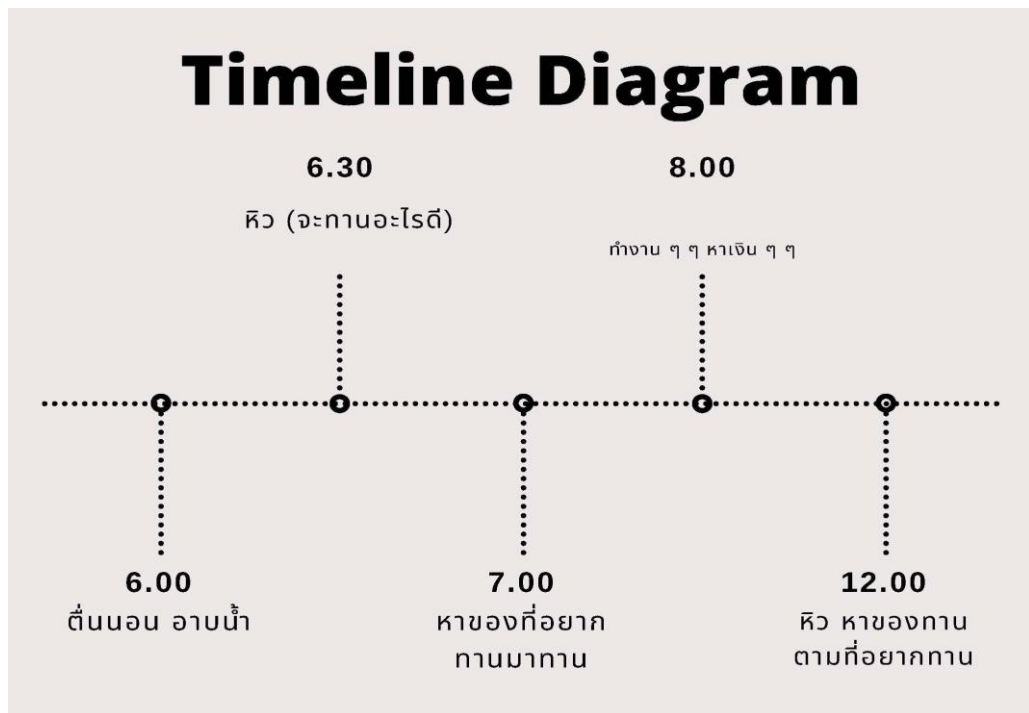
ภาพที่ 4.5 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (5)

ภาพที่ 4.6 ใบความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (6)

ภาพที่ 4.7 ไขความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (7)

ภาพที่ 4.8 ไขความรู้เพื่อศึกษาอริยสัจ 4 แบบ Timeline (8)

ผลจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ดังรายละเอียดตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานก่อนและหลังของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	n	\bar{X}	S.D.	t	Sig
Pretest	294	5.02	2.445	12.318	.001*
Posttest	294	7.23	1.923		

จากตารางที่ 4.9 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 294 คน มีผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนเฉลี่ย Posttest อยู่ที่ (\bar{X} = 7.23, S.D.= 1.923) และคะแนนเฉลี่ย Pretest อยู่ที่ (\bar{X} = 5.02, S.D.= 2.445)

ตารางที่ 4.10 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนการตอบถูกของแบบทดสอบก่อนและหลังของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

ข้อทดสอบ	Pretest	ร้อยละ	Posttest	ร้อยละ	เพิ่มขึ้นร้อยละ
1. “บัวเป็นหวัด” ข้อใดที่อาจเป็นสาเหตุให้บัวเป็นหวัด	163	55.44	268	91.16	35.71
2. บัวอยากหายจากการเป็นหวัด ควรทำอย่างไร	212	72.11	276	93.88	21.77
3. บัวทานยาแล้วแต่ยังไม่หายดี ควรทำอย่างไรในตอนเย็น	196	66.67	245	83.33	16.67
4. ถ้านักเรียนไม่ตั้งใจเรียน ผลจะเป็นอย่างไรในอนาคต	217	73.81	268	91.16	17.35
5. มานะอยากสร้างบ้านใหม่ให้แม่ มานะควรทำอย่างไร	173	58.84	247	84.01	25.17
6. มานีชอบดูและฟังการ์ตูนภาษาอังกฤษ คาดว่ามานีจะมีความสามารถด้านใดในอนาคต	162	55.10	250	85.03	29.93
7. นายเอ อยากร่ำรวยกว่าคนอื่น ๆ รอบตัวเขา จึงเลือกค้ายาเสพติด จนกระทั่งถูกจับติดคุก นายเอต้องทนทุกข์จากการติดคุกเพราะสาเหตุใด	160	54.42	224	76.19	21.77

8. จากข้อ 7 สาเหตุแรกสุดที่ทำให้ให้นายเอต้องติดคุกคืออะไร	65	22.11	108	36.73	14.63
9. มนุษย์ทุกคน เมื่อเกิดมาแล้วย่อมมีแก่ เจ็บป่วย และตาย จากเป็นทุกข์ตามธรรมชาติของชีวิต จากข้อความนี้มูลเหตุของทุกข์จากการแก่ ป่วย และตายคืออะไร	62	21.09	118	40.14	19.05
10. จากข้อ 9 ตามหลักอริยสัจ 4 มนุษย์ควรทำอย่างไรเพื่อให้พ้นจากทุกข์จากการเกิด	65	22.11	126	42.86	20.75

จากตารางที่ 4.10 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสนกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 294 คน ทำแบบทดสอบถูกหลังเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งข้อที่ 1-7 จะเห็นได้ว่านักเรียนตอบถูกเป็นจำนวนมาก ผลการตอบถูกทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน มีมากถึง 50 เปอร์เซ็นต์ เพราะนักเรียนสามารถเข้าใจวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูลที่นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาคิดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นการมองเห็นทางและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการได้ ซึ่งในข้อ 1-7 นั้น เป็นแบบทดสอบที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของการจำแนกระบุปัญหา อุปสรรค หรือทุกข์ ความสามารถในการรู้ถึงสาเหตุของปัญหา อุปสรรคหรือทุกข์ ด้วยประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ รับประทาน ได้ยินได้ฟังมา และความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ วางแผนในการแก้ปัญหา การจัดการกับอุปสรรค หรือวางแผนการดำเนินการในการละทุกข์ (มรรค) ได้ ส่วนข้อที่ 8-10 จะเห็นได้ว่า ผลการตอบถูกของนักเรียน อยู่ในระดับที่ไม่ถึง 50 เปอร์เซ็นต์ ทั้งก่อนและหลัง แม้ว่าผลการตอบถูกหลังการเรียนจะเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังไม่ถึงระดับกลาง 50 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแบบทดสอบ 3 ข้อสุดท้าย เป็นแบบทดสอบอยู่ชั้นระดับจิตใจที่ลึกถึงระดับความต้องการหรือความอยากที่อยู่ในจิตใจ หรือที่เรียกว่ากิเลสอันนอนเนื่องในสันดาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนหรือเด็กในระดับชั้นประถมยังไม่สามารถพินิจวิเคราะห์ให้เข้าใจได้หรือเข้าถึงได้ เพราะเป็นการวิเคราะห์ที่ลึกลงไปอีกถึงในระดับจิตใจอันลึกที่สุดที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดทุกข์อย่างแท้จริง จึงทำให้คนตอบถูกมีจำนวนน้อย

จากการศึกษาชั้นตอนนี้สามารถสรุปได้ว่า

ผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หลังเรียนนักเรียนส่วนใหญ่มีผลคะแนนดีขึ้น จากการที่ครูผู้สอนให้ประสบการณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎี หลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้น และมีความเป็นไปได้สูงที่การดำเนินการในครั้งนี้จะประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ

4.4 ระยะ 4 สะท้อนผลกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาวิจัยและการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐาน พบว่าการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาด้านสื่อการสอน ด้านเนื้อหาและภาระงาน ด้านผู้เรียน และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผ่านกิจกรรมการเรียน การสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือกระทำและเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์และการร่วมมือกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัย ในการทำงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันโดยที่ครูผู้สอนมีหน้าที่กำกับดูแลชั้นเรียน และควบคุม ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ครูควรมีคุณลักษณะที่สำคัญคือมีความรู้และความพร้อมในกิจกรรมและเรื่องที่สอน เข้าใจเนื้อหาที่จะสอน และเข้าใจผู้เรียน ให้คำแนะนำ ชี้แนะ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง และที่สำคัญครูต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ส่วนปัญหาและอุปสรรคจากการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่พบส่วนใหญ่คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการสอดแทรกหลักในการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนและไม่สามารถ อธิบาย การปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้ ซึ่งเนื้อหาบางอย่างยากสำหรับนักเรียนไม่เพียงพอต่อความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชาต้องได้รับการเรียนรู้และการตั้งคำถามจากครูผู้สอน และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานต้องใช้เวลาจึงอาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการเวลาที่มีอยู่กับจำนวนเนื้อหาหลักสูตรที่มากได้

ดังนั้นเพื่อการพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดอบรมให้ความรู้กับครูผู้สอนเพื่อให้ครูผู้สอนได้นำเทคนิคที่ได้รับจากการอบรมไปถ่ายทอดให้กับนักเรียน ซึ่ง 1 ในกิจกรรมคือ การประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ในหัวข้อเรื่องอริยสัจ 4 หลังจากครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนได้ผ่านการอบรมเพื่อเพิ่มเทคนิคและพัฒนากลยุทธ์การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรียบร้อยแล้วก็ให้ครูผู้สอนได้กลับไปทดลองใช้กับนักเรียนในโรงเรียนของตน ผลพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษา ศึกษปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 294 คน มีทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุแห่งการดับทุกข์ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเชิงเหตุผลหลังจากการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เช่น ทุกข์ เป็นการค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร นิโรธ : เป็นการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มรรค : เป็นการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาด้วยแบบทดสอบ ซึ่งได้ผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน จากการที่ครูผู้สอนให้ประสบการณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎี

หลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้นไป ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนต่อไป ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. ให้กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน โดยอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกในกลุ่มหรือจากการศึกษา
2. ให้กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหา โดยทุกคนในกลุ่มควรเข้าใจในปัญหา เหตุการณ์ที่กล่าวถึงในปัญหานั้น
3. ให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย ช่วยกันคิดอย่างมีเหตุมีผล เพื่อนำไปตั้งสมมติฐานเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น
4. ให้กลุ่มผู้เรียนได้อธิบายและตั้งสมมติฐานให้เชื่อมโยงกับปัญหาที่ได้ระดมความคิดแล้วนำมาวิเคราะห์
5. กลุ่มผู้เรียนสามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ และสามารถแก้ไขปัญหาได้

บทที่ 5

สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อสะท้อนผลกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-5-6 จาก 20 โรงเรียน จำนวน 100 คน ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมในการทดสอบการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน จำนวน 294 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบมาตราส่วน 5 ระดับโดยใช้หลักของ Likert Scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล ด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถสรุปผลของการวิจัยตามข้อค้นพบ ได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแทนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาจะเป็นเพศชาย จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 เรียนอยู่ ชั้น ป.6 จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 49.0 รองลงมาเรียนอยู่ ชั้น ป.5 จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 และ เรียนอยู่ชั้น ป.4 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 ตามลำดับ

5.1.2 วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านผู้เรียน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 1 นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม รองลงมา ข้อ 5 นักเรียนรู้สึกสนุกกับกิจกรรมการเรียน ข้อ 4 นักเรียนรู้สึกพอใจเมื่อมีเพื่อนร่วมชั้นเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างการนำเสนอ งาน ข้อ 2 นักเรียนมีการอภิปรายช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่ม และข้อ 3 นักเรียนกล้าถามกล้าแสดงความคิดเห็น กล้านำเสนอผลงาน ตามลำดับ

2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 5 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น รองลงมา

ข้อ 1 กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ข้อ 2 ในระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้มีการมอบหมายการทำงานเป็นกลุ่ม ข้อ 4 กิจกรรมการเรียนรู้ได้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์แยกแยะ และข้อ 3 มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน ตามลำดับ

3) ด้านเนื้อหาและภาระงาน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 4 นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน รองลงมา ข้อ 2 เนื้อหาในบทเรียนมีความเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของนักเรียน ข้อ 3 เนื้อหาในบทเรียนมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน และข้อ 1 หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาค่อนข้างน่าสนใจ ทำให้อ่านการเรียนรู้ ตามลำดับ

4) ด้านสื่อการสอน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 1 สื่อการสอนมีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ รองลงมา ข้อ 2 การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนสามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ ข้อ 3 มีการใช้สื่อเทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชัน มาใช้ในการสอน และข้อ 4 นักเรียนสามารถใช้เครื่องมือสื่อเทคโนโลยีส่วนตัวได้อย่างเต็มที่ ตามลำดับ

5) ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 4 ครูและนักเรียนมีความสุขในการเรียน รองลงมา ข้อ 2 ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ และกว้างพอเมื่อจัดแจงโต๊ะและเก้าอี้กันอย่างเหมาะสม ข้อ 5 การมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนทำให้บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ข้อ 3 มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และข้อ 1 ห้องเรียนมีความกว้างเพียงพอสะดวกในการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

5.1.3 ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

จากแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 20 คน จาก 20 โรงเรียน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยใช้กับอำเภอสันกำแพง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผ่านกิจกรรมการเรียน การสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือกระทำและเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจริง และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์และการร่วมมือกัน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัย ในการทำงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันโดยที่ครูผู้สอนมีหน้าที่กำกับดูแลชั้นเรียน และควบคุม ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนพระพุทธศาสนาได้หลากหลาย มีเทคนิควิธีการที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนสนใจ และเข้าถึงหลักวิธีการต่าง ๆ ได้ดีกว่าการอ่านเพียงอย่างเดียว เพราะกิจกรรมบางอย่างต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติเพื่อความรู้ความเข้าใจที่คงทน เช่น การแสดงละครจำลองสถานการณ์ เกม กรณีตัวอย่าง เป็นต้น คุณลักษณะที่สำคัญของครูในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานควรครุควรมีความรู้และความพร้อมในกิจกรรมและเรื่องที่สอน เข้าใจเนื้อหาที่จะสอน และเข้าใจผู้เรียน ให้คำแนะนำ ชี้แนะ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง และที่สำคัญครูต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ปัญหาและอุปสรรคจากการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่พบส่วนใหญ่คือกระบวนการจัดการเรียนรู้

ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขาดการสอดแทรกหลักในการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนและไม่สามารถ อธิบายการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้ ซึ่งเนื้อหาบางอย่างยากสำหรับนักเรียนไม่เพียงพอต่อความเข้าใจในเนื้อหาของรายวิชาต้องได้รับการเรียนรู้และการตั้งคำถามจากครูผู้สอน และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานต้องใช้เวลาจึงอาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการเวลาที่มีอยู่กับจำนวนเนื้อหาหลักสูตรที่มากได้และข้อเสนอแนะครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ แปลกใหม่แต่ยังคงมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่ เพื่อให้ให้นักเรียนได้จดจำเกี่ยวกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมที่พัฒนาทักษะการคิด ทักษะความมีเหตุผลของนักเรียนและสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ให้เหมาะกับเนื้อหาและเหมาะกับวัยของผู้เรียน สร้างองค์ความรู้เนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่ายสำหรับนักเรียนแต่ละวัยให้เหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนและสังคม

5.1.4 พัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยที่เข้าร่วมอบรม ให้ความสนใจและมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้อย่างจริงจัง โดยผู้วิจัยได้หารือกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในการฝึกอบรมและได้ทำการกำหนดเวลา ในการเข้าอบรมเป็นเวลา 1 วัน ตลอดจนได้กำหนดเนื้อหาสาระของการอบรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานแก่กลุ่มเป้าหมาย (ครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียน จำนวน 20 โรงเรียน) ซึ่งข้อค้นพบจากการอบรมครูผู้สอน ดังนี้

1) ครูผู้สอนต้องจัดเตรียมการสอน

- สำนวญทรัพยากรและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อจัดวางแผนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
- กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน ซึ่งเป็นความคาดหวังของครูผู้สอน ที่มีต่อนักเรียน ว่าเมื่อผ่านการเรียนการสอนในบทเรียนหนึ่ง ๆ ไปแล้ว นักเรียนควรจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างไร

- วิเคราะห์นักเรียน จะทำให้ทราบถึงความต้องการ ความสนใจ ความสามารถในการเรียน ความรู้ และทักษะพื้นฐานที่มีอยู่ของนักเรียน

2) จัดลำดับเนื้อหาที่จะเรียน เป็นการเตรียมการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ตามลำดับขั้น โดยการพิจารณาเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3) เขียนแผนการสอน เป็นการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาปัญหา สำนวญทรัพยากร วิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน วิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหา กำหนดกิจกรรม และวิธีสอน กำหนดสื่อการเรียนการสอน วิเคราะห์และประเมินผล

4) เตรียมการใช้สื่อ

- เตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เช่น การเตรียมบทบรรยายประกอบสื่อ การจัดลำดับการใช้สื่อ การตรวจเช็คสภาพหรือทดลองสื่อก่อนการใช้งานจริง

- เตรียมความพร้อมนักเรียนก่อนใช้สื่อการสอนครูผู้สอนควรทำความเข้าใจกับนักเรียนถึง กิจกรรมการเรียนและลักษณะการใช้สื่อการสอน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนทราบบทบาทของตนและเตรียมตัวที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรม

- เตรียมความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ร่วมกัน เช่น สื่อการสอนบางอย่างต้องใช้ร่วมกับอุปกรณ์หรือเครื่องมืออื่นด้วย

- เตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมและห้องสอน เช่น ขนาดของห้องเรียนควรเหมาะสมกับสื่อที่ใช้ สภาพของแสงหรือเสียงก็ควรจัดให้เหมาะสมเช่นกัน

5) การนำเสนอ

- ชვენำเข้าสู่บทเรียน การใช้สื่อควรน่าสนใจให้แก่บทเรียน

- ชვენสอนเนื้อหาบทเรียน เป็นการใช้สื่อเพื่อ ถ่ายทอดสาระความรู้ หรือเนื้อหาบทเรียนให้แก่นักเรียน

- ชვენสรุปบทเรียน ควรมีการใช้สื่อการสอนเพื่อสรุปเนื้อหาที่สำคัญ ของบทเรียน การใช้สื่อควรปฏิบัติดังนี้

- ใช้สื่อการสอนตามลำดับที่วางแผนไว้

- ควบคุมเวลาการใช้สื่อให้เป็นไปตามแผน

- ไม่ควรให้นักเรียนเห็นสื่อก่อนการใช้ เพราะอาจทำให้นักเรียนหมดความตื่นเต้น

- ทำกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบการใช้สื่อ เช่น การระดมสมอง ตั้งคำถาม อภิปราย เป็นต้น

- การนำเสนอควรมีจุดเน้นและอธิบายรายละเอียดในส่วนที่สำคัญในขณะนำเสนอ

- การนำเสนอด้วยสื่อควรออกแบบให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการนำเสนอ เช่น นักเรียนควรมีโอกาสมีส่วนร่วมกิจกรรมหรือการใช้สื่ออย่างทั่วถึง

5.1.5 ทดลองกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ครูผู้สอนของแต่ละโรงเรียนที่ผ่านการอบรม กลับไปสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน โดยมีนักเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมการทดลองครั้งนี้ทั้งหมด รวมจำนวน 294 คน ซึ่งขั้นตอนการทำกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมคือ การประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนาในหัวข้อเรื่องอริยสัจ 4 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักคำสอนที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดับทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ทุกข์ : การมีอยู่ของทุกข์ คือการสำรวจความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง สมุทัย : เหตุแห่งทุกข์ คือการค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร นิโรธ : ความดับทุกข์ คือการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มรรค : หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ คือการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว ผลจากการทดลองทำกิจกรรมพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 294 คน มีผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีคะแนนเฉลี่ย Posttest อยู่ที่ ($\bar{X} = 7.23$, S.D.= 1.923) และคะแนนเฉลี่ย Pretest อยู่ที่ ($\bar{X} = 5.02$, S.D.= 2.445) และจำนวนผู้ทำแบบทดสอบถูกหลังเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งข้อที่ 1-7 จะเห็นได้ว่านักเรียนตอบถูกเป็นจำนวนมากเพราะ

นักเรียนสามารถเข้าใจวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูล ที่นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาคิดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นการมองเห็นทางและแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นกระบวนการได้ ส่วนข้อที่ 8-10 ซึ่งจะอยู่ชั้นระดับจิตใจที่เด็กยังเข้าไม่ถึงเพราะเป็นการวิเคราะห์ที่ลึกลงไปอีกจึงทำให้คนที่ตอบถูกมีจำนวนน้อย จากการศึกษาชั้นตอนนี้สามารถสรุปได้ว่า ผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หลังเรียนนักเรียนส่วนใหญ่มีผลคะแนนดีขึ้น จากการทำครูผู้สอนให้ประสบการณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎี หลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้น และมีความเป็นไปได้สูงที่การดำเนินการในครั้งนี้จะประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ

5.1.6 สะท้อนผลกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

หลังทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กิจกรรม การประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนแบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนาหัวข้อเรื่อง อริยสัจ 4 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษา ศึกษาระดับปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 294 คน มีทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุแห่งการดับทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเชิงเหตุผลหลังจากการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เช่น ทุกข์ เป็นการสำรวจความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง สมุทัย : เป็นการค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร นิโรธ : เป็นการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มรรค : เป็นการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาด้วยแบบทดสอบ ซึ่งได้ผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน จากการทำครูผู้สอนให้ประสบการณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎี หลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้น ดังนั้น ในชั้นตอนนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนต่อไป ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. ให้กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน โดยอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกในกลุ่มหรือจากการศึกษา
2. ให้กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหา โดยทุกคนในกลุ่มควรเข้าใจในปัญหา เหตุการณ์ที่กล่าวถึงในปัญหานั้น
3. ให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย ช่วยกันคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อนำไปตั้งสมมติฐานเพื่อใช้แก้ปัญหา
4. ให้กลุ่มผู้เรียนได้อธิบายและตั้งสมมติฐานให้เชื่อมโยงกับปัญหาที่ได้รับระดมความคิดแล้วนำมาวิเคราะห์
5. กลุ่มผู้เรียนสามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ และสามารถแก้ไขปัญหาได้

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

1) ด้านผู้เรียน

กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านผู้เรียน พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งครูผู้สอนจะมุ่งการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนสูงสุด และเน้นบทบาทการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น กิจกรรมเกม กิจกรรมการแสดง เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความเข้าใจ และเกิดประสบการณ์โดยตรงจากการเรียนรู้ สอดรับกับแนวคิดของ **นรรีชต์ ผินเชียร (2561)** ให้ความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ วิธีการ และสื่อที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกซึ่งเกิดมาจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยตัวเอง แต่แตกต่างที่ความต้องการ ความสนใจและความถนัด รวมไปถึงทักษะต่าง ๆ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงไม่ควรไปในแนวทางเดียว ควรมีความหลากหลายและตอบสนองต่อความสนใจของเด็กทุกกลุ่ม และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ **วันชัย สาเส็ง (2561)** ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการความคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน และมีคุณสมบัติตรงกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข อีกทั้งยังมีสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชนสิทธิ์ ลิพธิ์สูงเนินและเอกสิทธิ์ ขนิษฐภุมิ (2564)** ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาครูคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ที่ส่งเสริมการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ มี 6 ขั้นตอน เรียกว่า DEECE ได้แก่ 1. ขั้นสร้างความสนใจ (Draw attention) 2. ขั้นให้ประสบการณ์ (Experience learning) 3. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (Engage in activities) 4. ขั้นสร้างความรู้ใหม่ (Construct new knowledge) 5. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange knowledge) และ 6. ขั้นประเมินผล (Evaluate outcomes) ส่วนประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานพบว่าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับดี ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และผู้เรียนมีความเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (DEECE) โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นคือ นักเรียนกล้าถาม กล้าแสดงความเห็น กล้านำเสนอ ผลงาน **เนื่องจากการเรียนด้วยกิจกรรมทำให้เด็กเกิดความเข้าใจง่าย กล้าคิด กล้าถามถึงแม้ผลเฉลี่ยที่ออกมาจะน้อยกว่าข้ออื่นแต่ก็ยังอยู่ในระดับที่มาก** ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับแนวคิดของ **ชนสิทธิ์ ลิทธิ์สูงเนิน และคณะ (2565)** ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม คือวิธีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างหนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำของ John Dewey อันหมายถึง ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ในปัจจุบันได้ และสามารถค้นคว้าหาความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลา โดยมีกระบวนการคือครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้มีกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ซึ่งมีความสนุกสนาน น่าสนใจ และไม่น่าเบื่อหน่าย โดยที่นักเรียนจะซึมซับความรู้ ความเข้าใจ และได้ฝึกคิดได้เองถึงเนื้อหาสาระในระหว่างทำกิจกรรม โดยครูจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก คอยให้คำแนะนำ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น **เนื่องจากการเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมจะทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง** จากการเล่นเกม การทดลอง เป็นต้น จึงนำไปสู่การพัฒนาความรู้ของนักเรียนได้ดี ซึ่งมีผลเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ **ศศิธร ลิจันท์พร (2556)** ที่กล่าวว่า การเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และทำความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนผ่านกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากการเล่นเกม การทดลอง การสร้างสรรค์ผลงาน และการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น โดยการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนการใช้สื่อที่ดี นำไปสู่การพัฒนาความรู้ตัวบุคคล และยังตอบรับกับแนวคิดของ **ศิริชัย นามบุรี (2556)** ที่กล่าวว่าการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หรือ ABL เป็นการเรียนรู้ที่เน้น ความสำคัญไปที่ผู้เรียน เรียนผ่านประสบการณ์ ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงมากในการส่งเสริม ศักยภาพของบุคคลที่จะพัฒนาไปได้ตลอดชีวิต ผู้เรียนจะเรียนอย่างมีความสุข มีการพัฒนาไปด้วย ความมั่นใจ และพึงพอใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รชกร ไชยวงศ์ (2564)** ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพรูสาวิชาวิชาสังคมศึกษา คือ

- 1) Clarifying unfamiliar terms กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ ข้อความที่ปรากฏอยู่ในปัญหาให้ชัดเจน
- 2) Problem definition กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน
- 3) Brainstorm กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผลเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น
- 4) Analyzing the problem กลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญ
- 5) Formulating learning issues กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้
- 6) Self-study ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการ

เรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง 7) Reportingจากรายงานข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่ ได้ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและแนวทางเพื่อนำไปใช้โอกาสต่อไป

ส่วนข้อที่มีค่าน้อยกว่าข้ออื่นคือ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน **เนื่องจาก**ครูผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำเหตุผลหรือคำตอบมาอภิปราย เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้และช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา กับสถานการณ์จริงนั้นได้ และส่งเสริมกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) กล่าวว่าการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมีหลักการในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดด้วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มให้มากที่สุดค้นพบ และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง กลุ่มจะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่จะฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถปรับตัว ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้โดยครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพยายามค้นหาคำตอบด้วย ตนเองจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดีและจำได้นาน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของพระยยุทธนา มาลาวิโส (มาลาวงษ์) (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า (1) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการทดสอบก่อนเรียนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเฉลี่ยร้อยละ 79.92 หลังเรียนมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์เฉลี่ย ร้อยละ 81.07 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เนื่องจากชุดวิธีสอนแบบเชิงรุก มีตัวชี้วัด สาระ การเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ ชิ้นงานและหรือภาระงาน กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผลล้วนเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพ (2) นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก ทำให้ผู้เรียนมี ปฏิสัมพันธ์กันในชั้นเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถามโต้ตอบกัน เกิดการช่วยเหลือกันแบบ เพื่อนช่วยเพื่อน ผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วจะช่วยอธิบายความเข้าใจให้เพื่อนฟัง (3) นักเรียนที่ได้รับการ สอนโดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุกมีทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก นักเรียนมีการวิเคราะห์สถานการณ์ สามารถจำแนกได้อย่างสมเหตุสมผล (มีทักษะความคิดด้านการวิเคราะห์เนื้อหา) ร่วมกันวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างเหตุปัจจัยกับผลที่ปรากฏขึ้น เชื่อมโยงกับหลักไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิต (มีทักษะด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์) และร่วมกันวิเคราะห์หลักของไตรสิกขา (ด้านการวิเคราะห์ หลักการ) และ (4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบเชิงรุกอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากนักเรียนรู้สึกมีความสุขสนุกสนานมีอิสระในการเรียนรู้ ได้แสวงหาเหตุ ปัจจัยของปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม มีความสนใจในการศึกษา สถานการณ์และค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้น ๆ อย่างกระตือรือร้น กิจกรรมช่วยนักเรียน เข้าใจเนื้อหาเรื่องไตรสิกขา และพุทธศาสนสุภาษิตได้มากขึ้น

3) ด้านเนื้อหาและภาระงาน

กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านเนื้อหาและภาระงาน พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน **เนื่องจาก** การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมส่วนใหญ่จะสอนหรือสมมติมาจากเรื่องจริงเพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันของนักเรียนได้ พ้องรับกับแนวคิดของ**ขงลิทส์ ลิทส์สูงเนิน และคณะ (2565)** ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานออกมาเป็นข้อ ๆ ดังนี้ 1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาได้ 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรืออยากร่วมกิจกรรมที่ครูผู้สอนจัดขึ้น 3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง 4. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจาร์ณญาณ 5. เพื่อช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาแก่ผู้เรียน 6. เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนและช่วยเพิ่มความสุขในการเรียน 7. เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกโดยผ่านการทำกิจกรรมได้ 8. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปเชื่อมโยงปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้โดยผ่านการลงมือทำ

ส่วนข้อที่มีค่าน้อยกว่าข้ออื่น หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาค่อนข้างน่าสนใจ ทำให้อุบายการเรียนรู้ **เนื่องจาก** วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเยอะ ทำให้เด็กนักเรียนไม่ค่อยสนใจ แต่การสอนด้วยการใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นการช่วยดึงดูดความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากขึ้น ประสานกับแนวคิดของ**อัฟฎอล อาแว และคณะ (2566)** อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใส่ใจ เน้นการอภิปรายองค์ความรู้ประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดหาเหตุผล ได้แสดงความคิดเห็นสะท้อนแนวคิดของตนผ่านการแสดงเหตุผลประกอบคำตอบอย่างสมเหตุผล อันเป็นการส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการให้เหตุผล โดยผู้สอนมีหน้าที่ออกแบบกิจกรรม อำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา หรือการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยคำถาม ข้อสังเกต ตัวอย่างเปรียบเทียบ ในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

4) ด้านสื่อการสอน

กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสื่อการสอน พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ข้อ 1 สื่อการสอนมีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ **เนื่องจาก** การใช้สื่อที่สร้างสรรค์ มีกิจกรรมใหม่ ๆ ให้เหมาะกับเนื้อหาและวัยของนักเรียน จะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างยิ่งขึ้น ซึ่งไม่ขัดกับกับแนวคิดของ**นิลุบล วรวิษณุธนะเลิศ (2555)** ที่กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity – Base Learning) ครูจะเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เปรียบเสมือนเป็นผู้นำกิจกรรมไม่ใช่ผู้บรรยาย ผู้เรียน จะลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจารย์นำมาใช้ ซึ่งมีเทคนิคมากมาย เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้การทำโครงการ การเรียนรู้โดย

การบริการสังคม ครูอาจใช้วิธีการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันและให้มีการสรุปผลการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และต้องมีการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเอง การเรียนรู้วิธีนี้จะเป็นการให้ผู้เรียนใช้สติปัญญาและเหตุผล ไม่มีใครอยู่เบื้องหลังเพราะจะต้องเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน การแบ่งกลุ่มย่อยควรมีตั้งแต่ 6-10 คน ควรให้ผู้เรียนคล้อยตามกันให้มากที่สุด เพื่อจะได้มีสมาชิกทั้ง เก่ง ปานกลาง และอ่อน จะได้เรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนได้ วิธีการง่าย ๆ ในการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เช่น การใช้คำถามนำ และให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากทั้งในและนอกห้องเรียน และมานำเสนอในชั้นเรียน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มตั้งคำถามเพื่อถามกลุ่มที่นำเสนอ ซึ่งการถาม-ตอบ เป็นสิ่งง่าย ๆ ที่สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้โดยที่ผู้สอนแทบจะไม่ต้องบรรยายมาก เพียงแค่มีการสรุปสาระความรู้ท้ายคาบทุกครั้ง สิ่งสำคัญ คือ ผู้สอนเป็นเพียงวิทยากรกระบวนการ ที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนจะมีใช้เพียงแค่สอน แต่จะเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ และเข้ากันกับงานวิจัยของพระมหาศุขชัยภรณ์ สิทธิเมธี (อาลากุล) และ อำนาจ เดชชัยศรี (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถิปุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

- 1) ควรส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ถ้ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” สร้างความศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในหลักบาปบุญคุณโทษ
- 2) ควรสื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อภาพนิ่ง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยกระตุ้นให้นักเรียนมีทักษะ และอบรมผู้สอนเพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้สื่อการเรียนรู้
- 3) ควรส่งเสริมและจัดกิจกรรมประกอบอื่น ๆ เช่น กิจกรรมการฝึกจิตภาวนา ประกวดมรรยาทชาวพุทธ เข้าค่ายพุทธบุตรประจำปี จัดกิจกรรมหลักและกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา เพื่อพัฒนากระบวนการกิน อยู่ ดู ฟังเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นต้น
- 4) ควรส่งเสริมผู้สอนวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นให้นักเรียนนำผลการประเมินมาปรับปรุงความประพฤติตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการประเมินผลกิริยามารยาท กิน อยู่ ดู ฟัง เป็นร่วมกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อติดตามการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อนำผลมาส่งเสริม แก้ไขปรับปรุงต่อไป

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น คือนักเรียนสามารถใช้เครื่องมือสื่อเทคโนโลยีส่วนตัวได้อย่างเต็มที่ เนื่องจาก ปัจจุบันเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การพัฒนาด้านเทคนิคการสอนและการใช้เทคโนโลยีช่วยสอน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ตอบรับกับแนวคิดของ **ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และคณะ** (2565) สรุปความเห็นไว้ว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม คือวิธีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างหนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำของ John Dewey อันหมายถึง ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่ในปัจจุบันได้ และสามารถค้นคว้าหาความรู้ใหม่ได้ตลอดเวลา โดยมีกระบวนการคือครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้มีกระบวนการเรียนรู้

ผ่านกิจกรรม ซึ่งมีความสุขสนุกสนาน น่าสนใจ และไม่น่าเบื่อหน่าย โดยที่นักเรียนจะซึมซับความรู้ ความเข้าใจ และได้ฝึกคิดได้เองถึงเนื้อหาสาระในระหว่างทำกิจกรรม โดยครูจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก คอยให้คำแนะนำ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งมีได้ขัดแย้งกับงานวิจัยของ **ศุภกาญจน์ วิชานาติ (2564)** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิชา พระพุทธศาสนา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การศึกษาในยุคดิจิทัลปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนและหลากหลาย การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียน แสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญเน้นทำได้จริง เกิดสมรรถนะผู้เรียนได้โดยบูรณาการการนำผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การใช้สื่อตลอดจนการวัดและประเมินผล มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนการศึกษาจากตัวอย่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ตามแนวพุทธวิธีและลักษณะตัวอย่างจะมีการพิจารณาหลักธรรมเกี่ยวกับคำสอน โดยแบ่งตามระดับ ภูมิปัญญาของผู้เรียน สำหรับหลักธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้จะใช้หลักธรรมไตรสิกขาเป็นแกนกลาง การศึกษาและมีหลักธรรมที่ว่าด้วยโยนิโสมนสิการเป็นตัวเชื่อมวางกรอบแนวการปฏิบัติให้บรรลุถึง การศึกษาที่เกี่ยวกับพุทธวิธีในการสอน ให้ตามความเหมาะสมเป็นราย ๆ ด้วยเทคนิคอันหลากหลาย วิธีของพระพุทธเจ้า

5) ด้านสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาใน จังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มี ค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น คือ ครูและนักเรียนมีความสุขในการเรียน **เนื่องจาก** การเรียนการสอนที่ยึด นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนโดยให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดเพราะ การเข้าร่วมและมีบทบาทในการเรียนจะทำให้นักเรียนมีความพร้อม มีความกระตือรือร้นและ มีความสุขในการเรียน ซึ่งมีความเห็นรับด้วยกับแนวคิดของ **วันชัย สาเส็ง (2561)** กล่าวว่า การจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองโดยผ่าน กระบวนการความคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจ อย่างถ่องแท้และสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน และมีคุณสมบัติตรงกับเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข และยังพ้องรับกับแนวคิด ของ **ทศนา แคมมณี (2547)** ได้กล่าวไว้คือการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เป็นความรู้ที่เบิกบาน เพราะหลุด พ้นจากความไม่รู้ นำไปสู่ความใฝ่รู้ อยากรู้อีกเพราะเป็นเรื่องน่าสนใจผู้สอนจึงควรสร้าง ภาวะที่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้หรือคับข้องใจบ้างผู้เรียนจะหาคำตอบเพื่อให้หลุดพ้นจากความข้อง ใจ และเกิด ความสุขขึ้นจากการได้เรียนรู้เมื่อพบคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งมีความขัดแย้งกับงานวิจัยของ **พระปลัดสาธิต อมโร (จินดารอง) (2558)** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษา ปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีปัญหาและอุปสรรคในด้าน กระบวนการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้น้อย เนื่องจากผู้สอนใช้วิธีการสอนที่ไม่ค่อยเป็นระบบ และกระบวนการเรียนขาดแรงจูงใจ ไม่มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร มีกิจกรรมที่

ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่น้อย ส่วนใหญ่นั่งเรียนในห้องเท่านั้น และมีการวัดและประเมินผล การเรียนรู้เพียงบางส่วนของเนื้อหาวิชาเท่านั้น การทดสอบเนื้อหาวิชามีความยากเกินระดับนักเรียนไป

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น คือห้องเรียนมีความกว้างเพียงพอสะดวกในการจัด กิจกรรม เนื่องจาก มีการเตรียมความพร้อมที่ดีเพราะการเรียนด้วยกิจกรรมต้องมีการเตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมของห้องเรียน และต้องดูด้วยว่าสื่อแต่ละอย่างมีความเหมาะสมที่จะใช้กับ สภาพห้องที่ใช้ในการเรียนหรือไม่ ตอบรับกับแนวคิดของ Horsburgh (1944) ได้อธิบายถึงความหมายของวิธีการสอนด้วยกิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า ความ ต้องการในการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับ การลงมือทำกิจกรรม หรือการทดลอง ถ้าเด็กมีโอกาสที่จะสำรวจ ด้วยตนเองโดยการจัดสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวางแผนในการใช้สื่อที่ดี การเรียนรู้จะเป็นความสุขที่ยาวนาน

5.2.2 ทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับ โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ทดลองใช้กิจกรรมการประยุกต์ใช้เทคนิคการสอน แบบ Timeline ในรายวิชาพระพุทธศาสนาในหัวข้อเรื่องอริยสัจ 4 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักคำสอนที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดับทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ทุกข์ : การมีอยู่ของทุกข์ คือการสำรวจความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง สมุทัย : เหตุแห่งทุกข์ คือการค้นหาสาเหตุว่า เกิดจากอะไร นิโรธ : ความดับทุกข์ คือการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มรรค : หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ คือการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว พบว่า ผลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หลังเรียนนักเรียนส่วนใหญ่มีผลคะแนนดีขึ้น จากการที่ ครูผู้สอนให้ประสบการณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎี หลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ เนื้อหาสาระก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจาก ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้น และมีความ เป็นไปได้สูงที่การดำเนินการในครั้งนี้จะประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ ประสานกับแนวคิด ของอึ้งผูล ออแว และคณะ (2566) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มุ่งเน้นการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใส่ใจ เน้นการอภิปรายองค์ความรู้ประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้เรียนรู้จักคิดหาเหตุผล ได้แสดงความ คิดเห็นสะท้อนแนวคิดของตนผ่านการแสดงเหตุผลประกอบคำตอบอย่างสมเหตุผล อันเป็นการ ส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการให้เหตุผล โดยผู้สอนมีหน้าที่ออกแบบกิจกรรม อำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา หรือการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้ความรู้ด้วยคำถาม ข้อสังเกต ตัวอย่างเปรียบเทียบ ในระหว่าง การปฏิบัติกิจกรรม จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กับงานวิจัยของพระรุ่งโรจน์ ธิรปุณโญ (รักษากรุ) และคณะ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษา ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนที่ เรียนรู้แบบอริยสัจสี่ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากวิธีการสอนแบบ อริยสัจสี่เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ที่นักเรียนพยายามคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาและวิธีการพัฒนา

ทักษะชีวิต โดยใช้ลำดับขั้นตอนของอริยสัจ 4 เป็นแนวทางการแก้ปัญหาและวิธีการพัฒนาทักษะชีวิตด้วยตนเอง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ 2. ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนรู้แบบอริยสัจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ได้ศึกษาสถานการณ์ เริ่มกำหนดประเด็นปัญหา ร่วมกันพิจารณาจากข้อมูล มีการถกเถียงเพื่อกำหนดปัญหา ร่วมกันให้ความหมายของปัญหา การรวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์จำลอง ร่วมกันพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ 3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบอริยสัจสี่อยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนรู้สึกว่าได้สัมผัสกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจากแบบฝึกทักษะหลาย เป็นเรื่องที่สร้างแรงจูงใจให้อยากรู้ และท้าทายความสามารถในการคิดแก้ปัญหา (ขั้นทุกข์) ร่วมกันค้นคิดหาสาเหตุของปัญหาภายใต้มุมมองที่เป็นอิสระ (สมุทัย) นักเรียนร่วมกันรวบรวมข้อมูลเพื่อสนับสนุนทางเลือกที่ตนเองนำเสนอให้กับกลุ่ม (นิโรธ) ร่วมกันตัดสินใจเลือกและปฏิบัติด้วยรูปแบบที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาที่เป็นสาเหตุแห่งทุกข์ (มรรค)

5.2.3 นำเสนอกิจกรรมการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

หลังจากทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษา ศึกษปีที่ 4-6 ในเขตพื้นที่การศึกษาที่ 1 เขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 20 โรงเรียน รวมจำนวนนักเรียน 294 คน มีทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุแห่งการดับทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเชิงเหตุผลหลังจากการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เช่น ทุกข์ เป็นการสำรวจความไม่สบายกายไม่สบายใจของตนเอง สมุทัย : เป็นการค้นหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร นิโรธ : เป็นการหาแนวทางแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ มรรค : เป็นการใช้สติแก้ปัญหาในระยะยาว เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาด้วยแบบทดสอบ ซึ่งได้ผลสัมฤทธิ์หลังจากการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน จากการที่ครูผู้สอนให้ประสบการณ์นักเรียนเรียนรู้ภาคทฤษฎี หลักการ แนวคิด ในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาสาระก่อนจากนั้นครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยนำเอาแนวคิดจากภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนทดสอบอยู่ในระดับดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้ 1. ให้กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน โดยอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกในกลุ่มหรือจากการศึกษา 2. ให้กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหา โดยทุกคนในกลุ่มควรเข้าใจในปัญหา เหตุการณ์ที่กล่าวถึงในปัญหานั้น 3. ให้กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย ช่วยกันคิดอย่างมีเหตุมีผลเพื่อนำไปตั้งสมมติฐานเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น 4. ให้กลุ่มผู้เรียนได้อธิบายและตั้งสมมติฐานให้เชื่อมโยงกับปัญหาที่ได้รับดมความคิด แล้วนำมาวิเคราะห์ 5. กลุ่มผู้เรียนสามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ละโรงเรียนได้นำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนต่อไป ไม่ขัดกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้พัฒนาแนวทางการประเมิน ตามมาตรฐานตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติไว้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้มีการระบุตัวบ่งชี้ไว้ในมาตรฐานที่ 6 ที่ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีโอกาสในการแสดงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง คือ ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้มาเป็นผู้ชี้แนะความรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสม และพึงรับกับ

งานวิจัยของรชกร ไชยวงศ์ (2564) ทำการศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาคือ รูปแบบการจัดการการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้ทางพุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาวิชาสังคมศึกษา คือ 1) Clarifying unfamiliar terms กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ ข้อความที่ปรากฏอยู่ในปัญหาให้ชัดเจน 2) Problem definition กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน 3) Brainstorm กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผลเพื่อใช้แก้ปัญหา 4) Analyzing the problem กลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน แล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญ 5) Formulating learning issues กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ตั้งไว้ 6) Self-study ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง 7) Reporting จากรายงานข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่ได้ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและแนวทางเพื่อนำไปใช้อีกต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย “กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมซึ่งได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ โดยสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียดค่อนข้างมาก ดังนั้น ในการนำไปใช้ควรจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์และศึกษาคู่มือการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ให้ดีหรืออาจเพิ่มระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้มากขึ้นโดยวิธีการบูรณาการร่วมกับสาระวิชาอื่น ๆ

2) ครูผู้สอนควรนำวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายมาใช้ในการประเมินความสามารถของนักเรียน โดยเฉพาะการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงของนักเรียน สภาพจริงของการจัดการเรียนการสอน เช่น การมีส่วนร่วม พฤติกรรมระหว่างเรียน การแสดงออก การแสดงความคิดเห็น และจิตสาธารณะ เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

แนวทางในการปรับปรุงการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1) ครูผู้สอนหรือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพของการสอนวิชาพุทธศาสนาโดยบูรณาการเอาหลักธรรมและสถานการณ์ปัจจุบันมาเป็นส่วนร่วมในการสอนให้เกิดผลมากที่สุด

2) ครูผู้สอนหรือพระสอนศีลธรรมควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยเลือกเกม คิดกิจกรรมใหม่ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน และสอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจหลักธรรมเพื่อนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จในชีวิตต่อไป

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กลยุทธ์การสอนในรายวิชาอื่น ๆ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดอื่นบ้างเพื่อเป็นการขยายกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

2) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนด้านต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา เป็นต้น

3) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน พระพุทธศาสนาแบบเชิงรุกโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) ร่วมกับเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

บรรณานุกรม

คัมภีร์ปฐมภูมิ

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๔๕ เล่ม (ปกสีฟ้า). สืบค้นจาก

<https://www.geocities.ws/tmchote/tpd-mcu/index.htm>

เอกสาร ตำรา

กมล ภูประเสริฐ. (2545). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เมธีทิปส์.

กรรณิการ์ ทองรุ่ง. (2565). การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 17 ปี การศึกษา 2565, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 1-9*. สืบค้น 3 เมษายน 2566, จาก [file:///C:/Users/win10_2017/Downloads/2842-The%20Manuscript%20\(Full%20Article%20Text\)-11648-1-10-20221009.pdf](file:///C:/Users/win10_2017/Downloads/2842-The%20Manuscript%20(Full%20Article%20Text)-11648-1-10-20221009.pdf)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

_____. (2546). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.

_____. (2548). *การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.

_____. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. เข้าถึงได้จาก https://lib.edu.chula.ac.th/FILEROOM/CABCU_PAMPHELT/DRAWER01/GENERAL/DATA0000/00000218.PDF

_____. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ชุมชนุเม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2566 จาก

<https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2023/04/1แผนปฏิบัติการ-66-สพฐ..P>

กันตภณ ชื่นกลิ่นรูป. (2564). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนแบบอริยสัจ 4 โดยใช้กรณีตัวอย่าง*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- กิ่งแก้ว มิตรวิจารณ์. (2551). *การพัฒนาบุคลากรโครงการโรงเรียนสองภาษาด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโรงเรียนมุกดาหาร อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา), คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เกรียงศักดิ์ พลอยแสง. (2561). *การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. สืบค้นจาก <http://pbs.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2018/05/24การเรียนรู้-280-289.pdf>
- คมสัน ฦ รังษี. (2011). *เรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านTimeline*. สืบค้น 13 ตุลาคม 2566, จาก <https://krukomsun.wordpress.com/2011/11/09/237/>
- ครูอาชีพออดทคอม. (2564). *ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning*. สืบค้น 13 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.kruachieve.com/เรื่องราว/การจัดการเรียนรู้เชิงรุก/>
- จุฬาลักษณ์ การอรุณ. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้ทักษะกระบวนการกลมกลืนการเรียนรู้แบบรวมมือ (Cooperative Learning) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1*. โรงเรียนกุเวียงวิทยาคม. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้น 3 เมษายน 2566, จาก http://www.ska2.go.th/reis/data/research/25640706_114947_2304.pdf
- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน และเอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของสร้างสรรค์ของนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 11(2), 38-48.
- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, สุวิมล สพฤกษ์ศรี, สราญจิต อ้นพา, บุญรอด ชาตยานนท์, เอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ, เอกชัย ภูมิระรื่น และ เสกสรร สุขเสนา. (2565). *การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน*. *วารสาร มนุษยสังคมสาร (มสส.)*, 20(2), 89-110.
- ชนาธิป ศรีโท. (2563). *ความเข้าใจเรื่องอริยสัจ 4 ในพระพุทธศาสนา*. *วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง*, 3(2), 56-69.
- ชัยฤทธิ์ ศิลาดเดช. (2544). *คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับชั้นประถมศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม*. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- ชิตพิมล พลสมบัติ. (2549). *การพัฒนาทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีสอนภาษาเพื่อการสื่อสารที่เน้นการประเมินผลตามสภาพจริง*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน), คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศึกษา : หลักการและการประยุกต์*.
เชียงใหม่ : ครองช่าง พรินท์ติ้ง
- ญาณัญญา ศิริภัทร์ธาดา. (2553). *การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักศึกษาในการเรียนวิชาหลักการตลาดโดยการสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning)*.
(รายงานการวิจัยในชั้นเรียนระดับอุดมศึกษา), คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนสุนันทรา.
- दनัย ไชยโยธา. (2530). *สังคมศึกษา 1*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์.
- ดารุณี คำมูล. (2552). *การศึกษาความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง*. (รายงาน
การศึกษาอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน), คณะ
ศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดิลก บุญอิม. (2561). *ฆราวาสธรรม 4: สูตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีพุทธ*. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์
นครลำปาง*, 7(2), 338-352.
- ทัตตชีโวภิกขุ. (2529). *แนวแนวจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิวไวก์เด็ก.
- ทิตนา แชมมณี. (2536). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย*. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
_____. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
_____. (2547). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
_____. (2558). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ
(พิมพ์ครั้งที่ 19)*. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- นงรัตน์ อีสโร. (2564). *คู่มือพัฒนานักศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- นรรชต์ ฝั้นเชียร. (2561). *Child center เหมาะกับการเรียนการสอนแบบใด*. สืบค้น 13 กันยายน
2566, จาก <https://www.truelookpanya.com/dhamma/content/68591>
- นันทน์ภัส นิยมทรัพย์. (2017). *หลักการสอนและการจัดการเรียนรู้*. สืบค้น 15 มกราคม 2566, จาก
http://courseware.npru.ac.th/admin/files/20210902151813_3801a7934dfccdc1f246d7cac4491fca.pdf
- นาเดีย กภาพา. (2562). *การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning)*. คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. สืบค้น 15 มกราคม 2566,
จาก <https://anyflip.com/jxpjh/gxlt/basic>
- นิลุบล วรวิษณุชนเลิศ. (2555). *การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity – Base Learning)*.
สืบค้น 3 เมษายน 2566, จาก <https://dputhp.wordpress.com/2013/>
- นิสนัย พลธรรม. (2561). *จริยธรรมกับการพัฒนาองค์กร*. *Journal of Modern Learning
Development*, 3(1), หน้า 17-27.

- ประไพ จุทอง. (2559). ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระ
โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 1(2),
77-97.
- ปัญญา ใบบางยาง. (2548). *ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตาญาโณ). (2549). *ธรรมะเพื่อชีวิต*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก. (2542). *พุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสาธิต อมโร (จินดารอง). (2558). *การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน
ประถมศึกษา ปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัดกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาศุขชัยกรณ์ สิทธิเมธี (อาลากุล) และ อำนาจ เดชชัยศรี. (2563). การศึกษาความคิดเห็นของ
ครูที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โรงเรียนวิถี
พุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร การ
พัฒนาสังคม*, 5(1), 76-83.
- พระมหาสมยศ เพ็ญสา. (2553). *การศึกษาและพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของ
นักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาสุรศักดิ์ สุรเมธี (ชะมารัมย์). (2556). *ธรรมะสำหรับผู้ครองเรือน*. สืบค้น 30 ตุลาคม 2566,
จาก www.blog.eduzones.com
- พระยงยุทธ กตธูโร. (2564). การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ
,* 4(1), 28-36.
- พระยุทธนา มาลาวิโส (มาลาวงษ์). (2565). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้
วิธีสอนแบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
6. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(8), 215-226.
- พระรุ่งโรจน์ ธิรบุญโญ (รักษาราม) และคณะ. (2565). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอริยสัจ
4 ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 123-140.
- พระสมพล ยสชาติ (คล้ายสุบรรณ) และพระศิริวัฒน์ ปิยสีโล (คงศิริ). (2566). สร้างความสุขจาก
หลักธรรมอริยสัจ 4. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 9(3), 415-426.
- พระสิทธิชัย รินฤทธิ์ (2564). การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน. *วารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีอยุธยา*, 10(2), 891-901.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียวาร์ ยินดีสุข. (2550). *ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้
และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). *การงานที่เป็นสุข*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

- เพ็ญญา ปาละปิ่น. (2563). *เครื่องมือวิศวกรสังคม*. สืบค้น 30 ตุลาคม 2566, จาก https://elfhs.ssru.ac.th/phusit_ph/pluginfile.php/42/block_html/content/PowerPoint-Unit%201.pdf
- ภัทรสร นรเหรียญ และ ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2563). การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.)*, 22(2), 46-61.
- ภากร อุปการแก้ว และ อาทิตย์ ศรีรุ่ง. (2564). *เส้นเวลา (Time Line) โรงเรียนของฉัน*. สืบค้น 31 สิงหาคม 2566, จาก file:///C:/Users/win10_2017/Downloadsสื่อประกอบการสอน_เรื่อง_เส้นเวลา_(Time_Line)_โรงเรียนของฉัน-06041006.pdf
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). *พระอภิธรรมปิฎก วิภังค์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. (2556). *คู่มือ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2556). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580*. สืบค้น 20 มกราคม 2566, จาก https://ict.moph.go.th/upload_file/others/ยุทธศาสตร์ชาติ%2020%20ปี-ราชกิจจา.PDF
- เยาวเรศ ภักดีจิตร. (2557). Active Learning กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ “วันส่งเสริมวิชาการสู่คุณภาพการเรียนการสอน”*, 30 กรกฎาคม 2557 ณ หอประชุม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- รชกร ไชยวงศ์. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วารสารปัญญา*, 28(3), 1-14.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2559). *คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 28/2559*. เล่ม 133 ตอนพิเศษ 136 ง 15 มิถุนายน 2559. สืบค้นจาก https://library.parliament.go.th/sites/default/files/assets/files/give-take/content_ncpo/NALT-ncpo-head-order28-2559.pdf
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์เลิฟเพรส.
- วันชาติ ภูมิ และ ประภาพร มณฑาทิพย์. (2014). *ไหม้ไลน์ : จดหมายเหตุและความทรงจำ*. *PULINET Journal*, 1(3), 79-84.
- วันชัย สาเส็ง. (2561). *การวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. สืบค้น 14 กันยายน 2566, จาก https://wanchaisaseng2.blogspot.com/2018/02/blog-post_18.html

- วาโร เฟ็งส์วีสต์. (2542). การวิเคราะห์การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 10(2), 51-59.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิมล จันทร์แก้ว. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). *นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้*. มหาสารคาม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิโรจน์ ลักษณะอดิสร. (2550). *ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity Based Learning: ABL)*. สืบค้น 3 เมษายน 2566, จาก http://www.se-edlearning.com/LinkClick.aspx?fileticket=FenbODYmzcc%3d&tabid=36&mid=350UploadClinic/RFID/A_ReflexRFID.pdf
- ศศิธร ลิจันทร์พร. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานโดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่เพื่อส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). *การจัดการเรียนรู้ (Learning Management)*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศิริชัย นามบุรี. (2556). ระบบจัดการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 15(1), 125-139.
- ศุภกาญจน์ วิชานาติ, พุไทย วันหากิจ และ จุฬารัตน์ วิชานาติ. (2564). การบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา. *วารสารปณิธาน*, 17(2), 233-256.
- ศุภกาญจน์ วิชานาติ. (2564). การบูรณาการการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา. *วารสารปณิธาน*, 17(2), 233-256.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. (2550). *การวิจัยการทดลองตัวแบบการพัฒนาครูแบบอิงพื้นที่เป็นฐานและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาครู*. นครปฐม : สถาบัน.
- สถาพร วิชัยรัมย์. (2559). *จริยธรรมสำหรับนักบริหาร*. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สนอง วรอุไร. (2550). *ทำชีวิตให้ได้ดีและมีสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2544). *พุทธวิธีในการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2563, จาก file:///D:/AcerSNG/Downloads/พุทธธรรม%20ฉบับปรับขยาย.pdf

- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). *เบญจศีลเบญจธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- สมพร อ่อนน้อม และ ประจวบ ตรีภักดิ์. (2551). *คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ป. 4*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.
- สาวิตรี โรจนะสมิต อาร์โนลด์. (2555). การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สืบค้น 19 มีนาคม 2566, จาก <https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/1.-พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-พ.ศ.2542-ฉ.อ้พเดท.-pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- _____. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สืบค้น 19 มกราคม 2566, https://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf
- _____. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สืบค้น 19 มกราคม 2566, จาก <http://www.secondaryak.go.th/wp-content/uploads/2022/12/แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน-2566-2570-ของ-สพฐ.p>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561 - 2565) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2564*. สืบค้น 19 มกราคม 2566, จาก <https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D2/2D05Aug2020141943.pdf>
- _____. (2565). *แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2567*. สืบค้น 19 มกราคม 2566, จาก <https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D2/2D10Apr2023123832.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สืบค้น 19 มกราคม 2566, จาก https://www.stou.ac.th/Offices/Oaa/OaaOldPage/Professional/Train_Professi

onal/oaainfo/oa/Dept/Dept04/webcur63/Rule_MUA/Plan_Inter2560-2579.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก/6 เมษายน 2560. สืบค้น 19 มกราคม 2566, จาก https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/draftconstitution2/ewt_dl_link.php?nid=1038&filename=index

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับปรับปรุงตามผลการรับฟังความเห็นจากประชาชน). สืบค้น 20 มกราคม 2566, จาก <http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/02/ร่างแผน13.pdf>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 (ฉบับปรับปรุง). สืบค้น 19 มกราคม 2566, จาก [http://social.nesdc.go.th/social/Portals/0/Documents/รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย%20พศ%202553%20-%202583%20\(ฉบับ_2315.pdf](http://social.nesdc.go.th/social/Portals/0/Documents/รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย%20พศ%202553%20-%202583%20(ฉบับ_2315.pdf)

สุจิตรา บุญรัตพันธุ์. (2546). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2550). หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุพล วังสินธ์. (2545). CIPPA: รูปแบบและการดำเนินการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. วารสารวิชาการ, 4(2), 32-39.

สุพันธ์ แสนสี. (2558). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนกีฬา จังหวัดขอนแก่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). คณะพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุพีรา ดาวเรือง. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้การเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานและเทคนิคเพื่อนคู่คิดบนวิกิเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมณฑา พรหมบุญ และ อรพรรณ พรสีมา. (2549). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สุรพงษ์ คงสัตย์ และ อธิชาติ ธรรมวงศ์. (2551). การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC). สืบค้น 20 มีนาคม 2566, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14329>

แสงดาว ถิ่นหารวงษ์. (2558). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติในรายวิชาการคณิตศาสตร์สำหรับเด็ก. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 17(1), 1-11.

- ไสว มาลาทอง. (2542). *คู่มือการศึกษาจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (2547). *การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ : ธนารักษ์.
- อัญชิสา สุรีย์แสง. (2553). *การใช้กิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์ ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัฟฎอล อาแว, จันทรา โอระสะ, บูซอรี ลือโม่ และนุรุลสุสนา ปารามัล. (2566). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยี*, 3(1), 83-92.
- Horsburgh. (1994). *Activity-based learning in India*. Retrieved June 19, 2023, from https://en.wikipedia.org/wiki/Activity-based_learning_in_India.
- NCSALL. (2006). *Activity-based Instruction: Why and How*. Retrieved June 12, 2023, from www.ncsall.net/fileadmin/resources/teach/GED_inst.pdf
- Sandbox Satun. (ออนไลน์). *Timeline ย้อนทวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้โครงงานฐานวิจัย (หน่วยที่ 2 โครงการ)*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2566, จาก https://www.scbfoundation.com/stocks/68/file/1565260071t79y068pdf/Time_line.pdf
- Marshall, E. A. (2019). *Timeline drawing methods*. Retrieved August 30, 2023, from https://www.researchgate.net/publication/343775592_Timeline_drawing_methods.
- Lakshmi R. (2007). *Activity based learning*. Retrieved June 12, 2023, from <http://www.ssa.tn.nic.in/docu/abl-report-by-dr.anandhalakshmi.pdf>.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือการวิจัย
(แบบสอบถามเพื่อการวิจัย)

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

2. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดสำหรับครูผู้สอน แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน ที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

3. ผลการสัมภาษณ์ของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเป็นความลับและรายงานผลในภาพรวมเท่านั้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านกรุณาให้ความอนุเคราะห์ในครั้งนี้

สงัด เขียนจันทิก และคณะ

ผู้วิจัย

แบบกรอกแบบสัมภาษณ์ออนไลน์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน ที่ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....

ตำแหน่ง.....

วุฒิทางการศึกษา.....

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

1. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้สอน ท่านมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนพระพุทธศาสนาอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าคุณลักษณะที่สำคัญของครูในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมีปัญหาหรืออุปสรรค อะไรบ้าง

.....

.....

.....

5. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ อย่างไร

.....

.....

.....

สงัด เขียนจันทิก และคณะ

ผู้สัมภาษณ์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง “กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่”

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

2. แบบสอบถามมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด (Open-ended) เป็นข้อเสนอแนะทางการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

3. กรุณาตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่าน ที่ตรงกับความเป็นจริงให้ครบสมบูรณ์ทุกข้อ ข้อมูลที่ได้รับจากท่านผู้วิจัยจะถือเป็นความลับและจะไม่มีผลต่อท่านแต่อย่างใด เพื่อผลการศึกษจะได้เป็นจริงมากที่สุด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

สงัด เขียนจันทิก และคณะ
ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือข้อความที่ท่านต้องการตามสภาพที่เป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ

- ชาย
- หญิง

2. เรียนชั้น

- ป.4
- ป.5
- ป.6

ตอนที่ 2 กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด เชียงใหม่

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความคิดเห็นของท่านให้ตรงกับความจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อ	การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.ด้านผู้เรียน						
1.1	นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม					
1.2	นักเรียนมีการอภิปรายช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่ม					
1.3	นักเรียนกล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็น กล้านำเสนอผลงาน					
1.4	นักเรียนรู้สึกพอใจเมื่อมีเพื่อนร่วมชั้นเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างการนำเสนองาน					
1.5	นักเรียนรู้สึกสนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้					
2.ด้านกิจกรรมการเรียนรู้						
2.1	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง					
2.2	ในระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้มีการมอบหมายการทำงานเป็นกลุ่ม					
2.3	มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน					
2.4	กิจกรรมการเรียนรู้ได้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ					
2.5	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น					
3.ด้านเนื้อหาและภาระงาน						
3.1	หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาค่อนข้างน่าสนใจ ทำให้อยากเรียนรู้					
3.2	เนื้อหาในบทเรียนมีความเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของนักเรียน					
3.3	เนื้อหาในบทเรียนมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน					

ข้อ	การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.4	นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน					
4.ด้านสื่อการสอน						
4.1	สื่อการสอนมีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ					
4.2	การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนสามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนได้					
4.3	มีการใช้สื่อเทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชัน มาใช้ในการสอน					
4.4	นักเรียนสามารถใช้เครื่องมือสื่อเทคโนโลยีส่วนตัวได้อย่างเต็มที่					
5.ด้านสิ่งแวดล้อม						
5.1	ห้องเรียนมีความกว้างเพียงพอสะดวกในการเรียนแบบกิจกรรม					
5.2	ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอและกว้างพอเมื่อจัดแจงโต๊ะและเก้าอี้กันอย่างเหมาะสม					
5.3	มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนพร้อมในการจัดการเรียนการสอน					
5.4	ครู และนักเรียนมีความสุขในการเรียน					
5.5	การมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนทำให้บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทางการสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม

แบบทดสอบเพื่อการวิจัย

Pre-test : Post-test การเรียนรู้ปริยสัจ 4 ด้วยแนวการสอนแบบ Timeline

ชื่อ..... ชั้น ป. เลขที่.....

1. “บัวเป็นหวัด” ข้อใดที่อาจเป็นสาเหตุให้บัวเป็นหวัด?
 - ก. บัวไม่ได้ทานอาหารเช้า
 - ข. บัวนอนตื่นเช้ากว่าปกติ
 - ค. บัวเดินตากฝนกลับบ้าน
 - ง. บัวชอบเล่นวอลเลย์กับเพื่อน
2. บัวอยากหายจากการเป็นหวัด ควรทำอะไร?
 - ก. นั่งเรียนนอกห้อง
 - ข. พบครูพยาบาล ขอยาแก้หวัด
 - ค. ลาเรียนไปที่ทำงานกับแม่
 - ง. อดทนนั่งเรียนกับเพื่อน
3. บัวทานยาแล้วแต่ยังไม่หายดี ควรทำอะไรในตอนเย็น
 - ก. นอนหลับพักผ่อนแต่หัวค่ำ
 - ข. ทำการบ้าน แล้วเข้านอนในเวลาปกติ
 - ค. คุยกับเพื่อนทางแชทจนดึก
 - ง. เล่นเกมสัจจนหลับไป
4. ถ้านักเรียนไม่ตั้งใจเรียน ผลที่จะเป็นอย่างไรเกิดในอนาคต
 - ก. เจ็บป่วยง่าย ข. เป็นคนฉลาดรอบรู้ทุกเรื่อง
 - ค. ร่ำรวยขึ้น ง. ไม่มีความรู้เท่าที่ควรจะมี
5. มานะอยากสร้างบ้านใหม่ให้แม่ มานะควรทำอย่างไรเพื่อให้สำเร็จดังที่ตั้งใจ
 - ก. เล่นเกมสัจในมือถือก่อนนอน
 - ข. ขยันทำงาน เก็บเงิน ใช้จ่ายประหยัด
 - ค. บอกรุ่นๆ
 - ง. ไปหาดูบ้านตัวอย่าง
6. มานีชอบดูและฟังการ์ตูนภาษาอังกฤษ คาดว่า มานีจะมีความสามารถด้านใดในอนาคต
 - ก. เล่นวอลเลย์เก่ง ข. ได้เกรด 4 ทุกวิชา
 - ค. สื่อสารภาษาอังกฤษได้ ง. ค้าขายเก่ง
7. “นายเอ อยากร่ำรวยกว่าคนอื่น ๆ รอบตัวเขา จึงเลือกค้ายาเสพติด จนกระทั่งถูกจับติดคุก” นายเอต้องทนทุกข์จากการติดคุกเพราะสาเหตุใด
 - ก. เลือกแนวทางที่ผิด ข. ค้ายาข้ามถิ่น
 - ค. ไม่มีตำรวจรับสินบน ง. ไม่รู้ทางหนีที่ไล่
8. จากข้อ 7 สาเหตุแรกสุดที่ทำให้นายเอต้องติดคุกคืออะไร
 - ก. ค้ายา ข. ถูกจับ
 - ค. เปรียบเทียบกับคนอื่น
 - ง. อยากได้อะไรก็มีเหนือกว่าคนอื่น
9. “มนุษย์ทุกคน เมื่อเกิดมาแล้ว ย่อมมีแก่ เจ็บป่วย และตายจาก เป็นทุกข์ตามธรรมชาติของชีวิต” จากข้อความนี้ มูลเหตุของทุกข์จากการแก่ ป่วย และตายคืออะไร
 - ก. การเกิด ข. การกิน
 - ค. การเจริญเติบโต ง. การนอน
10. จากข้อ 9 ตามหลักปริยสัจ 4 มนุษย์ควรทำอย่างไรเพื่อให้พ้นจากทุกข์จากการเกิด
 - ก. ละความอยากได้ อยากมี อยากเป็น
 - ข. ละความใคร่ ความโกรธ
 - ค. ละความหลงมัวเมา ลาภ ยศและชีวิต
 - ง. ละกิเลสตัณหาทั้งหมดที่กล่าวมา

ภาคผนวก ข
แบบประเมินเครื่องมือทางวิจัย

วิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (IOC)

ชื่อเรื่อง “กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่”

ชื่อผู้วิจัย : สงัด เขียนจันทิก, อุเทน ลาพิงค์, พิทักษ์ แผงโกฏิ

คำชี้แจง

แบบวัดของการวิจัยตอนที่ 2 ทำขึ้นเพื่อให้ผู้ตอบได้วัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน แต่หัวข้อหากท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่าคำถามในข้อใดที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามความคิดเห็นของท่าน โปรดทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องความคิดเห็น

ให้คะแนน +1 หมายถึง	แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
ให้คะแนน 0 หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
ให้คะแนน -1 หมายถึง	แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้ไม่มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตารางที่ ข-1 การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
ด้านผู้เรียน					
1	นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม	+1	+1	+1	1
2	นักเรียนมีการอภิปรายช่วยเหลือแลกเปลี่ยน ความรู้กันในกลุ่ม	+1	+1	+1	1
3	นักเรียนกล้าถาม กล้าแสดงความเห็น กล้า นำเสนอผลงาน	+1	+1	+1	1
4	นักเรียนรู้สึกพอใจเมื่อมีเพื่อนร่วมชั้นเสนอ ความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างการนำเสนองาน	+1	+1	+1	1
5	นักเรียนรู้สึกสนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้					
6	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	1
7	ในระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้มีการมอบหมายการทำงานเป็นกลุ่ม	+1	+1	+1	1
8	มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน	+1	+1	+1	1
9	กิจกรรมการเรียนรู้ได้ส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ	+1	+1	+1	1
10	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น	+1	+1	+1	1
ด้านเนื้อหาและภาระงาน					
12	หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาค่อนข้างน่าสนใจ ทำให้อยากเรียนรู้	+1	+1	+1	1
13	เนื้อหาในบทเรียนมีความเชื่อมโยงกับความรู้ เดิมของนักเรียน	+1	+1	+1	1
14	เนื้อหาในบทเรียนมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน	+1	+1	+1	1
15	นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน	+1	+1	+1	1

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
ด้านสื่อการสอน					
16	สื่อการสอนมีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ	+1	+1	+1	1
17	การนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนสามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนได้	+1	+1	+1	1
18	มีการใช้สื่อเทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชันมาใช้ในการสอน	+1	+1	+1	1
19	นักเรียนสามารถใช้เครื่องมือสื่อเทคโนโลยี ส่วนตัวได้อย่างเต็มที่	+1	+1	+1	1
ด้านสิ่งแวดล้อม					
20	ห้องเรียนมีความกว้างเพียงพอสะดวกในการจัดกิจกรรม	+1	+1	+1	1
21	ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอและกว้างพอเมื่อจัดแจงโต๊ะและเก้าอี้กันอย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	1
22	มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนพร้อมในการจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	1
23	ครูและนักเรียนมีความสุขในการเรียน	+1	+1	+1	1
24	การมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนทำให้บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	1

วิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (IOC)

วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่”

ชื่อผู้วิจัย สงัด เขียนจันทิก, อุเทน ลาพิงค์, พิทักษ์ แผงโกฏิ

คำชี้แจง

แบบวัดของการวิจัยในชั้นตอนที่ 3 การทดสอบการเรียนรู้ ทำขึ้นเพื่อให้ผู้ตอบได้วัดระดับความรู้ในเรื่องของอริยสัจ 4 ด้วยแนวการสอนแบบ Timeline แต่ละหัวข้อหากท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่าคำถามในข้อใดที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามความคิดเห็นของท่าน โปรดทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องความคิดเห็น

- ให้คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ให้คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้ไม่มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในเรื่องของอริยสัจ 4		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1	“บัวเป็นหวัด” ข้อใดที่อาจเป็นสาเหตุให้บัวเป็นหวัด	+1	+1	+1	1
2	บัวอยากหายจากการเป็นหวัด ควรทำอย่างไร	+1	+1	+1	1
3	บัวทานยาแล้วแต่ยังไม่หายดี ควรทำอย่างไรในตอนเย็น	+1	+1	+1	1
4	ถ้านักเรียนไม่ตั้งใจเรียน ผลจะเป็นอย่างไรในอนาคต	+1	+1	+1	1
5	มานะอยากสร้างบ้านใหม่ให้แม่ มานะควรทำอย่างไร	+1	+1	+1	1
6	มานีชอบดูและฟังการ์ตูนภาษาอังกฤษ คาดว่ามานีจะมีความสามารถด้านใดในอนาคต	+1	+1	+1	1

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในเรื่องของอริยสัจ 4		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
7	นายเอ อยากร่ำรวยกว่าคนอื่น ๆ รอบตัวเขา จึงเลือกค้ายาเสพติด จนกระทั่งถูกจับติดคุก นายเอต้องทนทุกข์จากการติดคุกเพราะสาเหตุใด	+1	+1	+1	1
8	จากข้อ 7 สาเหตุแรกสุดที่ทำให้นายเอต้องติดคุกคืออะไร	+1	+1	+1	1
9	มนุษย์ทุกคน เมื่อเกิดมาแล้วย่อมมีแก่ เจ็บป่วย และตายจากเป็นทุกข์ตามธรรมชาติของชีวิต จากข้อความนี้มูลเหตุของทุกข์จากการแก่ ป่วย และตายคืออะไร	+1	+1	+1	1
10	จากข้อ 9 ตามหลักอริยสัจ 4 มนุษย์ควรทำอย่างไรเพื่อให้พ้นจากทุกข์จากการเกิด	+1	+1	+1	1

ภาคผนวก ค
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

1) พระมหาวิเศษ ปญญาวิชโร, รศ.ดร.

การศึกษา ศน.ด.(พระพุทธศาสนา)
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนาและปรัชญา
 ความเชี่ยวชาญ พระพุทธศาสนา, การวิจัยทางพระพุทธศาสนา
 ผลงานทางวิชาการ

พระมหาวิเศษ ปญญาวิชโร, พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมโม, แสง จันทร์งาม และ ธีชพล ศิริวงศ์ทอง. (2562). แนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง ในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(เพิ่มเติม), 5422-434.

พระมหาวิเศษเสาะพบดี, พระครูสมุห์ธนโชติ เขื่อนเพชร, เรื่องวิทย์นันทภา และ เกரிய ไกรเจริญผล. (2562). แนวทางพัฒนาการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 34(3), 10-17.

2) ผศ.สาโรช สอาดเอี่ยม

การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
 ตำแหน่ง อาจารย์ ภาควิชาเทคนิคการศึกษา
 ความเชี่ยวชาญ เทคโนโลยีทางการศึกษา
 ผลงานทางวิชาการ

สาโรช สอาดเอี่ยม. (2561). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ (e-Learning) เรื่องการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้วยโปรแกรม Adobe Captivate สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 33(2), 11-19.

3) ดร.ธนะดี สุริยะจันทร์หอม

การศึกษา ปร.ด. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว)
 ตำแหน่ง อาจารย์ คณะครุศาสตร์ ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนวการศึกษา
 ความเชี่ยวชาญ จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว, จิตวิทยาสำหรับครู
 ผลงานทางวิชาการ

ธนะดี สุริยะจันทร์หอม และ อารยา ปิยะกุล. (2562). องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของโกรวัธมายด์เซต สำหรับนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระ. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิชญทรรศน์*, 14(1), 81-90.

ธนะดี สุริยะจันทร์หอม. (2566). ผลของโปรแกรมความทนทานทางใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงใหม่. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 34(3), 40-53.

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ นางสาวนภัสสร สมฉาย
ตำแหน่ง ครูอัตราจ้าง
การศึกษา ปริญญาตรี
2. ชื่อ นางสาวพิมพ์พร ชนวน่าน
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
3. ชื่อ นายชินนทร์ เอื้องไพบูลย์
ตำแหน่ง ครูชำนาญการ
การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
4. ชื่อ นางสาวสนา ทุนผล
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
5. ชื่อ นางศุภลักษณ์ โปธิมา
ตำแหน่ง ครูชำนาญการ
การศึกษา ปริญญาตรี (ศษ.บ.)
6. ชื่อ นายศิวกร สุ่นทอง
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ปริญญาตรี (กศ.บ.)
7. ชื่อ นางสาวนฤมล โปธิปวน
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ปริญญาตรี (ศษ.บ.สังคมศึกษา)
8. ชื่อ นายศรีภูมิ ยืนยงศิริมาศ
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ปริญญาตรี (วท.บ.)
9. ชื่อ นางสาวกุลนารี สนแก้ว
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ปริญญาตรี
10. ชื่อ นางหทัยรัตน์ คำป่าแลว
ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
การศึกษา ปริญญาตรี (ค.บ.ภาษาอังกฤษ)
11. ชื่อ นางสาวชฎาภรณ์ สุปัญญา
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ปริญญาตรี

12. ชื่อ นางสาวอาทิตย์ยา บุญทาชั้นแก้ว
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ปริญญาโท (ศษ.ม. บริหารการศึกษา)
13. ชื่อ นายสุวิทย์ มาทฤทธิ
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน
การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
14. ชื่อ นางสาวอรรดา ยะคำ
ตำแหน่ง ครูชำนาญการ
การศึกษา ปริญญาตรี
15. ชื่อ นายณัฐวุฒิ เปาหลิมหล้า
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ปริญญาตรี
16. ชื่อ นางสาวยุพิน ชลไพโรรัตน์
ตำแหน่ง ครู
การศึกษา ศน.บ.
17. ชื่อ นางสาวอัมพร ลีกู
ตำแหน่ง ครูชำนาญการ
การศึกษา ศษ.บ.
18. ชื่อ พระปรเมษฐ์ ชุ่มเย็น
ตำแหน่ง ครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน
การศึกษา ศษ.บ.
19. ชื่อ พระภูริวัจน์ แก้วดอกกรัก
ตำแหน่ง ครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน
การศึกษา ศษ.บ.
20. ชื่อ พระณัฐปกรณ์ คุตตมโม
ตำแหน่ง ครูพระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียน
การศึกษา ศษ.บ.

ภาคผนวก จ

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม
หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๔๓๑/๒๕๖๖

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: กลยุทธ์การสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่
(Strategies of Teaching Buddhism Using Activity-Based Learning for Elementary School in Chiang Mai Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: -

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ผู้วิจัยหลัก: ผศ.ดร.สงัด เขียนจันทิก

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๖
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๖
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๖
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๖

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

หมายเลขใบรับรอง: ว.๔๓๑/๒๕๖๖

วันที่ให้การรับรอง: ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

วันหมดอายุใบรับรอง: ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นายสงัด เขียนจันทิก
ตำแหน่ง	อาจารย์ประจำ ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู
พ.ศ. 2543	ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2546	M.A. (English), Banaras Hindu University, U.P., India
พ.ศ. 2547	P.G. Diploma (I.P.R.), Banaras Hindu University, U.P., India
พ.ศ. 2550	M.A. (I.P.R.), Banaras Hindu University, U.P., India
พ.ศ. 2555	Ph.D. (I.P.R.), Banaras Hindu University, U.P., India

ผลงานทางวิชาการ

- สงัด เขียนจันทิก, (2559๗). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการแปล. *วารสาร มมร. วิชาการล้ำนนา*, 5(2), 199-203.
- สุนิสา กิจจจานุกิจศิลป์, สงัด เขียนจันทิก, นพรัตน์ กันทะพิกุล และ พระมหาเกรียงไกร สิริวิธมน (เพ็ชสังคาคต). (2562). เทคโนโลยีชินโดรม: ปัญหาสุขภาพของคนยุคไอทีที่ไม่ควรมองข้าม. *วารสาร มมร วิชาการล้ำนนา*, 8(2), หน้า 4-98.
- ชาญชัย ฤทธิร่วม, กฤตเมธ บุญนุ่น และ สงัด เขียนจันทิก. ชีวิตหลังความตาย. รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 พุทธเกษตร: *นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9 กันยายน 2563, หน้า 42-50

ผลงานการวิจัย

- สงัด เขียนจันทิก, นพรัตน์ กันทะพิกุล. (2564). แนวทางการพัฒนาการสอนรายวิชาการอ่าน การเขียนบทความทางพระพุทธศาสนาโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานแก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(10), หน้า 36-54.
- พุลสุข กรรณาริก, สงัด เขียนจันทิก. (2564). การพัฒนาการเขียนภาษาอังกฤษเชิงสร้างสรรค์ โดยการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. *วารสาร มมร วิชาการล้ำนนา*, 10(1), หน้า 37-47.
- สงัด เขียนจันทิก, พิทักษ์ แผงโกฏ และ มนตรี อธิการันทร. (2022). พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาระเบียบวินัย นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, ปีที่ 7(ฉบับที่ 4), หน้า 329-344.

สงัด เขียนจันทิก, พูลสุข วรรณาริก, อติศักดิ์ แพงศรี, พิทักษ์ แผงโกฏี และ ทิตติยา มั่นดี.

(2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), หน้า 287-306.

สงัด เขียนจันทิก, พูลสุข วรรณาริก และ นพรัตน์ กันทะพิกุล. (2565). คุณลักษณะความเป็นครู ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 16(2), หน้า 1-14.

ตระกูล ชำนาญ, สงัด เขียนจันทิก, สมิตไธโร อภิวัฒน์อมรกุล, ชาลี ภัคดี, พระมหาวิโรศักดิ์ สุรเมธี (2565). การพัฒนานวัตกรรมสื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชันแบบแม่นยำเพื่อการเรียนรู้และสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตท่องเที่ยวเมืองรอง ภาคเหนือตอนบน. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7 (12), หน้า 1-12.

สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล	ผศ.ดร. อุเทน ลาพิงค์
ตำแหน่ง	อาจารย์/อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	พธ.บ. การสอนสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2557	M.A. Linguistics University of Mysore India
พ.ศ. 2544	M.A. Philosophy University of Mysore India
พ.ศ. 2551	Ph.D. Philosophy University of Mysore India

ผลงานทางวิชาการ

- อุเทน ลาพิงค์. (2560). ปัญหาการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อวิชาการทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษาในระดับปริญญาโท คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. วารสารธรรมทศวรรษ, ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม- เมษายน 2560 หน้า 125
- อุเทน ลาพิงค์. (2561). การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักสังคหวัดดู 4 ในภาคเหนือ. วารสารธรรมทศวรรษ, Vol 18(2)
- อุเทน ลาพิงค์. (2562). การต่อต้านทุจริตตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาในจังหวัดแพร่. วารสารศาสตร์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่, 5(1), หน้า 124-135.
- อุเทน ลาพิงค์. (2565). นวัตกรรมและกลไกการพัฒนาศักยภาพสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชน ศาสนา เป็นฐาน ในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการธรรมทศวรรษ. 22(1), หน้า 291-302.
- อุเทน ลาพิงค์. (2565). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนแหล่งต้นน้ำชุมชนฐานรากบนพื้นที่สูงตามศาสตร์พระราชำบ้านแอเอะ หมู่ที่ 1 ตำบลแจ่มหลวง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(10), หน้า 27-37.

ผลงานการวิจัย

- พระมหาฉัตรชัย สุกตตชโย (มุลสาร), อุเทน ลาพิงค์. (2564). พฤติกรรมและการรับรู้ของพระสงฆ์เกี่ยวกับเขตปลอดบุหรี่ภายในวัดและศาสนสถานเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(10), หน้า 55-66 (TCI tier 1).
- อุเทน ลาพิงค์ พระครูวินัยธร สัณชัย ญาณวีโร เขมินทรา ตันธิกุล ประดิษฐ์ คำมุงคุณ. (2565). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานบนเส้นทางแสวงบุญโดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรมบำบัดเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะและ

- ลดความชื้นเศร้าของผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์. 5(4), หน้า 91-105 (TCI tier 1).
- อุเทน ลาพิงค์, พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโม, อธิสา บุญล้อม. (2565). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนแหล่งต้นน้ำชุมชนฐานรากบนพื้นที่สูงตามศาสตร์พระราชاب้านแอเอาะ หมู่ที่ 1 ตำบลแจ่มหลวง อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(10), หน้า 27-37 (TCI tier 1).
- อุเทน ลาพิงค์, พระมหาปณณฺ์สมบัติ ปภาโว, พระวีระชาติ วีระชาโต. (2566). รูปแบบการสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาไฟป่าและวิกฤตหมอกควันบนฐานหลักธรรมทางพุทธศาสนากับภูมิปัญญาล้านนาแบบพหุภาคี จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 14(2), หน้า 278 – 289 (TCI tier 2).

สถานที่ทำงานปัจจุบัน ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์พุทธศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ - นามสกุล	พระพิทักษ์ แฝงโกฏิ, ดร.
ตำแหน่ง	อาจารย์/นักวิจัย
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2550	พธ.บ. (การสอนภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2554	M.A. (Linguistics) Banaras Hindu University, India
พ.ศ. 2555	M.Ed. (Environmental & Value Education) Banaras Hindu University, India
พ.ศ. 2562	Ph.D. (Linguistics) Banaras Hindu University, India

ผลงานทางวิชาการ

พระมหาวารสยะ วราศยานนท์, อุเทน ลาพิงค์, ประดิษฐ์ คำมุงคุณ, พระมหาสหัสชัยญ์ รัตนสันติ และ พระพิทักษ์ แฝงโกฏิ. (2565). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้การสอนในระบบออนไลน์ ของนักศึกษา สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 22(1), หน้า 80 -91.

พระมหากิตติธัช นาชัย, พระพิทักษ์ แฝงโกฏิ. (2563). พระสงฆ์กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(12), หน้า 376-389.

Phramaha Wiroj Puengsungnearn, Phra Phithak Faengkot, Felix Wilhem Muller, Samorn Ketsom and Krongthong Maliwan. (2564). A BUDDHIST APPROACH TO TEACHING ENGLISH. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 2021 (Volume 5: No. 1), Page 48-62.

ผลงานการวิจัย

สงัด เขียนจันทิก, พระพิทักษ์ แฝงโกฏิ, พระมหามนตรี อธิการันทร. (2565) พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาระเบียบวินัย นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(4), หน้า 329-344.

สงัด เขียนจันทิก, พูลสุข กรรณาริก, อติศักดิ์ แปงศรี, พิทักษ์ แฝงโกฏิ และ ทิตติยา มั่นดี. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. *Journal of Modern Learning Development*, 7(4), หน้า 287-306.

สถานที่ทำงานปัจจุบัน หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา